

Vliv osobních hodnot na komunikaci mládeže

Bc. Iveta Kaderová, DiS.

Diplomová práce
2021

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Iveta Kaderová, DiS.**
Osobní číslo: **H190477**
Studijní program: **N0111A190013 Sociální pedagogika**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Vliv osobních hodnot na komunikaci mládeže**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti různorodosti komunikace mládeže, vlivu hodnot na život mladých a motivů v komunikaci mládeže.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou hloubkového rozhovoru.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování diplomové práce: **Tištěná/elektronická**

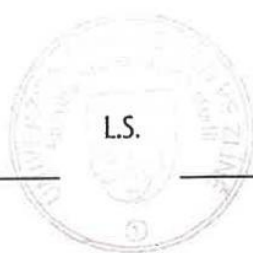
Seznam doporučené literatury:

- JANOŠKOVÁ, Klára a Dana, NEDĚLNÍKOVÁ, 2008. Profesionální dovednosti terénních sociálních pracovníků: Sborník studijních textů pro terénní pracovníky. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. ISBN 978-80-7368-504-1.
- ONDREJKOVIČ, Peter, 2002. Globalizácia a individualizácia mládeže: Negatívne stránky. Bratislava: Veda. ISBN 80-224-0689-9.
- PLAŇAVA, Ivo, 2005. Průvodce mezilidskou komunikací: přístupy, dovednosti, poruchy. Praha: Grada. ISBN 80-247-0858-2.
- SAK, Petr, 2000. Proměny české mládeže. Praha: Nakladatelství Petrklíč. ISBN 978-80-7229-266-0.
- ŠVEC, Vlastimil a Karla, HRBÁČKOVÁ, 2007. Průvodce metodologií pedagogického výzkumu. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. ISBN 978-80-7318-547-3.

Vedoucí diplomové práce: **doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **15. ledna 2021**
Termín odevzdání diplomové práce: **23. dubna 2021**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Berou na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 13.4.2021

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47a Zveřejňování závěrečných prací

(1) Vysoká škola nevyjádřeně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být ušity nejmeně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může za zveřejnění práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezahrnuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, ušije-li několi za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez věcného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nařazení civildělního projevů jeho vůle u soudu. Usuzování § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z vydělků jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši vydělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zaměřuje na osobní hodnoty současné mládeže, na vlivy těchto osobních hodnot, které se promítají do komunikace, skrze chování a rozhodování. V teoretické části se zaměřujeme na specifika hodnotových orientací typických pro danou cílovou skupinu. Teoretická část práce rozkrývá a objasňuje faktory, které ovlivňují jak tvorbu hodnot, tak možnosti, které se promítají do komunikace mládeže. V praktické části se pomocí rozhovorů rozkrývají mechanismy vlivů osobních hodnot na komunikaci mládeže.

Klíčová slova: osobní hodnoty, mládež, komunikace, vlivy, terénní sociální práce

ABSTRACT

The diploma thesis focuses on the personal values of the youth today, on the influences of these personal values, which are reflected in communication, through behavior and decision-making. In the theoretical part we focus on the specifics of value orientations typical for a given target group. The theoretical part of the work reveals and clarifies the factors that affect both the creation of values and opportunities that are reflected in the communication of young people. In the practical part, the mechanisms of the influences of personal values on youth communication are revealed through interview.

Keywords: personal values, youth, communication, influences, streetwork

Motto: „Budete-li se snažit porozumět celému vesmíru, nepochopíte vůbec nic. Jestliže se pokusíte porozumět sobě, pochopíte celý vesmír.“ (Buddha)

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování Doc. PhDr. Mgr. Jaroslavu Balvínovi, CSc. za jeho podnětné rady a čas, který mi věnoval při řešení dané problematiky. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří mi dovolili nahlédnout do jejich životů a zkušeností, a v neposlední řadě, patří dík mému partnerovi, rodině a přátelům za podporu, kterou v nich mám.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA A ZÁKLADNÍ POJMY.....	13
1.1 STAV ZKOUMANÉHO TÉMATU V LITERATUŘE DOMÁCÍ, ZAHRANIČNÍ A CIZOJAZYČNÉ	13
1.2 VZTAH ZKOUMANÉHO TÉMATU K SOCIÁLNÍ PEDAGOGICE	19
1.3 VZTAH K ZÁKLADNÍM POJMŮM	22
2 KOMUNIKACE V SOUČASNOSTI	26
2.1 KOMUNIKAČNÍ VLIVY	27
2.2 INFORMACE A JEJICH PŘENOS	29
2.3 KOMUNIKACE JAKO PROSTOR PRO SEBEVYJÁDŘENÍ	33
3 CHARAKTERISTIKA DOSPÍVÁNÍ A VLIV HODNOT.....	35
3.1 OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ	35
3.2 HODNOTY A JEJICH MÍSTO V ŽIVOTĚ MLÁDEŽE.....	38
3.3 TERÉNNÍ PRÁCE S MLÁDEŽÍ	40
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	45
4 VÝZKUM.....	46
4.1 CÍLE VÝZKUMU	46
4.2 VÝZKUMNÉ TECHNIKY	47
4.3 VÝZKUMNÝ VZOREK	50
5 INTERPRETACE DAT.....	55
5.1 KATEGORIE	55
5.2 VÝSTUP Z VÝZKUMU	71
5.3 PARADIGMATICKÝ MODEL VÝZKUMU	74
ZÁVĚR	75
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	76
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	79
SEZNAM OBRÁZKŮ	80
SEZNAM TABULEK.....	81
SEZNAM PŘÍLOH	82

ÚVOD

Komunikace, tedy prostředek jakým se mezi sebou dorozumíváme, prošla v průběhu staletí a stále prochází významnou přeměnou. Přeměnou prochází komunikace v rámci generací. Mění se totiž motivy, které vychází z potřeb nastavené společností na každého jednotlivce. Také technologie a multimédia, které se každým dnem zdokonalují, zprostředkovávají prostor pro výměnu informací, bez ohledu na sdílení reálného prostoru a tím prohlubují proměnu komunikace stále víc.

Možnostmi nasycená společnost, inspirovaná záměrem zjednodušení života člověka a zaměřená na rozvoj jedince, má mnohdy paradoxně opačný efekt. Množství informací v současnosti symbolizuje komodity bohatství, což vede k tendenci tyto informace hromadit. Výsledkem je nepřehledná informační džungle, v níž je snadné se ztratit.

Pojem komunikace se snažíme v první části práce specifikovat a akcentovat ji jako prostředek k sebevyjádření. Také se věnujeme současným komunikačním transferům informací. Vycházíme z předpokladu, že právě komunikační přenos informací je jedním z důležitých vlivů na formování osobnosti dospívajícího jedince. Klíčem může být osvojení si schopnosti třídit informace a osvojovat hodnoty, které k nám skrze vnější prostředí přicházejí.

Dalším prvkem teoretické části jsou právě specifika dospívání a chování mládeže ve vztahu k autoritám, rodině a ostatním dospívajícím. Snažíme se vymezit, co mohou být motivy současné mládeže, které se podepisují jak na jejich komunikaci, tak na jejich sebevyjadřování. Motivory možnosti volby a následné komunikace sebou nesou zkušenost ovlivněnou nastavením z výchovy rodičů a vlivu školy a vrstevníků.

Hlavním cílem diplomové práce je tedy vymezit a popsat aktuální vlivy a motivy mládeže na komunikaci se svým okolím. Získat dostatečné množství důležitých informací k pochopení současné situace a náhledu do běžného života mládeže.

V empirické části se pomocí hloubkových rozhovorů snažíme získat dostatek validních informací, týkajících se působení hodnot mládeže na komunikaci. Zkoumáme zde, jaké vlivy vnímají sami dospívající na komunikaci se svým okolím. Pomocí připravených okruhů otázek je záměrem zjistit jak mladé lidi ovlivňuje nastavení hodnot, které přijali z předchozích zkušeností, výchovy v rodině, ve škole či ve vrstevnické skupině. Zaměříme-li se na zúžení cíle, který jsme si předeslali v této práci, našim cílem je zkoumat osobní hodnoty a jejich vliv na komunikaci respondentů se svým okolím.

Práce, jejímž záměrem je prozkoumání působení vlivů osobních hodnot na komunikaci mládeže, najde využití mezi pracovníky v sociální sféře, pracující s touto cílovou skupinou. Uchopení a nahlédnutí na aktuální situaci, ukotvení v čase a prostoru na poli hodnot a aktuálních vlivů, pomůže pochopit chování a způsob komunikace mladých lidí. V tomto ohledu je proto důležité se tímto tématem zabývat.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA A ZÁKLADNÍ POJMY

Fungování společnosti, charakteristika jejího vlivu na životní aktivitu, chování mladé generace a vliv těchto faktorů na povahu vývoje společnosti přitahovaly pozornost výzkumných pracovníků v různých oblastech. I my se pokusíme ponořit do vlivů hodnot stále se měnících a na to, jak mládež nakonec své záměry dosahuje a tedy komunikuje.

1.1 Stav zkoumaného tématu v literatuře domácí, zahraniční a cizojazyčné

Hodnotový systém v myšlení

Kraus se ve své knize *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století* (2006) vyjadřuje k hodnotám jako výsledkům aktu hodnocení, které je bytostnou součástí lidského myšlení a prožívání. Zároveň uvádí, že jeho prostřednictvím vyjadřuje člověk svůj vztah ke světu. Zajímavým faktem také je, že lidský faktor má při vzniku hodnoty rozhodující význam. Předmět nebo jev nabývá hodnoty, nabývá-li lidského smyslu a začleňuje se do společenského procesu. Důležité je zmínit, že hodnota je vždy spojena s člověkem. Jen člověk dává předmětům význam a to tím způsobem, že si k předmětům vytváří vztah. Tento vztah vznikající mezi člověkem a předmětem je jevem působícím na rozvoj osobnosti. Je to to, co nás provází od počátku našeho narození až po poslední cestu. Jedná se o volbu. Hodnoty, s nimiž se člověk ztotožňuje a vyznává je, tvoří jeho hodnotový systém. Jedná se o bohatě strukturovaný celek, který bývá v zásadě dílen na hodnoty materiální a duchovní. Tento hodnotový systém je důležitým ukazatelem pro zaměření osobnosti. Z našeho hlediska je důležité, že přijímání hodnot do hodnotové struktury každého jedince podléhá věkovým zvláštnostem. Mladý člověk klade například v období dospívání důraz na jiné hodnoty než člověk, který je na sklonku života. (Kraus, 2006)

Dělení hodnotových orientací ve své knize *Hodnotové orientace současné mládeže* popsal Sak (2000). Mezi tyto patří **orientace globální**, ty vyjadřují zájmy lidského rodu o zdraví, mír a životní prostředí. Pak jsou to hodnotové **orientace reprodukční**, tedy orientace na rodinu a děti. Dále pak **hedonistické hodnotové orientace**, ty se zaměřují na zájmy záliby a přátelství. Zahrnuje zde také **hodnotovou orientaci profesní a rozvojovou**. **Liberální orientace**, ta si cení především svobody a demokracie. **Materiálně egoistická** je specifická zaměřením činností na povýšení a moc. **Sociálně hodnotová orientace** znamená být užitečný ve společenských aktivitách.

Sebepojetí

Ve vnímání sebe samého jsou klíčovým faktorem naše pocity o sobě. To v knize *Jak se připravovat na práci s mládeží* popsal Ward a jeho kolegové (1997). Naše sebeúcta v podstatě vypovídá o tom, na kolik se sami sobě líbíme. Ovšem rozum a každodenní zkušenosti s lidmi nám dávají najevo, že nízké sebevědomí a sebehodnocení není pro člověka dobré, neboť výrazně snižuje jeho schopnost radovat se ze života a dobře vycházet s druhými lidmi.

Vysoké sebehodnocení dává sebedůvěru a umožňuje člověku přijímat lépe kritiku, být otevřenější druhým a nedat se rozhodit vnějšími tlaky. Na sebehodnocení však působí mnoho vlivů, jedním z nich je vědomí si vlastní morální hodnoty. Člověk potřebuje mít jistotu, že je v podstatě normální. Potřeba věřit, že patřím k těm dobrým, je obecně platná a má zásadní význam pro naši sebeúctu. Dospívající lidé často poprvé v životě prožívají svou sexualitu a mohou se proto cítit nepříjemně, tudíž jaksí v nepořádku. Také ve snaze najít své vlastní hodnoty zcela odmítají pravidla a normy autorit. V součtu těchto souvislostí se může stát, že jejich sebeúcta je nakonec ovlivněna hodnocením ze strany jiných lidí, kteří je označují za nemorální, jako například škola, rodiče, či jiní vrstevníci.

Znalost vlastních schopností

Další z vlivů, které ovlivňují naše sebehodnocení, je znalost vlastních schopností. Potřeba vědět, že nám něco jde hodně dobře, že se v něčem můžeme považovat za úspěšné.

To způsobí, že naše sebehodnocení vzroste. Pro tento věk je však typické, že schopnosti jedince jsou zkoušejícím formálně porovnávány s neosobní normou. Často se dospívajícím dostane velmi málo vnějšího uznání za věci, v níž se snaží vyniknout. Pocit neschopnosti uvádí silně egocentrického dospívajícího člověka na negativní spirály. Neúspěchy ho vedou k neochotě riskovat a zkoušet nové věci, protože se bojí ztrapnění.

Vědomí, že o sobě mohu svobodně rozhodovat, je dalším faktorem, který ovlivňuje vědomí si vlastní morální hodnoty člověka. Dospívající často cítí, že na jedné straně se od nich očekávají rozhodnutí, na něž nejsou dostatečně dobře připravení a jež nejsou schopni učinit. Zatímco na druhé straně není dopřána svoboda rozhodovat se o věcech, v nichž by se sami rozhodovat chtěli. Mnohdy se cítí polapení v očekáváních a nárocích, které na ně kladou jiní lidé, kteří jsou schopni převzít zodpovědnost za svůj život, rozhodovat se, vyjadřovat své názory a jednat, mají o sobě mnohem lepší mínění.

Dalším faktorem působícím na sebepojetí, je vědomí si vlastní celistvosti. Všichni potřebujeme cítit, že jsme v podstatě jako bytost úplní, že naše pocity, názory a činy tvoří jednoho celého zdravého člověka a ne části různých osob. Dospívající lidé dosud

procházejí procesem definování osobního názoru na to, co je dobré. A jelikož tato otázka dosud zůstává nejasná, je pro ně mnohem těžší mít o sobě kladné smýšlení, když se nemohou opřít o žádné spolehlivé měřítko.

Reakce okolí

Reakce dospívajících, což si uvědomují někdy i oni sami, jsou nepředvídatelné. To je částečně důsledkem působení hormonů a částečně vlivem toho, že jsou napůl cesty z dětství do dospělosti. Ostatní je také často považují za nepředvídatelné a z dříve zmíněných proměnlivých pocitů může být ohrožováno jejich vědomí vlastní celistvosti.

Velmi výrazný faktor v sebehodnocení je, když se nám zrcadlí, jak se k nám druzí lidé chovají a jak s námi komunikují. Kladná reakce naše sebehodnocení zlepšuje a záporná reakce ho zhoršuje. Vytváříme si o sobě úsudek tím, že se vidíme očima druhých, jak nás definují a označují. Také jaký význam přisuzují našemu životu a našemu jednání. Každý má však vlastní optiku jak hodnotí chování druhých. Pro příklad je možné uvést, že nás mohou vnímat jako flexibilní, ovšem jiní zhodnotí naše jednání jako kolísavé. Můžeme být pro někoho pevným bodem, pro jiné bude naše chování klasifikováno jako tvrdohlavost. Odvážné kroky se mohou jevit jako potrhlost. Rozumné jednání může být zaměněno za malichernost, štedrost za rozhazování, šetrnost za lakomost, či vyrovnanost za tupost.

Mladým lidem můžeme začít ukazovat, že mají hodnotu a že si jich vážíme bez ohledu na jejich činy, což je dobrý a osvědčený přístup. (Ward, 1997)

Hodnotová orientace

Hodnotová orientace dnešní mládeže v kontextu sociálního chování (Lyubytsova, 2020) je název publikace, kterou jsme v rámci mapování stavu tématu v cizojazyčné literatuře studovali. Lyubytsová se vyjadřuje ke klíčovým problematickým aspektům hodnotové orientace sociálně kulturního chování mládeže. Hodnoty mládeže hledá i mezi vývojovými trendy. Zjišťuje, že stále zůstávají hlavní tradiční hodnoty jako rodina, zdraví a láska. Rozdíly však můžeme vidět v rámci pohlaví. Tradiční hodnoty vnímají jako důležité především ženy. Mezitím mladí muži se snaží o seberealizaci. Obecně mládež zajímá více soulad práce s jejich zájmy. Výzkum je spojen s psychologickým přístupem ke studiu hodnotových orientací mladých lidí. Vlivy na transformaci hodnot, které jsou charakteristické pro dnešní společnost a sociální zkušenosti mladé generace jsou vnímány v subjektivní úrovni. Ve své práci si Lyubytsova klade za cíl, určit charakteristiky hodnotového systému mladých lidí, který ovlivňuje jejich pro-sociální a asociální chování

v současných podmínkách sociálního rozvoje. Principy transformace mládeže ve společnosti vedoucí ke vzniku syndromu „moderní osobnosti“, který zahrnuje podstatné znaky, které mají zároveň svazující efekt - jako otevřenost inovacím a změnám, informatizace společnosti a formování digitální ekonomiky a globalizační procesy. Dalšími znaky jsou připravenost vyjádřit individuální postoj, schopnost soustředit pozornost, pocit subjektivní síly, touha předvídat, snaha o zdokonalování a neustálé vzdělávání. Dále pak respekt ostatních subjektů společnosti. Tlak vyvíjený na mladou generaci je umocněn tím, že období mládí je čas, ve kterém jsou utvářeny a ustanoveny znaky osobnosti člověka, která je institucionalizována a kontrolována. Morální normy a požadavky na mladou generaci jsou hlavními faktory ovládání chování mezi mladými lidmi. Jde o jakousi kulturu, ve které se šíří příklady dobrého chování v subjektivním smyslu k jednotlivcům. Chování jednotlivců by mělo být chápáno jako systém vzájemně souvisejících akcí k provádění určitých funkcí, které vyžadují komunikaci mezi jednotlivci a společností. (Lyubytsova,2020)

Jedinečnost hodnot

Další publikací, která má prohlubující tendence v oblasti chápání hodnot mládeže z řad cizojazyčných autorů, byla publikace s názvem *Jedinečnost hodnot a osobních rysů studentů generace v inovativním vzdělávacím prostoru jižního regionu Ruska* (Pishchik, Spivachuk, 2020). Díky studii této publikace, kdy předmětem výzkumu bylo zjištění, že hodnotová propast mezi předměty vzdělávacího prostoru stěžuje zavádění inovací do procesu interakce mezi vyučujícími a studenty, můžeme nahlédnout do problematiky vztahu mezi mladými a autoritami.

Předpokladem bylo, že pokud respondenti patří do skupiny identifikující se, se stejnou skupinou ¹generace Z, musí mít podobné osobnostní rysy a hodnotovou strukturu. Ve výsledku bylo zjištěno, že v obou skupinách převládaly hodnoty konzervatismu a sebe přesahu. Krymští studenti mají vysoko položeny hodnoty univerzalizmu, laskavosti a bezpečí. S úspěchy mají studenti nejvíce spojeny vyjádřené hodnoty universalismu, nezávislosti, bezpečnosti spojené s mocí. Na základě výzkumu dospěli k závěru, že rozdíly mezi oběma skupinami se týkají hlavně hodnotové struktury a roli hraje oblast bydliště

¹ Příslušníci generace Z se narodili v letech 1997-2012. Je jim nyní tedy 9-24 let. Generace Z žije online od narození, online prostor je nedílnou součástí jejich životů a osobností. Příslušníci generace Z na sobě rádi pracují a na pracovním trhu nemají přehnané požadavky. (Malá, 2020)

respondentů. Hodnoty patří do kognitivní sféry, a mohou být složkami orientace jednotlivce, tyto hodnoty jsou spojeny s emocemi. Podle moderního výzkumu prostředí mládeže, hodnoty přežití nahradily hodnotám sebevyjádření avšak ne ve všech kulturách.

Hodnoty spojují společnosti

Každá kultura stanoví své vlastní hranice a hlavní směr hodnot. K nejpobulárnějším hodnotám, které se v publikaci objevují, patří úspěchy, nezávislost, stimulae, hédonismus, moc, bezpečnost, konformita, tradice benevolence a univerzalismus. Tyto hodnoty spojila v následujících oblastech otevřenost vůči změnám, ochrana, sebezdokonalování a sebe-přesah. Z publikace je zřejmé, že hodnoty určují integritu jedince a jeho soudržnost ve společnosti. Dalším zajímavým faktem je že generační hodnoty spojují hodnoty společnosti a jednotlivce. Ukázalo se, že při projevu ukazatelů, hraje významnou roli faktor bydliště a oblast k životu. Je třeba vzít v úvahu, že mládež na Krymu zažila důležitou politickou událost připojení Krymu k Rusku, což se projevilo ve výzkumu. Další vzorek mládeže žil v politicky stabilnější atmosféře a výsledkem bylo, že konzervatismus a seburčení vypovídalo nejvýrazněji ve skupině krymských studentů. Dá se předpokládat, že okolí a politické okolnosti ovlivňují jaké hodnoty mladí lidé přijímají. Velmi důležitou hodnotou, byla hodnota zabezpečení, ta byla pro obě skupiny studentů významná. To lze vysvětlit současnou obtížnou situací ve světě. Důležitým rysem byla osobní kvalita - svědomitost. Dalším zajímavým rysem, byla otevřenost zkušenostem a všemu novému. A to jak ve vztazích, tak v myšlenkách a nových objektech. Zajímavým artefaktem bylo také důležité postavení, sociální postavení a dominance nad ostatními. Ta byla u jedné skupiny vyšší, zatímco u druhé skupiny, byla důležitá politická stabilita a harmonie ve vztazích. Důležitým aspektem je získávání zpětné vazby prostřednictvím sociálních sítí. Tento postřeh uvedli učitelé pracující s generací Z. Je nutné uplatnit individuální přístup zdůraznit jedinečnost studentů, rychlost vnímání materiálu nebo učební látky a významné jsou také dohody úmluvy při řešení vzdělávacích problémů a při podpoře standardu. (Pishchik, Spivachuk, 2020)

Hodnoty generací byly srovnávány v různých studiích, problém jednotnosti hodnot v rámci jedné generace přetrvává. Skupiny v rámci stejné generace byly mnohokrát porovnávány. Nyní je zajímavé sledovat jednu generační skupinu v různých oblastech. Ve výzkumu se předpokládalo, že pokud respondenti patří do stejné věkové skupiny a identifikují se se stejnou generační skupinou, musí mít obdobné osobnostní rysy a hodnotovou strukturu.

Příručka etické výchovy

Dalším zdrojem pro zmapování tématu vlivu hodnot na mládež v cizojazyčné literatuře, byla tak zvaná *Příručka vzdělávání a etické výchovy* (Elias, 2014). V publikaci jsou dávány do kontextu vlivy i z historického hlediska. Popisují zde učení významných osobností jako Buddha a jeho popis způsobů, jak se svět mění a o tom jak přišel k probuzení. Také je zde věnován čas Aristotelově teorii. Publikace se zmiňuje o kontrastu Platónovy etiky principů a Aristotelovy etiky ctnosti. Je zde popsáno, kde se berou soudy, nebo morální etika a diskuze, kdo vlastně vynáší tyto koncepty o společnosti. Je zde ukázáno, jak je princip ideálu uváděn do praxe. A to napříč historickými událostmi optikou i výše zmíněných filozofů, až do doby, kdy se tyto filosofické ideje promítají do současnosti. V publikaci je poskytnut přehled výzkumu morálního a sociálního vývoje dětí, což naznačuje, že morálka tvoří vývojový systém, který je odlišný od našich konceptů společenské konvence a aspekty našeho chování. Ty jsou považovány za záležitosti osobní volby a soukromí. Výzkum zde poskytl základ pro zdokonalení vývojového přístupu k morální výchově, která se věnuje v kontextu zkušeností především původu koncepcí studentů.

Panuje všeobecná shoda, že školy by měly přispívat k rozvoji studentů a formování jejich osobnosti. V současné době má 80% států mandáty týkající se vzdělávání osobnostní výchovy. Tato zjevná podpora morální výchovy, však maskuje vysoký stupeň kontroverze, význam a metody mravní nebo charakterové výchovy.

Morální vývoj

Vzdělávání je často definováno ve smyslu postupu, které školy a učitelé používají k ovlivňování studentů k učení a rozvoji. Morální vývoj a charakter dětí a dospívajících však nejsou jen výsledkem školní docházky. Významný vliv mají i neformální programy a vzdělávací aktivity, kde děti získávají zkušenosti. Také skrze média a jinými způsoby, ve kterých se dítě přirozeně učí. To vše má vliv na morální a charakterový vývoj osobnosti dítěte. Snaha nalézt něco jako pozitivní rozvoj mládeže převrací obvyklou pozornost poruch mládeže a zaměřují se na oblast kompetencí. Dále na oblasti, kde je cílem mládeže předvídat tyto problémy, než se objeví a zaměřují pozornost a formují je tak, aby se jejich osobnost rozvíjela. V publikaci je zájem zkoumání dopadu úsilí a zapojení mládeže prostřednictvím učení se nějakému řemeslu, nebo nějaké práci. Snaží se o občanskou angažovanost mladých. Sledují zde prvky účinnosti těchto programů. Ty poskytují přesvědčivé důkazy o tom, že tyto pozitivní zážitky mimo učebnu formují morální vývoj a charakter mladých lidí. Pozitivní vliv mají tyto způsoby formování mládeže i na děti z

měst, které každodenně čelí výzvám zapojení se do gangu užívání drog a pouličnímu násilí.

V publikaci se také jeden z autorů zabývá známým klišé, u kterého se říká, že sport buduje charakter. Je zde zkoumána mimo jiné psychologie morálky v kontextu sportu a druhy sportovních zážitků, které mohou proniknout do morálního charakteru studentů a budovat je. Je zde totiž možnost zapojit se do komunity, která sportem žije.

Největší výzvou pro výchovu a vzdělávání mládeže morálního charakteru jsou média. Mladí lidé ve většině rozvinutých zemí tráví více času u televize, počítače a s mobilními telefony. Často i ve třídě komunikují prostřednictvím elektronických médií a shromažďují informace z internetu, nebo z jiných médií. To vše představuje obrovský vliv na socializaci dětí, která nemá v lidské zkušenosti obdoby. Je nutné sledovat tyto výzvy a výzkumná zjištění, a nabídnout návod, jak s médií pracovat a využívat je tak, aby nebyl narušen sociální a morální růst mladých lidí.

Média mají obrovský vliv na morální vývoj dětí a mládeže. Díky elektronickým médiím prostupuje životy dětí něco, co bylo tisíciletí považováno za zlozvyk a nyní je uváděno jako ctnost. Využívání technologií je často obhajováno současným stavem, kdy rodiny jsou často usídleny daleko od sebe, a jediná možnost udržování kontaktu je skrze technologie. Vzдорovat je těžké, i přepracovaní rodiče jsou stejně zranitelní, jako děti přívalem informací a lákavých rozptýlení.

V současnosti hrají pedagogové velkou roli, při rozvoji morálního charakteru svých studentů. Model etické výchovy povzbuzuje pedagogy, aby se angažovali úmyslně a svědomitě v přístupu k pěstování morálního charakteru svých svěřenců. Projekt rozvoje dítěte byl velkým experimentem v transformativní komplexní školní reformě. Konečný dopad tohoto výzkumu morálního a charakterového vzdělávání v praxi a ve vzdělávání obecně, teprve uvidíme. Důležitá je vytrvalost. Vliv na praxi u mnoha jednotlivých pedagogů a některých škol, které se zapojily do těchto demonstračních pokusů. (Elias, kol., 2014)

1.2 Vztah zkoumaného tématu k sociální pedagogice

Poznáváním světa a uváděním do kontextu významů a souvislostí prostřednictvím komunikace je sociální pedagogika důležitým oborem. Troufám si napsat, že je dnes na počátku velké výzvy. Sociální pedagogika je totiž obor, který má obrovský potenciál

k rozvoji nejen díky tomu, že se zabývá vším, co se týká společnosti a jejího vzdělávání, ale především širokou škálou působení.

Komunikace je pracovním prostředkem sociálních pracovníků podobně, jak je pro malíře plátno nebo pro rybáře prut. Je prvním pojmem, jehož se zde dotkneme a prohlédneme si vzájemný vztah, úzce spjatý se sociální pedagogikou a také s touto prací.

I vztahem k okolnímu dění skrze optiku sociální pedagogiky, se jedná o živý a stále aktuální proces. Aktuálnost ve spojení hodnot můžeme vnímat jako jejich formování skrze aktuální vlivy. To totiž ovlivňuje i to, kde se v rámci společnosti nacházíme nejen geograficky a jaké možnosti tím k jejich utváření máme ale i v kontextu minulosti až historie, která nás ovlivňuje neustále až doposud. To nás vede k popisu současné situace ve společnosti, jež se na psaní této práce, a také na vývoji oboru sociální pedagogika v budoucnu intenzivně podepíše. V současnosti stojíme na prahu obrovských změn, jež se již projevují a mění svou strukturu ve zdravotnictví, ekonomice i vzdělávání. Okolnosti, které mění svět, jsou silně ovlivněny děním ve společnosti, která prožívá ²celosvětovou pandemii nového typu koronaviru. Právě sociální pedagogika by se svými prostředky měla připravit reagovat na změny, které se odrážejí na náladě společnosti, a to nejen v průběhu řešení opatření proti šíření této nemoci, ale i po jeho skončení. Sociální pedagogika má nejlepší predispozice díky tomu, že skrze její prostředky přirozeně a flexibilně vede k chápání potřeb lidí, ke kterým se svým zaměřením vztahuje. Je důležité, aby společnost svými nástroji spojovala, což se ukáže jako nezbytné. Díky popisným funkcím, kterými přibližuje co se vlastně děje a objímá tak pochopení v reálném čase a prostoru.

Mládež je aktuálně jednou z cílových skupin ohrožených aktuálním stavem ve společnosti. Nejenom, že se potýká s tím, že musí čelit informačnímu balastu, který ne úplně dobře dokáže filtrovat i dospělý jedinec, zároveň jsou mladí lidé vystaveni vlastním prožitkům, které musí zpracovávat v rámci dospívání.

Jsem velmi vděčná, že žiji v době, kdy je pozornost v rámci sociální práce věnována všem věkovým skupinám a vidím snahu o zkvalitnění životů ohrožených, a také utužení mezilidských vztahů v rámci sociální práce. Přirozeně dochází v rámci měst, jiných institucí a sdružení k aktivitám se snahou o zabezpečení, aktivizaci a pomoc jednotlivým ohroženým skupinám. Má práce je cílena na mládež a tak se pokusím v úvaze shrnout

² Celosvětová pandemie nového typu koronaviru, ovlivnila chod společnosti a změnila životy lidí v 21. století. Informace o specifikách této nemoci a aktuální nařízení spojené s restrikcemi jsou dohledatelné na webových stránkách ministerstva zdravotnictví

vlastní postřehy. Už právě proto, že se jedná o budoucí generaci, prostřednictvím níž formujeme naši budoucí realitu, měli bychom nezapomenout k ní směřovat svou pozornost. Obecně se řídím heslem: „Mysli globálně a jednej lokálně“. Dovolím si v rámci této predikce zmapovat prostor, ve kterém se pohybuji, abychom uviděli problematiku ve větší šíři. Je třeba vzít v potaz, jak vypadá mládež ve městě, ve kterém žijí, pracuji a které mě obklopuje. Má pozornost se tedy směřuje ke Zlínu, jenž je prostředím, které není úplně zasažené nezaměstnaností. (Mluvíme-li o době před koronavirovou krizí, k jejím důsledkům se pokusím vyjádřit později). Jedná se o město, které má svůj specifický styl, jedinečnou architekturu, historii a také je výjimečné bohatou zelení obklopující celý prostor města. Jedná se o atraktivní místo k životu mladých lidí. Dá se také říct, že zde není žádná vyloučená lokalita. Dokonce to může vypadat, že problémy týkající se rizik u mládeže, zde neexistují.

Poměrně široká infrastruktura škol a škála vzdělávacích, volnočasových a nápomocných organizací ve Zlíně dává obyvatelům města prostor pro výběr vzdělávacích možností a to jak z pohledu dostupnosti, či jiných speciálně vzdělávacích potřeb. Můžeme s klidným svědomím říct, že Zlín je městem pro mládež jako stvořený. Obyvatelé Zlína, potažmo rodiče si však musí udržet svůj vysoký standard, kterým život ve Zlíně je. Finančně je ubytování ve Zlíně pro rodinu v bytech aktuálně srovnatelné s finančními náklady na bydlení v Brně nebo Praze. Proto můžeme předpokládat, že ve Zlíně žijí lidé, kteří práci mají. Často však mají práce dvě. Známe případy, kdy rodič, aby zvládl zabezpečit domácnost, má práce tři. Stres v návalu každodennosti, je náročnou disciplínou sám o sobě. Přidejme nároky na standart dnešní doby, a tlak ze strany médií, kde je nám předkládáno, jak by život měl vypadat, dále ustát kritiku rodiny a přátel. To vše mnohdy odvádí pozornost od dospívajících, kteří řeší svůj boj. Ti se pro změnu snaží obstát na poli vrstevníků, školy a nároků, kterým čelí oni. Jako bych slyšela rodiče při pohledu na problémy svých ratolestí: „Radši bys měl začít pomáhat a být vděčný za to, že nemusíš nic řešit, jen chodit do školy“. Mladí lidé, tak často zůstávají bez povšimnutí a problémy, které řeší nebývají dostatečně brzo rozkryty, nebo jsou dokonce ututlané a vznikají problémy, které si jedinec nese do budoucího života.

Takový typický klient sociálních služeb ve Zlíně pro mládež, je osoba s poměrně atraktivní vizáží, oblečená do nejnovějšího oblečení a se stylovým mobilem, ovšem rodiče vídá sporadicky a když tak jsou rádi, že mají prostor pro sebe. Také se jedná často o jedince zahlcené volnočasovými aktivitami a kroužky. Nabítený program, aby se „neflákali“, jim však může sebrat radost kvůli přehlcení. Takovou zkušenost jsme mohli pozorovat v době před

koronavirovou krizí. Aktuálně se potýkáme a již s ročním odstupem, můžeme sledovat dopady, které sebou přinesla pandemie, která nás uzavřela v našich domovech a jakoby rozdmýchala dlouho řešené problémy. Nebylo kam utéct, do práce či do školy a to co se doma upeklo, nyní potrápilo většinu domácností. I v harmonických rodinách byly kritické situace. A teď si můžeme domýšlet, jak prožívali čas členové rodin, kde se přistěhoval partner/ka po rozvodu rodičů. Rodiny, kde je zkratkou řešení problémů alkohol, či užívání jiných návykových látek. Co za sebou nechal stres po ztrátě zaměstnání a všudypřítomná nejistota z budoucnosti, může být také podnětem pro rozvíjení dramatických scénářů. Dopad na přátelské vztahy, které vytvořily spory mezi lidmi uznávající opatření a těch kteří se vůči restrikcím ostře vymezují. To všechno je jen poměrně krátký výčet těžkostí, s nimiž se musely potýkat rodiny, ve kterých mládež, o níž se ve své práci zajímám, aktuálně řeší.

Objektivně můžeme prostředí, ve kterém se nacházíme označit, pro život mladého jedince jako ne úplně podpůrné. Nerada bych však vedla k negativním shrnutím této mé úvahy. Myslím si totiž, že v budoucnosti bude tato generace obohacena o prožitézkušenosti, kdy si uvědomí důležitost toho, co jí bylo na čas odepřeno a to je velmi cenné zjištění. Nemohu však předbíhat, je to právě i o hodnotách nastavených skrze osobní růst každého jedince, k čemu směřuje a jak se aktuální situace projeví do jeho prožívání, jednání a celkově do jeho života.

1.3 Vztah k základním pojmům

Neboť pracujeme s pojmy, které mohou být chápány v kontextu různě, začneme jejich vymezením. Jak hodnoty, tak pojem komunikace je možné vnímat z více pohledů. Hodnota totiž může znamenat výraz pro pojetí ceny předmětu. V této práci se však zabýváme pojmem hodnoty jakožto lidskými vlastnostmi důležitými pro každého jednotlivce. Tyto hodnoty mají povahu měnit se dle předávání v rámci rodiny, později vrstevnické skupiny, ale také skrze zkušenosti, díky kterým jedinec roste a vytváří se jeho charakter.

Hodnota je to, kvůli čemu o něco usilujeme, či něco uskutečňujeme. Filosofická teorie hodnot tedy axiologie zahrnuje zkoumání podstaty druhů hodnot (biologické hodnoty, estetické, vědecké, etické, nebo také absolutní a relativní, či materiální a formální hodnoty. Podstata hodnot spočívá v jejich platnosti a je to zároveň jejich základní znak. Naše

společnost na vrcholu společenské hierarchie morálních hodnot v nich má základ. (Bakešová, 2009)

Hodnoty jsou dle Koláře postoje a přesvědčení člověka o tom, co je významné, potřebné, cenné a důležité ošetřovat. Hodnota je založena na potřebách jednotlivce, skupiny i celého společenství. Hodnotami rozumíme buď všechno co přináší uspokojení, nebo hodnoty v užším slova smyslu. Mohou to být základní kulturní kategorie, které odpovídají našim vyšším tendencím. Norma ideálů sociálních, mravních a estetických. Člověk je aktivní stránkou, subjekt objektového vztahu hodnoty jsou produkty lidské aktivity. Objektivní vlastnost věcí je v jednání myšlenky - ideje, která je bez vztahu k člověku hodnotně irelevantní. Věc se stává pro člověka hodnotou, jestliže uspokojuje nějakou jeho potřebu. Hodnotami věcí, dějů a činu nazýváme jejich kvality, které působí na člověka tak, že se stávají předměty možného přání či odporu. Hodnoty vznikají lidským hodnocením a jsou výsledkem archivující reflexe, prováděné z určitých zaujatých pozic. Výchovou lze ovlivňovat tvorbu společensky pozitivních uznávaných hodnot u dětí mladistvých a dospělých. Znamená to propojit tři základní složky hodnot: emocionální, kognitivní a behaviorální. (Kolář, 2012)

Příhodné se jeví zakomponovat a vymezit v pojmosloví i **vnitřní faktory motivace**. Jedná se o určité konkrétně vymezené rysy osobnosti se zaměřením na aktivizaci. Ty dále fungují jako faktory vyvolávající podněcující aktivity určitého zaměření obsahu. Jde zejména o potřeby člověka a jeho zájmy, hodnotové orientace, jeho aspirace, postoje a přesvědčení. (Hartl, 2004)

Komunikace je sdělování a dá se popsat, jako výměna informací. V obecnější rovině, tak rozumíme jakémukoliv přenosu informace od vysílajícího k přijímacímu. Komunikace je vždy založená na určité znakové soustavě a pravidlech jejího užívání. Lze hovořit o komunikaci z hlediska jejich nositelů. Informace si sdělují zvířata, lidé a lidmi vytvořená umělá zařízení. U lidí je komunikace osobní, skupinová a masová. Z hlediska nástrojů a prostředků je celá škála signálů, znaků a symbolů sloužících k přenosu informace. Rozlišujeme komunikaci verbální a nonverbální. Principem komunikačních interakcí jsou procesy kódování a dekódování. Komunikace, může být přímá a nepřímá. Základní dělení je na komunikaci verbální a neverbální. Verbální komunikace je sdělování informací prostřednictvím jazykových prostředků. Je doprovázená ještě paralingvistickými aspekty,

jako je například práce s hlasem, plynulost a rychlost řeči, tón hlasu a jeho zabarvení, délka doby projevu pauzy v řeči. Otázky a jejich zodpovídání může být monologická, či dialogická neverbální komunikace. Posturologie je sdělování fyzickými postoji, gestikulací, sdělování kulturně normalizovanými projevy a pohyby. Proxemika je sdělování oddálením či, přiblížením se. Haptika sdělování tělesným dotykem. Řeč pomocí mimiky a celkový výraz tváře také mnohé vypoví. Různé konfigurace obličejových svalů, řeč očí, zaměření pohledu, délka pohledu, úhel pootevřených víček. Všechny tyto typy neverbální komunikace zákonitě provázejí nejpodstatnější komunikaci verbální komunikace – činem, tj. informace vyjádřená aktivitou. Při komunikaci jsou současně přítomni komunikant i komunikátor a komuniké, tedy přenos informací probíhá slovem, písmem či určitými médii. (Kolář, 2012)

Mládež je skupina procházející intenzivní socializací, významnými změnami v osobnosti i významnými změnami v postavení ve společnosti. Jedná se o etapu života intenzivní přípravy pro pracovní aktivity a postupný vstup do pracovního procesu pro trvalejší vztahy uzavírání manželství, pro vstup do role rodičů, pro řadu nových sociálních rolí, v nichž je nezbytností řešit osobní problémy i problémy vztahu k ostatním lidem, vrstevníkům, dospělým, k učitelům. (Hartl, 2004)

Vlivy prostředí se nemalou měrou podílí na vztahu dítěte ke škole a ke vzdělávání. V užším prostředí je hlavním činitelem rodina. Její podnětnost pro výuku, kvalita domácí přípravy, hodnotová orientace, výchovný styl se podílí na vytváření pracovních návyků. Vztah rodiny ke škole a vyučujícím, širší sociální prostředí působí na dítě sice zprostředkovaně, ale může jeho postoje výrazně ovlivnit. Zejména se jedná o příslušnost k sociální či etnické skupině - její hodnoty související se vzděláváním možnost zajistit vhodné pomůcky, ale také odlišný jazykový vývoj. (Pešová, Šamalík, 2006)

Pro-sociální chování znamená soucit a péče o ostatní lidi, tedy chování, které pomáhá společnosti. Mezi tyto patří morální vývoj, procesy socializace, altruismus a empatie. (Lyubtsová, 2020)

Vztahy Člověk jako sociální bytost je závislý na interpersonálních vztazích. Lidé se ocitají v interakci, která zanechá stopu v podobě například příjemného nebo nepříjemného dojmu. Se zvyšující se frekvencí se může, ale nemusí stupňovat vzájemné ovlivňování. „*Vztahem se rozumí ustanovená vazba mezi dvěma lidmi, která má specifické vlastnosti a historii.*“ (Slaměník, s.99)

Pojem **aktuální** můžeme popsat jako vztahující se k současnosti. V souvislosti s naší prací je možné hovořit o aktuální reprezentaci daného chování, což je druh mentální reprezentace, která vzniká oživením zkušeností uložených v paměti v důsledku situačního a slovního kontextu. Aktuální identita je taková, která představuje čím člověk skutečně je. (Hartl, 2004)

2 KOMUNIKACE V SOUČASNOSTI

Komunikaci popisuje Plaňava jako přenos sdělení. Dle doslovného překladu znamená něco sdílet. Tato sdělení si předáváme, jak již víme slovy, tedy verbálně, ale také neverbálně pomocí mimiky - úsměvu, vyjadřování emocí – pláčem, nebo mávnutím či podáním ruky. Mnohé sdělíme pouhým pohledem, pohlazením či polibkem. (Plaňava, 2005)

Aktuální vlivy na komunikaci se mění v závislosti na věku, místu a prostoru. Procházka se zabývá pojmenováním aktuálních problémů, kterými se sociální pedagogika zaměstnává. I v této práci se k těmto otázkám také vztahujeme, neb je jejich zodpovězení důležité. Jedná se o otázky: Zda existují souvislosti mezi vývojem společnosti a výchovně vzdělávacím procesem? Jaký vliv a zda vůbec má výchova na socializaci? Mohou mít změny prostředí vliv na výchovu, a jak vývoj ohrožují? Je možné tato ohrožení pomocí profylaxe kompenzovat, minimalizovat? Dále je třeba charakterizovat prostředí, to můžeme zvládnout pomocí prozkoumání, jak se proměňuje rodina i vrstevnická skupina, škola a jak se ovlivňuje jejich proměňování? Další v zásadě důležitá otázka definovaná v publikaci a vztahována úzce k sociální pedagogice i této práci je působení médií na výchovný proces. Jaká je struktura životního stylu současné populace a jak souvisí s prosazováním zdravého životního stylu a s funkcí volného času? Zabývá se také tím, jak působí profese sociálního pedagoga a jaké jsou možnosti zapojení terénních pracovníků do práce s vrytými cílovými skupinami. Do jaké míry je možné pomoci lidem zvládat krizové situace. Jak reagovat na aktuální témata? Tyto otázky si v rámci této práce pokládáme ve vztahu ke zvolenému tématu. (Procházka, 2012)

V rámci pojmosloví je třeba se zaměřit na komunikační motivy. Komunikace je totiž proces, který se děje pořád, a to i když spíme. Co nás vede k tomu neustále něco někomu sdělovat? Co tím chceme docílit? Plaňava se v kontextu tohoto tématu vyjadřuje k šesti komunikačním motivům, jejichž pochopení nám může usnadnit porozumění našemu komunikování. Tyto komunikační motivy se mohou prolínat. První z nich je kontaktně-vztahový. Chceme navázat, udržet nebo posílit kontakt nebo vztah. Komunikace je takto zaměřená na navazování kontaktů a na vzájemné vztahy. Dalším motivem je mocensko-kontrolní. Komunikačním záměrem tohoto typu je působit na druhého člověka, nebo na lidi, kontrolovat je či přímo ovládat – někdy třeba k dobrému, jindy pochybnému či dokonce nežádoucímu vlivu. Poznávací motiv komunikace je snaha orientovat se ve světě. Relaxačně rekreační motiv je o zážitcích, pobavení se a radosti. Sebe-přezentační motiv je další komunikační styl, kterým posilujeme a utvrzujeme své místo na světě. Figuruje

v něm nutnost prezentovat se a posilovat svůj sebe-obraz. Poslední motiv nese název: „Kdovíjaký“. Jedná se o mluvení, které nemá přímé sdělení, jde o radost z toho, že mluvím. Monolog. (Plaňava, 2005)

2.1 Komunikační vlivy

Přijímání komunikačních kódů a to jak verbálních tak neverbálních, silně ovlivňuje naše emoční vyladění v momentálním a případně i dlouhodobějším prožívání světa a sebe v něm. To jaký máme s osobou, se kterou komunikujeme vztah, čili jak je daná osoba reprezentována v naší mysli, také ovlivňuje osobní naladění. Tedy to, co v nás daná osoba či situace vyvolává za emoce – zalíbení, odpor, neutrální, nakonec také ovlivňuje interpretaci komunikačního sdělení.

Komunikace funguje různými způsoby a také to dává prostor pro modifikace a ovlivňování. Komunikujeme, když děláme to, co zrovna děláme – čteme, vnímáme, hodnotíme. Velmi důležitý je záměr sdělení, který vede přes ne méně důležitý komunikační kanál. Komunikace tváří v tvář by měla být nejvěrnějším komunikačním zprostředkováním. Není tomu vždy tak. Můžeme vysledovat, že komunikace především s cizími lidmi probíhá prostřednictvím jakéhosi bontonu a pomáhají nám jej dodržet konverzační věty třeba o počasí. Někdy se nehodí sdělení komunikovat napřímo, ale je možné využít neverbální komunikace – ta je dekodována tím, kdo jí přijímá. Komunikace probíhá i prostřednictvím vjemů. Intenzivním čidlem vjemů, které nám díky zaznamenání mnohé poví je čich, ale také chuť a hmat samozřejmě. Intrapsychicky nám mohou dokonce vyvolat pocity k druhým lidem (přitažlivost či nechut'). Důležitými vlivy na komunikaci je přijímání transkulturních diferenciací a zvyků. Také díky technologickému vzestupu získáváme prostor využívat komunikace prostřednictvím PC a mobilů, což je pro nás již každodenním chlebem nejen v zaměstnání, ale i doma. (Plaňava, 2005)

Všechny zmíněné možnosti komunikačních zprostředkování mají subjektivní kódování a jsou ovlivňovány aktuálním nastavením komunikanta a komunikátora.

Často si klademe otázku: „Proč jsou lidé takoví, jací jsou? “. Hledáme pak vysvětlení v jejich zázemí, v dědičnosti, ve způsobu výchovy ze strany rodičů, nebo v situacích, kterými procházeli v průběhu života. Všechny tyto vlivy se na mentalitě jednotlivce více nebo méně podepisují. Míváme však snahu vysvětlit si obvyklé jednání druhých pokud možno přímým způsobem například je zakřiknutý, protože měl přísné rodiče, je vystrašený, protože ho v dětství kamarádi odstrkovali. Jsou to zjednodušení, stereotypy,

kteří nám možná připadají trefné a vtipné, ale vždycky přinášejí zúžený a zkreslený pohled na člověka, jehož osobnostní vývoj je složitý, znamená jedinečnou kombinaci všech uvedených vlivů a vybočuje z různých schémat či předsudků. I naše chování a přístup k ostatním jsou výsledkem řady faktorů, které jsme zdělili, kterým jsme se naučili v rodině a v dětství, nebo které jsme si osvojili v průběhu vzdělání. Jedná se o schopnosti, vlastnosti osobnosti, hodnoty, potřeby a postoje. (Bělohávek, 2012)

Motivy určují intenzitu a směr lidského jednání. Lidé, kteří preferují sociální motivy, vytvářejí kolem sebe příjemné klima. Ambiciózní lidé, motivovaní zejména postavením, usilují o dosažení výsledků. Mohou však ztratit přiměřenost k dosažení svých cílů a pak intrikují, a nebo přisluhují. Taktika harmonie v komunikaci vede k dosahování pocitů souznění s komunikačními protějšky. Rozumově založený člověk spíše přijme fakta a logické argumenty, zatímco emočně založený jedinec si potrpí na respektování svých citů. Při přijetí způsobu argumentace je nutné vzít v potaz systém uvažování partnera. Flegmatikovi, který bagatelizuje význam svých prohrůšek, musíme důsledně a vytrvale zdůrazňovat jejich důsledky a nebezpečí, které z toho plynou pro nás ostatní. Naopak člověk s nízkou sebedůvěrou, jenž sám sebe podceňuje a spíše se kritizuje, by měl často slyšet chválu svých kvalit a zásluh. (Bělohávek, 2012)

Kultura

Jedním z nejvýznamnějších vlivů na komunikaci je sama kultura, do které se rodíme. To podmiňuje jazyk, kterým mluvíme i vše spojené se zvyky, hodnotami a chováním ve společnosti.

Pojem kultura je slovo mnohoznačné, je možné je používat nejen jako označení třídy pozitivních hodnot, ale také jako synonymum pro odlišný způsob života. Kultura může být chápána jako synonymum uměleckých hodnot, ale také jako označení cizích zvyků a odlišných obyčejů. Historii slova kultura nalezneme v antickém starověku, kde vzniklo a bylo původně spojováno s obděláváním zemědělské půdy. Další dimenzi pojmu kultura, odkryl slavný římský filozof Marcus Cicero. Nazval filozofii kulturou ducha. Pojem kultura, tak získal selektivní funkci a odděloval ty, kteří prostřednictvím filozofie rozvíjeli své intelektuální schopnosti od všech ostatních, kteří setrvali ve filosofické nevědomosti. Kultura svým vlivem povznáší k vyšší formě individuální i sociální identity. Na počátku kultury je kultivace člověka a přírody. Do kultury byly zahrnuty všechny lidské výtvořky a společenské instituce, jako je jazyk, věda, morálka, zvyky, odívání i bydlení.

Osvícenské pojetí kultury zdůrazňuje spíše zdokonalování lidských schopností, nežli stav a podmínky sociálního života. Rozhodující úlohu v procesu kultury, hrají tradice. Projevují se předáváním dosažených výsledků s jejich dalším tvůrčím rozvíjením. Mezi atributy kultury lidství, patří písmo, tradice, náboženství, zákony, práva, vzdělání, umění, obydlí, a také velká flexibilita ve způsobu života.

Svět kultury je konstruován na úrovni smyslového názoru. V umění jej vnímáme na úrovni představ, v náboženství na úrovni pojmů a vrcholí ve filosofii, kde je považována za nejadekvátnější formu poznání, neboť jejím médiem se stává myšlení. (Soukup, 2011)

Kolář (2012) se vyjadřuje ve svém slovníku ke kulturnímu chování, že se jedná o chování odpovídající stavu obecné kultury v raném společenství, chování respektující obecné normy vztahů mezi lidmi založené na úctě k druhým lidem.

Je třeba vzít v potaz, že kulturní podmíněnost emocí, tedy variabilita základních emocí je podmíněna kulturním prostředím a odrážejí se i v jazyce. V různých kulturách jsou emoce různě chápány a vyjadřovány. Jsou vztahovány k odlišným situacím, různě nahlíženy v pozitivním i v negativním smyslu. (Slaměník, 2011)

Kulturní hodnoty - „dobra“, na jejich oceňování a kultivaci se cítíme zavázání svou společenskou příslušností nebo z nějakého jiného důvodu. Tím se zabývá teorie hodnot axiologie. Studium kulturních hodnot je nedílnou součástí většiny filozofických směrů dějin lidstva a je možné ztotožnit se s procesem realizace hodnot v kulturních státech. Mezi ně zahrnujeme vědu, rodinu, náboženství, umění, stát, ekonomiku a sféru mezilidských vztahů, kterými jsou láska a přátelství. (Soukup, 2011)

2.2 Informace a jejich přenos

Významným vlivem na komunikaci je vlastní prožívání emocí. Abychom mu mohli porozumět, je třeba nejdříve se věnovat tělesně zakotvenému prožívání. Ve svém zkoumání obsahů mysli, se Hájek vztahuje především na charakteristiku jevů pocitování. Píše že slova, obrazy, myšlenky a představy nejsou pro rozvoj tělesně zakotveného prožívání relevantní. Tyto podněty se mohou stát zdrojem pro další myšlenkové asociace či proudy imaginací. Obsahy mysli mají různé formy, může se jednat o obraz, zvuk, pach, podnět či komplexnější představu v procesu představovaného. Právě prožívání jedince různých impulzů, může dávat jednotlivým podnětům jedinečný význam či esenci, což může ovlivnit sdělení. Slovo jako nástroj slouží k zachycení prožívaného významu.

Zároveň každé slovo nezávisle na jednotlivci obsahuje jeden či více kulturně daných konvenčních významů, které jsou v individuální slovní zásobě obohaceny i osobními významy. Díky tomu má každé slovo určitou významovou bohatost, danou do jisté míry kulturou, skupinou i osobou. (Hájek, 2006)

Dalším významným faktorem, který ovlivňuje příjem informací je komplexní soubor schopností naší osobnosti, takový filtr našeho nastavení. To, jak s fakty a informacemi naložíme, prochází jakýmsi zpracováním pomocí systému chápání sdělení, vytvořený zpravidla z předchozích zkušeností, či nastavených norem.

Vědění je proces získávání informací o konkrétním prožívání a jejich pochopení ve smyslu životní zkušenosti a osobní moudrosti. Dle Hájka souvisí vědění s myšlenkovým zpracováním prožívání. Vědění má základ v prožívání významů, které jsou spojeny s kontextem konkrétních situací.

Pravdivost znamená míru, se kterou se vztahuje porozumění smyslu ke skutečnostem vnitřního i vnějšího světa osoby. Pravdivost nemůže posuzovat nikdo jiný než osoba sama. Pravdivost ve vztahu k prožívanému významu by měl pro nás mít v daném okamžiku předpokládaný smysl. (Hájek, 2006)

Respekt z kulturních vzorců, které jsou zažité v daném kulturním prostředí tedy přirozené způsoby chování, jednání, komunikace, způsobu života, vztahu ke společnosti, vztahu ke vzdělání a podobně, která daná společnost udržuje, prosazuje a které se stávají určitým zázemím výchovy a vzdělávání mladších generací. (Hartl, 2004)

Manipulace je ovlivňování chování, systémem posilování a vyhasínání reakcí za určitým cílem. Činnost člověka, skupiny lidí, instituce, která je zaměřena na ovlivňování názoru a chování ostatních lidí. V konečném důsledku tyto lidé vědomě i nevědomky realizují promyšlené cíle manipulátora, fanatismu či davové psychózy. (Kolář, 2012)

Socializace emocí ovlivňuje připisování významu podnětům, událostem a situacím, vyvolávajícím emoce, samotnému prožívání, rozpoznávání emocí vlastních i u jiných lidí, emočnímu výrazu i regulaci emocí s ohledem na kulturně dané normy či pravidla. Kultura určuje, které emoce kdy a jakým způsobem budou prožívány a sdělovány vnějšímu světu. Rodiče předávají dítěti svoji kulturní zkušenost a jsou nositeli kulturní kontinuity. Za rozhodující emoce a jejich regulaci jsou prožívány výchovné vlivy a vzory v rodině, na které děti a dospívající spoléhají při řízení vlastních emocí. Sledování dospělých v situacích pro ně neznámých, záhadných, přivádějících do rozpaků zjišťují, zda je situace neškodná, nebezpečná, nebo nepříjemná. (Slaměník, 2011)

Média

*„Žijeme uvnitř médií. Kdo jsme, co děláme a co to pro nás znamená, neexistuje vně médií. Jsou pro nás tím čím je voda pro ryby. Neznamena to, že média náš život determinují, jen to ukazuje, že ať už se nám to líbí nebo ne, odehrává se v nich každý jeho aspekt.“*Deuze, s.7

Média plní specifickou funkci v procesu masové komunikace. Jedná se o jednotlivé komunikační prostředky a média. V současné době lze vysledovat významný posun od klasického pojetí médií jako technických prostředků šíření informací v procesu masové sdělovací komunikace, k pojetí širšímu médiu. Tím rozumíme jakoukoliv skutečnost, která zprostředkovává informace mezi dvěma subjekty. Je to prostředník transferu informací mezi účastníky komunikačního procesu.

Média jsou sama o sobě sdělením, působí především na naše smysly. Mění se vzájemný poměr jednotlivých smyslů a celkově modely vnímání. To sebou nese určitá rizika, například riziko plynoucí z jednostranného zaměření médií. (Petříková, Svoboda,1998)

Historický kontext médií

Obsah sdělení médií a jejich směřování nám pomůže pochopit náhled na jejich vývoj v historickém kontextu. Vývoj medií v České republice zachytil ve své knize Bednařík. Orientace na zisk, jako hlavní smysl existence médií, jenž je významným rysem rozvoje bulvárních médií, začala postupně působit na mediální produkci. Tržní mentalita vedla k tomu, že i ostatní listy si začaly vyhledávat populárnější témata a skandalizovat veřejný prostor. Média informují o soukromém životě celebrit, řeší závažná témata například hospodářské kriminality, formou velmi blízkou bulvárním listům. Personalizují politiku zájmem o intimní detaily života politiků. Pracují s velkými fotografiemi barvou a podobně. Už v roce 1989 jsme mohli sledovat tuto zásadní změnu médií na poli technické základny i výrobní technologie. Nyní se však přenesme do současnosti, kdy se nejedná pouze o media zpravodajů novin a televize, ale především internetu, který se rychle začal rozšiřovat a stal se významnou oblastí mediální produkce. Tradiční Media si uvědomila, že bez přítomnosti internetu jim hrozí neviditelnost a tak se začaly objevovat na internetové verze tištěných médií. Rozvíjet se začalo internetové rozhlasové a televizní vysílání, objevily se první pokusy o ustanovení médií, která by byla ryze internetová. Mezi základní určující charakteristické rysy, se kterými česká média vyšla z transformace, byla skutečnost, že česká média vstupovala do nového společenského kontextu. Tato skutečnost se promítla do

očekávání publika i mediálních profesionálů, například do představ o směřování kvalitní, kritické, intelektuálně vyspělé žurnalistiky, či umělecky náročné kinematografie. I do prvních let vývoje. Stejně významná byla okolnost, že se s rozpadem bipolárního světa česká média stala součástí vývoje, který se odehrával v rozvinutých zemích Evropy a Severní Ameriky. V atmosféře neoliberálního vidění světa se mediální produkce ostře komercializovala, a ve stále větší míře se podřizovala nárokům inzerentů. Začaly se projevovat důsledky digitalizace a rozvoje internetu jako prostředí pro šíření mediálních obsahů a koncentrace vlastnictví médií, prošlo snad svou nejdynamičtější fází. Dalším důležitým rysem byl rozvoj reklamního trhu, který se rozvíjel rychle a stabilně, jakoby nezávisle na vzestupech a propadech národního hospodářství. (Bednařík, 2011)

Mediální vliv

Problémem může být proces linearizace, který média dělají. To znamená, že „zploští svět“. Naprostá většina problémů reálného života je totiž velice složitá a má řadu aspektů a faktorů, bohužel nelze tyto problémy formou mediálních příběhů vyprávět, proto se novináři musí pokusit je zjednodušit. Tím získávají informace skrze média zkreslenou podobu. Někdy se také může stát, že za střed problému označí něco jiného, než co středem ve skutečnosti je. Není jisté, jak velký vliv médií na jejich publikum je. Objevilo se mnoho teorií, které tento vliv popisovaly. Zdá se však, že žádná z nich neplatí absolutně a hlavně ne netrvale. Vliv médií na rozhodování publika a jeho názory prokazatelně existuje. Tento vliv většinou není bezprostřední, média mají schopnost určovat, o čem lidé budou přemýšlet, povídat si a do jisté míry i jak. Špatný mediální obraz vede k nežádoucím efektům v reálném světě, bez ohledu na to, jaká je skutečnost a co ji způsobilo. Také se prokázalo, že za určitých okolností mohou lidé informace z médií bezprostředně převést do praxe například v situaci, kdy se obávají, že výrobek je jedovatý, jej ihned přestanou kupovat. Vliv médií tedy existuje, je však obtížné jej předvídat, odhadovat a také hodnotit. Je ale značný. (Bednář, 2012)

O ponoření do světa médií hovoří ve své publikaci Deuze. Médii se poměruje prožívání světa a porozumění naší roli v něm. Život v médiích reflektuje média jako nutnou nevyhnutelnou součást naší existence a našeho přežití. Přítomnost médií v každodenním životě se očividně znásobuje. Media jsou totiž všudypřítomná - jsou všude a vše prostupující, tedy je nelze vypnout. (Deuze, 2016)

2.3 Komunikace jako prostor pro sebevyjádření

Komunikace je víc záležitost praxe než teorie. Je to otázka kontaktu s druhými. Jde o předávání myšlenek, pocitů, postojů a poznání i podnětů takovým způsobem, aby je druhý člověk mohl pro sebe přijmout. Jedná se o společné sdílení mezi lidmi. Také je to proces, který uvádí do života změny u jednotlivců a ve společnosti. (Levermore, 1997)

Jde i o sebe-prezentaci, o sebe potvrzení o vyjadřování postojů. Komunikací také vyjadřujeme své pocity, stavy a nálady. Můžeme je chápat i jako sdělování významu našeho chování a v sociálních vztazích s nimi. (Kolář, 2012)

Jednání je proces vlastní záměrné aktivity, pro kterou jsme se sami rozhodli. Jaký pro nás bude výsledek jednání, o tom rozhoduje naše prožívání. Jednání je zachyceno prostřednictvím prožívání a to je vždy nějak pocíťováno. Vazba na jednání je s prožíváním důležitá skutečnost, jenž se následně promítá do komunikace. Pomocí prožívání proběhnuté jednání vyhodnocujeme. Ve vědění se pak uchovávají osvědčené postupy, které byly tímto způsobem mnohokrát potvrzeny. (Hájek, 2006)

Spontaneita je samovolnost, bezprostřednost neboli činnost z vlastního popudu, nenavozená zvenčí. Je to schopnost projevat se z vlastního popudu z „vnitřních příčin“ aktivně. A tedy spontánní chování je nezáměrné bezprostřední živelné chování, učení a reagování. (Kolář, 2012)

Emoce a jejich zvládání hrají v našem světě a v komunikaci velkou roli. Při setkání dvou lidí vzájemná interakce ovlivňuje prožívání jednoho i druhého. V komunikaci si můžeme pomoci navzájem také s emocemi. (Hájek, 2006)

Frustrace jako stav vyvolaný vstupem překážek znemožňujících dosažení cíle může být důsledek neuspokojení primárních nároků, selhání z dosahování cíle. Tento prožitek zklamání, bezvýslednosti i úsilí viditelně změní chování jedince. Situace, kdy je zamezeno uspokojování důležitých potřeb, nedostatek kladného emočního stavu, tak zvaná deprivace od uspokojení potřeby, která vede aktuálně ke zhroucení. (Pešová, Šamalík, 2006)

V běžných lidských vztazích jde většinou jen stěží rozhodnout, kdo a na co má nezadatelné právo a jaké chování je „špatné“ a „dobré“. Je to vždy spíše otázka postojů hodnotitele. Často svojí kritikou vnucujeme druhému naše subjektivní zpravidla pro nás výhodné pojetí toho, které chování je vhodné a které ne. (Novák, Capponi, 2004)

Asertivitu definuje Martínek ve své knize tak, že člověk dokáže trvat na svých názorech a prosazovat svoje práva v rámci existujících zákonů. Toto chování směřuje k tomu, aby

ostatní připustili, že jedinec má právo se rozhodnout, jak bude myslet a jednat. (Martínek, 2009)

Jako jedna z forem ochranné strategie je identifikace. Neúspěšné dítě si začne vlastní hodnotu zvyšovat tím, že napodobuje člověka, který je pro něho vzorem, nezřídka to však bývá jedinec s patologickým jednáním, který si své postavení vydobývá agresí, šikanou, popř. jinou patologií. (Martínek, 2009)

Slovní sebeobrana může pomoci v nejrůznějších situacích, které však mají jedno společné, někdo nebo něco ohrožuje vaši suverenitu. Bez alespoň minimálního umění slovní sebeobrany je těžké se prosadit vyjednávat nebo prezentovat. Dovednost se hodí jak v práci tak v soukromí. Základem je mluvený jazyk, spontánnost, pestrost, svěžest. Často mívají úspěch výroky, které sice po jazykové stránce nebývají žádným zázrakem, ale ta slova, která vyplynou ze situace a v dané chvíli, prostě přesně sednou. (Nöllke, 2011)

3 CHARAKTERISTIKA DOSPÍVÁNÍ A VLIV HODNOT

Zkoumání přirozeného prostředí výchovy jako je rodina, odhalují podstatu lokálního prostředí a všímají si také role vrstevnických skupin. Pozornost věnují také mimoškolní výchově, roli zájmových činností v utváření optimálního životního stylu dětí a mládeže, a dále souvisejícím otázkám výchovy ve volném čase a systému dalšího vzdělávání v tomto kontextu (Procházka, 2012)

Působení vnějších činitelů, vytvořených z vnějších příčin, mají vliv na rozvoj osobnosti člověka. Také působení prostředí materiálního, sociálního a také záměrných vlivů výchovy formují osobnost člověka. Naučené kontakty s vnějšími faktory umožňují pohyb a život ve společnosti. Na druhou stranu existují pedagogické teorie založené na přeceňování vlivu exogenních faktorů všemocnost výchovy a sociálního prostředí jako předurčující vývoj člověka. (Kolář, 2012)

3.1 Období dospívání

Dle nejnovějších studií je časová ohraničenost mládí odvozována od sociálních a historických vývojových znaků země, bydliště, kultury, a metody formy socializace charakteristické pro danou společnost. Lyubytsová (2020) popisuje rozmezí dolní hranice mládí mezi léty 14-16. Horní hranici uvádí v rozmezí mezi léty 25 – 29 let.

Tradičně je období dospívání, tedy adolescence určována dobou mezi pubertou a ranou dospělostí. Je to etapa vývoje člověka s určitou individuální variabilitou, zejména psychickou a sociální.

V této etapě dochází k poměrně značným změnám v osobnosti a to jak v oblasti somatické - dosažení pohlavní zralosti, tak psychické - dospívání, inteligence, citové a abstraktní myšlení i v sociálních změnách týkající se základního životního postoje v orientaci v hodnotovém systému. Významně se prosazuje orientace na budoucnost na osobní a profesní preference. (Kolář, 2012)

Ve své knize Procházka zmiňuje důležitost výchovy pro budoucnost dětí v souvislosti s otázkou, zda ve výchově nechat „růst“ nebo „vést“. Přiklání se k závěru, že pokud má být výsledkem výchovy dosažení určitého cíle, je třeba do výchovy cílevědomě a záměrně zasahovat. Sociální pedagogika se v tomto pojetí dostává blízko vize aktivní sociální práce. Hledá konkrétní postupy reedukace, resocializace, integrace jedinců nebo skupin, jež jsou ze společnosti, společenství vylučovány. (Procházka, 2012)

Hlavní charakteristiky tohoto životního období zahrnují materiální závislost na rodičích, rodinných příslušnících nebo systému sociálního zabezpečení. Typická je pro mladé lidi snaha nepodnikat závazky vůči společnosti, svému prostředí a vůči sobě samým. Což rozšiřuje hranice věku mládí. (Lyubytsova,2020)

V období dospívání především v pubertě, dochází k silným proměnám emočního života, že se staly častou používanou charakteristikou pro celé toto období. Změny se týkají jak intenzity prožívání a výrazu, tak nové kvality emocí. V pubertě, v důsledku mnoha tělesných změn nastává období emoční lability vyznačující se velmi silnými, často střídajícími se a špatně ovládanými výbuchy emocí, které mnohdy přecházejí do apatie a deprese. Emoce jsou prožívány velmi intenzivně a pronikají hluboce do nitra dospívajícího. Jejich doposud nepoznaná síla a také novost některých prožitků se stává pro dospívajícího obtížně srozumitelná. Vyvolává tedy potřebu zabývat se svými stavy a snahu nějak je vysvětlit a pochopit. Případně tělesné odlišnosti, nemoci, ale i drobné vzhledové odchylky jsou nejintenzivněji uvědomovány a prožívány právě v tomto období. Obraz sebe sama prochází složitým vývojem. Snížené sebehodnocení, pochybování o sobě samém a pocity nejistoty. Snížené sebehodnocení a rozkolísanost sebe pojetí se může projevovat přehnanou sebedůvěrou, přeceňováním svých schopností, vědomím nadřazenosti domnělou a manifestovanou oblíbeností. Období tápání není náročné jen pro samotného dospívajícího ale také pro jeho sociální okolí. (Slaměnik, 2011)

Mladá generace je také charakterizována, podle obecně přijímaného pojetí jako velká, sociálně diferenciovaná skupina osob, které jsou spojeny dobově podmíněným stylem myšlení a jednání a prožívají podstatná období své socializace ve shodných historických a kulturních podmínkách. (Hofbauer, 2004)

Vztahy s okolím

Témata vztahů s rodiči a jinými autoritami, s vrstevníky a ostatními dospívajícími

„Abychom si porozuměli, musíme mít určitou míru společných, nebo alespoň obdobných zkušeností se světem kolem nás i v nás.“ Plaňava, str.27

Vliv rodinného prostředí má významný podíl na utváření osobnosti dítěte. V podstatě většina vlastností, a názorů, a konečně i životní styl jsou ovlivněny rodinnou výchovou. V souvislosti s jednostranným zaměřením rodičů na profesní a ekonomické aktivity způsobuje, že nemají na své děti čas, jsou přetížení, nervózní a ve stálém chvatu. Péče o

dítě je nahrazována penězi, doma chybí pohoda a klid. Dítě potom hledá prostředí, kde bude přijímáno, kde budou jeho peníze znamenat vysokou pozici v žebříčku hodnot – většinou inklinuje k partám, jejichž aktivity mohou být pochybné. (Martínek, 2009)

Vztahy s rodiči v dospívání jsou zvláště složité. Vůči nim si dospívající zachovávají kladnou citovou vazbu, ale zároveň touží po uvolnění se z rodinného svazku a nabytí samostatnosti. Pubescent se stává kritický vůči dosavadním autoritám dospělých a často reaguje podrážděně na jejich výčitky a přání. (Slaměník, 2011)

Rodina jako primární sociální skupina je pro většinu mladých lidí také prvotním prostředím volnočasového života a výchovy, zásadně se podílejícím na formování osobnosti. Rodina rozvíjí mezilidské vztahy a klade základy hodnotové orientace. Rodina však aktuálně prochází významnými změnami, zejména individualizací a uvolňováním vztahů mezi jejími příslušníky. (Hofbauer, 2004)

Trávení volného času a vliv party je součástí dospívání. Pro děti a mladé lidi představuje místo v partě důležitou komoditu. Nároky na konformitu ve vrstevnických partách jsou daleko vyšší než v ostatních skupinách. Zahrnují způsob vyjadřování, úpravu zevnějšku, druh hudby, kterou všichni poslouchají, postoje ke škole, k práci atd. Každá skupina má jinak zpracovaný vztah k alkoholu, kouření a drogám. V rámci těchto skupin fungují i vlastní hodnotové preference (Martínek, 2009)

Pubescenti hledají pochopení u svých vrstevníků, kteří se jim zdají blízcí svými názory, hodnotami a zájmy, a tam přesouvají část svých citových vazeb. Zakládají si na vzájemném porozumění, podpoře, důvěrnosti. Důležité u těchto blízkých vztahů je, že poskytují možnost k vzájemnému svěřování svých pocitů, problémů, často nejintimnějších otázek života, hledání jistoty. (Slaměník, 2011)

V tomto období vznikají erotické emoce projevující se zájmem o druhé pohlaví. Zprvu se tento zájem provázený emoční vazbou projevuje pozorováním druhého a snahou vyskytovat se co nejvíce v jeho přítomnosti. Později se objevuje touha o přiblížení se a navázání kontaktu, někdy velmi neobratně předváděním se a upozorňováním na sebe nebo neomalenými poznámkami. Tyto vztahy bývají intenzivně prožívané. V druhé části dospívání, v adolescenci dochází k pozvolnému návratu volní kontroly nad emocemi. Na druhé straně vznikají hluboké city lásky a zklamání z jejich nenaplnění. V tomto období vyjasňování se vlastní hodnoty sehrávají velkou roli první skutečné lásky. Ve vztazích se ujišťují o vlastní ceně a přitažlivosti. (Slaměník, 2011)

Pro rozvoj osobnosti dětí a mladých lidí má význam také ovzduší školy. Jejich výsledky se někdy hodnotí podle zjevných, byť důležitých ukazatelů jako nově získané vědomosti a dovednosti žáků, prokázání fyzické zdatnosti, nebo vítězství v soutěži. Ve školách jsou často přítomny i velmi kritické jevy formující osobnost dítěte jako například šikana nebo drogy. (Hofbauer, 2004)

V současnosti mohou kritéria na sociální dospělost zahrnout dokončení vzdělávacího procesu a profesionální rozvoj, přechod na samostatný pracovní život, relativní finanční nezávislost, manželství a narození prvního dítěte (Lyubytsova, 2020)

Veškeré lidské chování je provázáno emočním prožíváním, avšak to nemusí být vždy plně uvědomováno. Uvědomujeme si především ty emoční stavy, které trvají třeba i jen krátce, ale mají určitou intenzitu. Pojetí emocí vychází ze systému, který je chápán jako integrální součást jevů.

Nálady jsou celkovým emočním stavem trvajícím delší dobu, který má tendenci zaplašit a ovládnout chování jedince. Jejich příčiny nemusí být plně uvědomovány. Emoce a nálady se mohou vzájemně ovlivňovat a proměňovat jedno v druhé. To znamená, že emoce může navodit odpovídající generalizovaný stav i náladu, a naopak může ovlivnit prožívání nějaké události ve smyslu právě prožívané nálady. Emoce jsou připisovány jen člověku a jsou vázány na jeho sociální potřeby, hodnoty a normy. (Hájek, 2006)

3.2 Hodnoty a jejich místo v životě mládeže

Hodnotová výchova je výchova související s hodnotami a směřující k výchově hodnot. V pedagogické souvislosti je hodnotová výchova, nebo výchova k hodnotám představující kultivaci hodnotového myšlení, cítění, jednání hodnotových postojů osobnosti a převádění všeobecně uznávaných hodnot. Hodnotová Orientace je soubor vnitřních přesvědčení o tom, co je důležité a hodnotově nepotřebné. O co má smysl v životě usilovat, tvoří hodnotový systém. V něm je určitým způsobem uspořádané pořadí hodnot jednotlivce, skupiny a společnosti. Hierarchie je tvořena podle osobního, nebo skupinového, či společenského významu. Pořadí hodnot jednotlivce skupiny celé společnosti se promítá na hodnotový systém a ten se může měnit s věkem, životními zkušenostmi, změnami společenských poměrů, nebo se změnou sociálního postavení. Hodnotový žebříček je nabídka různých hodnot. (Kolář, 2012)

Mládež v dnešním světě

Martínek úvod své knihy zahajuje slovy, která rezonují s pojetím naší práce a nahlížením na mládež. Píše zde, že si nemyslí, že současné děti přicházejí na svět horší, než byla jejich generace, ale svět, který je v současné době obklopuje, a promítá se do nevhodné výchovy, nedostatku podpory a porozumění, projevuje se v uspěchanosti doby a přemíře techniky z nich dělá jedince, kteří nejsou schopni, poprat se snadno s každodenní realitou. (Martínek, 2009)

Vliv osobních hodnot, potřeb zájmů a postojů na zodpovědné rozhodování. Tyto vnitřní faktory jsou označovány jako emočně motivační vlastnosti a jsou součástí nekognitivní sféry psychiky člověka. Protože se při řešení problému, jak předcházet vzniku a zpevňování nežádoucího chování dětí a mládeže, stávají předmětem naší pozornosti. Mezi ně patří hodnoty, ty jsou definovány různě (nejlépe se nám k vymezení v souladu s pochopením tohoto pojmu v rámci práce hodí). Jedná se o ideály, které jedinec přijímá v průběhu života za své, a snaží se jim přiblížit. Těmito hodnotami mohou být např. zdraví, vzdělání, peníze, moc atd. Hodnoty mohou vycházet z potřeb, ty jsou odrazem vnitřních emocionálních prožitků nedostatku něčeho (lásky, sexuálního uspokojení), ale také nadbytku. Další důležitou oblastí, formující a zasahující do života člověka, jsou jeho zájmy. Ty se projevují jako racionální, tedy promyšlené volby oblastí, v nichž mohou lidé prostřednictvím uvedených aktivit získat a prožít to co je uspokojuje. Dobré nezapomenout na postoje. To jsou naučené, pozitivní nebo negativní reakce jedince na osoby, objekty, děje, se kterými se dostává do kontaktu. Reakce se poté projevují v hodnotících soudech o někom, nebo o něčem, a to v pozitivním či negativním prožívání kontaktu a v projevech chování.

Konkrétní podoby jednotlivých emočně motivačních vlastností jedince fungují jako vnitřní regulátory a ovlivňují ve svých důsledcích vnější projevy chování lidí v životních situacích (Navrátil 2011)

Lyubytsova (2020) ve své publikaci uvádí zajímavý postřeh a to, že pro mladé lidi je typická sociální nezralost ve srovnání s jinými věkovými skupinami. Rozvoj mládeže přímo závisí na dynamice a formování hodnotových orientací. Do toho je zakomponováno působení chybějícího strachu ze selhání a to kvůli nedostatku negativních zkušeností. Je možné tím vysvětlit jakousi suverénnost mládeže?

I přes náročnost pochopení někdy složitých vztahů mezi mladými lidmi, jsou mladí lidé rádi spolu, bez ohledu na to, jaká činnost se jim při společně tráveném čase nabízí nebo je prováděna. Základní motivací pro ně je je možnost trávit čas s vrstevníky, moci s nimi mluvit o tom, co se jim líbí, způsobem, jaký se jim líbí, objevovat a zakoušet, jací valstně jsou v uvolněné atmosféře vrstevníků. (Pávková a kol, 2002)

3.3 Terénní práce s mládeží

Prostředkem jak se setkávat, pozitivně formovat mládež a pomáhat poprat se životem, je možné prostřednictvím práce s ní. Možností je terénní program sociální služby pro děti a mládež. V této kapitole jsme čerpali informace ze *Sborníku studijních textů / Profesní dovednosti terénních pracovníků* (Janoušková, Nedělníková. 2008)

Co to je terénní práce s mládeží

Pro jasné uchopení terénní sociální práce s dětmi a mládeží je nutné vyjasnění některých pojmů, které jsou v této oblasti využívány. Je často používán termín terénní práce s neorganizovanými dětmi a mládeží. Jedná se o nepříliš šťastný pokus pojmenovat určitý rys těchto terénních programů, tedy orientaci na děti a mládež, které se mívají s určitou společenskou nabídkou služeb a aktivit. Jde ale jen o částečnou charakteristiku, která ve svém důsledku zkresluje. Neorganizovaná mládež je taková část mládeže, která se nehlásí ke členství k žádnému zájmovému kroužku, klubu nebo mládežnické organizaci či sdružení. Terénní práce s mládeží bývá také často nazývána jako streetwork. Široká škála nabídky jde jen těžko specifikovat, proto se často streetwork setkává pouze s částečnou charakteristikou a může opět působit zkreslující dojmem.

Specifika cílové skupiny

Cílovou skupinu je třeba na začátku vymezit na základě několika charakteristik. Správné vymezení cílové skupiny je pro každého terénního sociálního pracovníka nezbytné. Klientem je osoba s jedním jasně definovatelným problémem. Například zneužívání nelegálních drog. U nich je nespecifickým klientem osoba s rizikovým chováním, jež má zpravidla více forem a není jednoduše určitelné, co je hlavní důvod využívání sociální služby. V tomto případě může jít o čtrnáctiletou dívku, která sporadicky pije, má časté problémy ve škole a sebepoškozuje se. Definice pro charakteristiku cílové skupiny jsou děti a mládež, u nichž je nutná obecná přítomnost minimálně dvou znaků, tedy fakt mládí a

vydefinovaná nepříznivá životní situace. Obecná charakteristika cílové skupiny je definována především podle znaků vztahujících se k osobám klientů. Těmito primárními znaky mohou být věk, pohlaví, příslušnost k národnostní a etnické skupině, subkultuře a podobně sekundární definiční znaky. Říkají si obtížné životní situace, a tedy vysvětlují proč je daná osoba uživatelem sociální služby a co takové osobě dané zařízení může nabídnout. Těch sekundárních znaků může být více. Záměna priorit u těchto znaků, namísto definování - pouze nálepka je může stigmatizovat. Například užívání pojmu rizikové děti a mládež, delikventní děti a mládež, evokují jednostranný zkreslený obraz problematiky. Důležitá je tedy definice nepříznivé sociální situace. Jedná se o nepříznivé sociální situace, které již nastaly, probíhají, nebo ty, které teprve mohou nastat v blízké budoucnosti, jsou definovány. Mohou to být konfliktní společenské situace, tedy zanedbaná školní docházka, záškoláctví, vandalismus, překračování zákona, trestná činnost, graffiti nebo předčasné, či rizikové sexuální zkušenosti, šikana, škodlivé užívání návykových látek, zneužívání a týrání a jiné rizikové jednání vedoucí k poškození zdraví. Řady událostí můžeme označit jako komplikované životní události, s nimiž se příslušník cílové skupiny setkává a které mu působí většinou psychické těžkosti. Může se jednat o probíhající rozpad původní rodiny, alkoholismus v rodině, úmrtí rodinného příslušníka, nemoc a tak dále. Omezující životní podmínky jako je například život ve špatných sociálních podmínkách, rodiče jsou alkoholicí, drogově závislí a nezvládají plnit životní potřeby dítěte. Dítě má hlad, je doma vypnutý proud a zima, rodiče jsou neplatiči nájemného a celá rodina je vystěhovaná z bytu. Komplikovaný přístup k umožnění základních hygienických, společenských a kulturních návyků. Obtížný přístup ke vzdělání, ohrožení vlivem prostředí, v němž se děti, či dospívající pohybuje. Dítě si neumí po záchodě umýt ruce, neumí používat záchod, kartáček na zuby a tak dále.

Poslání

Děti a mládež ohrožené společensky nežádoucími jevy jsou cílovou skupinou těchto programů. Vychází se u veřejného závazku, což je cíl standardu, kdy se zavazujeme poskytovat sociální službu a způsob, jak informujeme veřejnost o naší službě. Je důležité určit si poslání, tedy to, proč vlastně právě tento druh sociální služby děláme. Dále je nutné vymezit okruh osob tedy cílovou skupinu, pro které jsou služby zařízení určeny. A to jsou cíle naší činnosti. Stav, kterého chceme dosáhnout prostřednictvím výkonu sociální služby. Je povinnost znát principy, dle kterých je naše služba poskytována. Jedná se zpravidla o zásady partnerství, anonymity a mlčenlivosti. Tyto standardy bývají zpracovány dle

metodických pokynů, které nám ukládají povinnost dle nich pracovat. V těchto metodických materiálech bývá uveden rozsah našich kompetencí, to co je předmětem naší činnosti a jak to tu práci vykonáváme.

Zde je nutné zmínit, že se může jednat o nepříznivé sociální situace, které již nastaly, probíhají, nebo o ty které mohou nastat a v blízké budoucnosti. Klient se třeba pohybuje v prostředí, kde reálně tato situace hrozí. V tomto ohledu lze mluvit o významném prvku, sociální prevence. To se projevuje například včasným vyhledáním jednotlivce v době ještě před vznikem nepříznivé životní situace.

Nízkoprahovost

Dalším pojmem, který je třeba si charakterizovat je princip nízkoprahovosti. Herzog (2007) v knize *Metodická příručka pro výkon terénního pracovníka* vysvětluje náplň terénní sociální práce. Terénní sociální práce s dětmi a mládeží nemá většinou stabilní rámec setkání s klienty, jak z hlediska délky pracovního setkání, tak z hlediska pravidelnosti. Ani z hlediska místa či dokonce kontextu setkání nelze mluvit o pravidelnosti. Frekvence i rozsah kontaktu setkání si určuje klient, což je výrazný rys práce s mládeží, na který jsme zvyklí u nízkoprahových programů. Nevíme totiž, zda klient přijde v daný čas, kdy se setkáváme, jestli bude mít chuť se s námi bavit a jak dlouho se bude s námi bavit, ani zda se to zopakuje. Je tedy velmi důležité soustředit se v daný okamžik na to, co můžeme společně s klientem udělat. Teď a tady. Neboť se s klientem setkáváme v jeho přirozeném prostředí. Jde o nejvíce nízkoprahový přístup k sociální službě skrze terénní program. Jedná se také často o velmi reálný kontakt s životní situací a aktuálním stavem klienta. V rámci nízkoprahového přístupu je nutné pracovat s tím, co je. To je hlavním cílem práce s touto cílovou skupinou. Specifické úkoly kontaktní práce je pomoc jednotlivcům a skupinám zorientovat se a přijímat okolní širší svět, který přesahuje zúžený rámec skupinového dění, rozšiřovat životní příležitosti klientů, zprostředkovávat řešení každodenních problémů, napomáhat při zmírňování nebezpečí, pomáhat změnit postoje sociálního okolí k typickému chování a odborně participovat na prevenci a řešení společnost ohrožujících a rizikových forem chování.

Monitoring

Prostředkem práce terénního pracovníka je monitoring nebo také mapování při terénní sociální práci s dětmi a mládeží. To se samozřejmě bude lišit dle zakázky. Jde o to získat

dostatečnou znalost lokality při monitoringu, shromáždit dostupné údaje o cílové populaci a ty analyzovat, a navázat kontakt a spolupráci s klíčovými institucemi.

Monitoring je možné dělat jako vstupní etapu, ale také jako průběžný proces, při němž terénní sociální pracovník permanentně sleduje nové vnější vlivy, které se v lokalitě vyskytují. (Herzog, 2007)

Pravidla

Poměrně zásadním bodem práce s klienty v terénním programu pro děti a mládež je zákon ulice. Pracovník přichází do přirozeného prostředí klienta, jako host a musí vždy respektovat pravidla ulice. Neměl by si nikdy dovolit nahlas komentovat, například pokřikování klientů na kolemjdoucí občany, zakazovat, či vytýkat jim konzumaci alkoholu, kouření marihuany či tabáku. Dále by neměl pracovník zasahovat do rvaček, které mezi klienty na ulici probíhají. Pracovník je zde host, který musí respektovat pravidla ulice. Na situaci může vyjadřovat svůj vlastní názor, ale do dění na ulici by neměl zasahovat. (Nedělníková, 2007)

Výkony terénní sociální služby

Mezi výkony, které můžeme zařadit do kontaktní práce je například situační intervence. Tedy sociálně pedagogická práce v situacích s výchovným obsahem, který vzniká při realizaci služby. Pracovník při nich vstupuje do interakcí, které nastávají mezi uživateli služby. Přináší podněty, reflektuje situaci a používá další techniky, které vytváří či zvýrazní výchovný efekt situace.

Informační servis je poskytován klientovi pomocí specifických informací pracovníkem sociální služby. Je prováděn ústní formou a může být doplněn také písemnou formou. Je tematicky zaměřen na základní instrumentální témata jako je škola, rodina, hledání brigády, nebo mohou mít sociálně právní a zdravotní témata, bezpečný sex atp. Poradenství, jež je dalším typem výkonu sociální práce s terénním pracovníkem a klientem, je poradenství. To se odehrává formou rozhovoru s klientem a obsahuje vyhodnocení situace, nabídku rady, s informací a řešením vedoucím k odstranění obtíží. Zpravidla jde o řešení aktuálních problémů a zvyšování kompetencí klienta, tyto problémy řešit. Pomoc v krizi, řeší krizové situace, vzniklé v životě klienta. Zde se jedná o diagnosticko-terapeutický přístup přispívající k zvládnutí psychické krize, např. rozhovor směřovaný k základní orientaci v příčinách krizového stavu a zaměřená na cílenou intervenci. Na zvládnutí potíží, může jít také o pozorování chování klienta s důrazem na posouzení aktuálního psychického stavu. Zprostředkování dalších služeb může být fyzický

doprovod do zařízení návazných služeb, a asistenci při jednáních v těchto zařízeních, jako je úřad práce, nebo lékař. Důležitou součástí práce terénního pracovníka jsou výkony v rámci volnočasových aktivit. Jde o aktivity, poskytující náplň volného času klientů, které nespádají do jiných výkonů terénní sociální práce. Volnočasové aktivity jsou prostředkem práce a na jejich význam, se můžeme dívat různou perspektivou skrze cíle. Akce motivují klienty k zodpovědnosti za to, aby akce vůbec proběhla. Pokud klienty dobře motivujeme, klienti na organizaci aktivit rostou. Prostřednictvím aktivit může docházet k utváření čím dál kvalitnějšího vztahu mezi pracovníkem a klientem. Vzniká tak i prostor pro práci prohloubený o důvěru skrze společně strávený volný čas. (Nedělníková, 2007)

Důležité je zdůraznit, že terénní sociální práce s dětmi a mládeží, a setkání s terénním sociálním pracovníkem může být pro dítě, či dospívajícího prvním kontaktem s odbornou pomocí realizovanou na základě partnerského přístupu. Dítě či dospívající dosud žádnou odbornou pomoc nevyhledal. Nebo alespoň ne, ne, ne na základě svého dobrovolného zájmu. Pracovník, který může být pro dospívajícího zcela prvním představitelem partnerského přístupu dle standardu sociálních služeb.

Tyto služby jsou mimo jiné také způsobem, jak zprostředkovat různým rizikovým ohroženým mladým jedincům i skupinám zážitky a zkušenosti, že odborná pomoc dospělých nemusí být vždy pouze omezující, dozorující s normativním přístupem. Pracovník aktivně oslovuje potenciální uživatele služby formou, která odpovídá věku a specifikům cílové skupiny. Distribuce informačních materiálů v místech, kde se cílová skupina pohybuje. Například v rámci prvního kontaktu, by měl klient být seznámen s charakterem a obsahem služby, s provozními náležitostmi služby, jejími pravidly a v neposlední řadě také s jeho právy. Vzhledem k charakteru služby jsou nabídnuty klientovi informační materiály určené jeho zákonným zástupcům. Odborná pomoc a podpora je poskytována prostřednictvím kontaktní práce, kterou lze dělat po navázání prvního kontaktu v přirozeném prostředí klienta. Tedy v ulicích, parcích, nebo na nádražích a zastávkách, kde se cílová skupina vyskytuje. Také se může přímá práce provádět skrze mobilní zařízení či zázemí. (Herzog, 2007)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM

V této kapitole se zaměříme na popis výzkumu a prováděných výzkumných technik. Výzkum obecně je systematické a kritické zkoumání hypotetických tvrzení o předpokládaných vztazích mezi jevy. Jeho výsledkem je vytváření teorií, které umožňují je vysvětlovat a předvídat systematické činnosti s použitím zvolených vědeckých metod. Pro konkrétní výzkum je důležité téma výzkumu a výzkumný problém, který se zpracovává pomocí výzkumného projektu.

Kvalitativní výzkum se orientuje na porozumění pedagogických situací. Informace získává z prostředí, zkušeností osob v pedagogickém procesu ve třídě nebo ve výchovném zařízení, v rodině, ve skupině, používá podrobné případové studie, názory a zkušenosti přímých účastníků pedagogických procesů, obsahuje popisy jevů a situací s hermetickým přístupem při jejich interpretaci. Do průběžné konfrontace s teorií lze zařadit etnografický výzkum – etnografii. Školní zakotvené teorie, popisy zkušeností jedinců v určitých situacích. (Kolář, 2012)

Již při mapování tématu vlivu hodnot, které se promítají do života mladých lidí a jejich komunikace, jsme měli možnost porovnávat výzkumy studií ze zahraničních i českých publikací. Jednalo se však zpravidla o výzkumy, které byly prováděny kvantitativními metodami. Troufám si proto říct, že by kvalitativní výzkum mohl přinést nové náhledy na zkoumanou problematiku.

4.1 Cíle výzkumu

Výzkumný projekt přispěje k rozšíření odborného poznání chápání osobních hodnot mládeže, které se promítají a odráží v jejich jednání, chování a v komunikaci. Zjištěné výsledky výzkumu mohou být využity především pracovníky v sociální práci s mládeží a dětmi a s jinými odborníky, kteří se tematikou mládeže zabývají, a také bude práce přínosná pro studenty. Práce a především výkon výzkumu hodnot mládeže obohatila výzkumnici samotnou. Jedná se totiž o univerzální oblast pro komunikaci a otvírání témat. Možnost dělat výzkum na toto téma v době, kdy je společnost umlčena rouškami se projevilo jako přínosné samo o sobě. Právě tyto podněty jako rozhovor k výzkumu o osobních hodnotách, vedly k otevření témat a rozpracování dalších zakázek, které respondenti řešili ve svých životech. S těmi pak bylo možné nadále pracovat v rámci terénního programu Klíč.

Cílem výzkumu je hlubší porozumění tématu hodnot u mládeže a vlivů na jejich komunikaci. Stanovili jsme si dvě výzkumné otázky, po jejichž zodpovězení jsme se v rámci výzkumu pídili.

Jaké hodnoty ovlivňují komunikaci mládeže?

Jaké jsou vlivy osobních hodnot na komunikaci?

Vyvstali však přirozeně další otázky přidružené tématům, které respondenti v rámci svých úvah nad vlastními hodnotami oslovili, naznačili, nebo svým postojem vyvrátili.

Pomocí formulace výzkumného problému jsme si určili, jaké budeme mít výzkumné možnosti pro jeho řešení.

4.2 Výzkumné techniky

Zvolený způsob i techniky, s jakými jsme pracovali při výzkumné části, byly motivovány aktuálními možnostmi výzkumnice. Ta jako terénní sociální pracovnice pro děti a mládež pracující ve Zlíně měla možnost oslovovat přímo klienty terénní sociální služby. A díky navázanému vztahu, získávat validní informace.

Zároveň to pomohlo v pracovní sféře ke kontaktům v současné situaci, kdy svět je ovlivněn koronavirovou krizí. Jednalo se o možnosti kontaktu s klientem, kdy díky prováděnému výzkumu na téma hodnoty, vyplývaly další zakázky klientů, které bylo po té možné ošetřit mimo rozhovor.

Vztah pracovník klient

Na počátku je kontakt, setkání terénního sociálního pracovníka - streetworkera s mladým člověkem. Pokud streetworker dokáže dítě nebo mladého člověka zaujmout, vzniká vztah. Podpůrné působení tohoto vztahu se projeví tak, že postupně přivádíme mladého člověka k poznání a přijetí určitých hodnot, o které nám při provázení klienta jde. Je dávno známé, že nestačí, nebo dokonce někdy není vhodné o těchto hodnotách mluvit, ale spíše je důležité, aby je vychovávaný v naší praxi viděl, vycítil, zažil. (Pávková a kol, 2002)

Nabízí se začít popisem role výzkumníka. Vzájemná pozice mezi účastníky výzkumu je rovnocenná v tom smyslu, že o jednotlivých účastnících uvažujeme jako osobách nadaných vlastním způsobem seberealizace, přestože samozřejmě zohledňujeme

také biologické determinanty lidského chování. Při aplikaci kvalitního přístupu se nesnažíme prvoplánově eliminovat různé vlivy, s nimiž jsme nepočítali a které naruší a mění výzkumnou situaci. Respektujeme individuální odlišnosti a necháváme dostatečný prostor, aby se tyto odlišnosti mohly projevit. (Miovský,2006)

Terénní výzkum

Jedná se o zkoumání lidí, tedy jejich jednání v přirozeném prostředí, v reálných vztazích a vazbách v každodenním životě i ve výjimečných životních situacích. Pro terénní výzkum je charakteristická nižší úroveň strukturovanosti, což se obvykle projevuje také obecně znějícími výzkumnými otázkami. V průběhu výzkumu můžeme hlouběji poznávat struktury prostředí, v němž se zkoumaný respondent nachází, odkrývá různé roviny významů. Prostřednictvím analýzy těchto různých kontextů je možné popsat a vysvětlit, interpretovat jednání lidí a způsob jejich uvažování o problému. (Miovský, 2006)

Metoda výběru vzorku samovýběrem

K našemu výzkumu jsme si zvolili metodu výběru vzorku samovýběrem. Jak popisuje Miovsky (2006) je založena na principu dobrovolnosti, respektive aktivního projevení zapojit se do výzkumné studie. Základem pro provedení této metody je dobrovolnost. Je nutné vzít v potaz, že tato metoda, kterou jsme si zvolili, může mít své nevýhody. Tak vybrané vzorky výzkumu mohou být zdroji zkreslení práce.

Polostrukturovaný hloubkový rozhovor

Polostrukturované interview je nejspíš nejrozšířenější podobu metody rozhovoru, neboť dokáže řešit mnoho nevýhod, jak nestrukturovaného tak plně strukturovaného rozhovoru.

Vyžaduje oproti nestrukturovanému náročnější technickou přípravu. Je třeba vytvořit si určité schéma, které je pro tazatele závazné. Toto schéma obvykle specifikuje některé pasáže, které jsou ponechány více na tazateli včetně samotného znění a pořadí otázek. V rámci našeho polostrukturovaného rozhovoru jsme používali možnost upřesnění a vysvětlení odpovědí účastníky. Doptávali jsme se na vysvětlení, jak danou věc myslí, a ověřovali jsme si, zda jsme správně pochopili a interpretovali různé doplňující otázky na téma tak, aby byly rozpracované do hloubky. (Miovský, 2006)

Jedná se o nejpoužívanější metodu ke sběru dat u kvalitativního výzkumu, jehož účelem je získat popis životních zkušeností respondenta s respektem k interpretaci významu

popsaných jevů a jejich zpracování. Švaříček (2014) rozděluje hloubkové rozhovory na dva typy a tedy narativní rozhovor čili nestrukturovaný a polostrukturovaný rozhovor, který jsme si pro náš výzkum vybrali my.

Měli jsme stanovenou osnovu otázek. Respondenti však hovořili především o tom, co je oslovilo. Neboť se otázky prolínaly, odpověď na další v pořadí se mohla často vyvinout v kontextu odpovídání na otázku předchozí. Když k tomu nedošlo, byl zde prostor se doptat. Osnova nás držela ve struktuře, avšak ji tvrdě nediktovala. Ve výzkumu je zřejmá snaha v rámci doptávání rozšířit a prohloubit získanou informaci. Cílem bylo i volné vyjádření pocitů a stanovisek respondentů.

Fixace kvalitativních dat

K výběru kvalitativního výzkumu nás vedly okolnosti a možnosti, které se nabízely. Především prohloubit danou problematiku hodnoty, které jsou individuální niternou součástí každého jedince a promítají se do života, jednání a chování. Tudíž není snadné tento moment vztahu vliv hodnot na komunikaci kvantitativně akcentovat.

Máme široké spektrum možností jak kvalitativní data fixovat. My jsme si pro naši práci vybrali audio záznam. Zvukový záznam získávání dat představuje pro výzkumníka velikou podporu a pomoc. Nemuseli jsme si dělat poznámky v průběhu rozhovoru. Doslovný přepis záznamu jsme pak mohli pohodlně analyzovat. Výhodou je, že je záznam zcela nestranný a je na něm vše tak jak se odehrálo, a je autentický. (Miovský, 2006)

Audiozáznam

Pro zpracování kvalitativního výzkumu a jeho dat, jsme využili formu audiozáznamu, následný přepis a analýzu těchto přepsaných rozhovorů. Již v rámci přepisu vystávali z textu témata a kategorie, kterým jsme později věnovali pozornost. Mohli jsme vyzorovat různé charakteristiky a komunikační specifika jednotlivých respondentů.

V rámci provádění rozhovoru jsme ocenili aspekty důvěry navázaných vztahů s respondenty díky terénní práci výzkumnice. Díky tomu bylo možné se na účastníky výzkumu snadno naladit a lépe pozorovat, co skrze pokládané otázky respondenti prožívají, vnímat způsoby komunikace a charakteristiky řeči jednotlivců.

Metoda zakotvené teorie

Hlavním důvodem, proč jsme si pro náš výzkum vybrali metodu zakotvené teorie je její schopnost integrovat v rámci kvalitativní analýzy data získávána odlišným způsobem a využívat tak nejen více různých metod získávání dat, ale současně využívat různých přístupů v samotné analýze. Zakotvená teorie je velmi živým a tvůrčím výzkumným nástrojem. Je však nutné být mnohem přesnější a pečlivější, aby nedošlo k narušení validity dat. (Miovský, 2006)

4.3 Výzkumný vzorek

Zvoleným výzkumným vzorkem pro tuto práci je dospívající mládež navázaná na terénní sociální službu pro děti a mládež ve Zlíně. Výběr vyvstal z možností, které se nabízely. Vyhovující je skutečnost, že do vzorku vstupují svým zastoupením obě pohlaví. Také věkově je vzorek rozprostřený poměrně rovnoměrně, pohybujeme se v rozmezí od 13 do 19 let. Celkem jsme tedy oslovili a získali data od 8 respondentů, se kterými byl veden rozhovor. Konkrétně tři muži a pět žen.

Díky aktuální situaci a vládním nařízením, které omezovali setkávání osob, za účelem snížení rizika šíření nakažlivé nemoci, vznikly menší komplikace v souvislosti s vykonáváním rozhovorů při osobním setkávání. S většinou oslovených respondentů jsme však tuto situaci vyřešili prostřednictvím video hovorů. Nejvíce se osvědčil program Zoom, který měl velmi kvalitní přenos zvuku i obrazu. Hovor se nesekal rozhovory tak probíhaly v nejméně přirozeném prostředí respondentů u nich doma. Časová relace, se kterou byli předem obeznámeni a byli schopni s touto informací pracovat a zajistit si nerušené místo, vytvořili relativně klidný prostor pro rozhovor.

Do tabulky je vepsána charakteristika jednotlivých respondentů. Jsou zde zaznamenány informace, které vplynuly v rámci rozhovoru. Také jsem pro ochranu anonymity účastníků změnila jména a jiné reálie, které by mohly identifikovat účastníky výzkumu.

<i>Respondent</i>	<i>Věk</i>	<i>Charakteristika vyplývající z rozhovoru</i>
Šimon	15	<i>Respondent vnímá sám sebe jako drsnáka na svůj věk zkušeného a života znalého. Nezajímá ho teď škola. Společnost vyhledává především ve skupině starších holek.</i>

Krista	15	<i>Respondentka má mladšího sourozence žije s mámou. Rodiče jsou rozvedení. V rodině je problém s nedostatkem financí. Respondentka byla v minulosti umístěna v domku v nápravném zařízení.</i>
Roman	19	<i>Pochází z úplné rodiny. Rodiče respondenta vedou ke vzdělání. Výrazným elementem je děda, který jej významně formuje. Respondent má přítelkyni, se kterou tráví většinu svého času. Dalo by se říct, že je to alfa a omega jeho života.</i>
Monča	18	<i>Bydlí se svým přítelem. Nedávno se jim narodilo dítě. V minulosti žila jen s otcem. S širší rodinou se moc nestýká. Má ještě sourozence. Aktuální situace, narození dítěte vedla ke zlepšení vztahů v rodině.</i>
Lili	13	<i>Žije v úplné rodině má staršího bratra, se kterým bojuje o své místo. Je hloubavá a sebekritická. Cítí se mnohdy ztracená. Nedaří se jí vztahy s lidmi okolo.</i>
Filip	16	<i>Svým intelektem často vyčníval ze skupiny svých vrstevníků, proto se dostával do samoty, také jeho názory nebyly vždy úplně pochopené jeho vrstevníky.</i>
Kačka	17	<i>Respondentka chodí na střední školu. V minulosti byla v péči matky, která výchovu nezvládala. Nyní je respondentka v péči otce. Řeší samotu a zkouší se s ní vypořádat dostupnými prostředky.</i>
Petřa	16	<i>Má za sebou úmrtí své biologické matky. Nedávno umřela i partnerka otce, kterou brala jako nevlastní matku. Žije s otcem, se kterým má dobrý vztah. Studuje střední školu prvním rokem.</i>

Charakteristika respondentů, tabulka 1

Pro průvodce rozhovorem je důležitá schopnost vidět každého člověka jako individualitu a akceptovat jeho „pravdu“, jeho hodnotu. Také je důležitá důvěra ve schopnosti člověka měnit se ve smyslu dovednějšího zvládnání života. Dovednost vytvořit podmínky ke kultivaci těchto schopností. Dále pak by měl průvodce rozhovorem mít schopnosti vycházející z tréninku svého vlastního prožívání. (Hájek, 2006)

„Člověk potřebuje, aby jej někdo vyslechl, přijal, přestože reálnou situaci nelze v současnosti nijak vyřešit“ (Hájek, s.68)

Nepodmíněným pozitivním přijetím je myšlen postoj průvodce rozhovorem ke klientovi bez jakýchkoliv hodnotících soudů a výhrad a v plném rozsahu jeho bytí. Postoj emoční

blízkosti, který si neklade žádné podmínky, vytváří atmosféru bezpečí a důvěry ve vzájemném vztahu s klientem. Bezpečná atmosféra a důvěra jsou nutné k tomu, aby klient mohl úspěšně a zcela otevřeně prozkoumávat svůj duševní svět, včetně trapných, choulostivých a intimních oblastí. (Hájek, 2006)

Příprava na rozhovory

Před každým rozhovorem, jsme kvůli povaze tématu zvolili pomocí krátkého úvodu seznámení s daným tématem a objasnili respondentům pravidla a také za jakým účelem je výzkum prováděn. Zároveň jsme respondenty požádali o souhlas s nahráváním zvuku.

Slovo úvodem mělo zpravidla toto znění:

„Moc ti děkuji za tvůj čas, který jsi si udělal/a proto, aby si mi pomohl/a s mým výzkumem k diplomové práci.

Rozhovor je anonymní tudíž nikde nebude figurovat tvé jméno. Rozhovor poslouží k výzkumu v rámci mé diplomové práce, která se zabývá vlivem osobních hodnot na komunikaci mládeže.

Jak už jsem řekla, rozhovor se bude týkat osobních hodnot, což je pro každého člověka individuální téma. Neboť se hodnoty v průběhu života mohou měnit podle toho, co člověk právě prožívá. Také mohou hodnoty fungovat, jako motivy pro to jakou cestou se v životě ubíráme. Hodnoty jsou definovány jako ideály, které přijímáme v průběhu života za své a snažíme se jim přiblížit. Těmito hodnotami mohou být např. zdraví, vzdělání, peníze, moc atd.

V rámci udržení pravidel v mém výzkumu je pro mě důležité si jej nahrát, abych ho mohla dále zpracovávat. Je tedy nasnadě otázka, když víš, co tě čeká, souhlasíš s nahráváním našeho rozhovoru?“

Po udělení souhlasu jsme začali provádět výzkum a věnovali se otázkám v tomto promyšleném okruhu.

- * *Co pro tebe konkrétně znamená pojem hodnoty?*
- * *Jaké hodnoty znáš a přijímáš za své?*
- * *Jaký pro tebe mají hodnoty význam?*
- * *Jak tě ovlivnili rodiče, škola, nebo vrstevníci v přijetí hodnot?*
- * *Jak se promítají tyto hodnoty do tvého života?*

- * *Jak to ovlivňuje komunikaci?*
- * *Jakým způsobem dáváš najevo, když je pro tebe něco důležité?*
- * *Co si myslíš, že o tobě vypovídá tvá komunikace s okolím?*
- * *Je pro tebe důležité, co o tobě poví tvá image?*
- * *Co říkáš na aktuální online komunikaci?*

Individuální rozhovor probíhal podle domluvy s respondenty převážně online prostřednictvím zoom setkání, či video hovoru přes facebook. Pouze jeden z respondentů si prosadil osobní setkání, které proběhlo v prostředí zázemí konzultační místnosti sociální služby terénní program Klíč, které zná. Nevýhodou byla za stávajících okolností nutnost mít po čas rozhovoru respirátor, což komplikovalo možnost pozorování a dost možná i ovlivňovalo pohodlí.

Jak bylo nastíněno výše v průběhu rozhovorů, zde byla snaha o pozorování respondentů. Zaměřovali jsme se na to, jak byli v průběhu rozhovoru naladěni, což je zřejmé i v rámci prepisů.

Do rozhovoru jsme se snažili zakomponovat i ostatní výsledky jako požadavky na vysvětlení a některé jiné reakce jako smích, nebo zamyšlení. To vše je v rámci prepisu zaznamenáno.

V následující tabulce je krátký popis vycházející z pozorování ohledně spolupráce při provádění rozhovoru s jednotlivými respondenty.

Respondent	<i>Délka rozhovoru</i>	<i>Pozorování během rozhovoru</i>
Šimon	<i>32 minut</i>	<i>Během rozhovoru byl stručný, věcný, velmi rychle jasně odpovídal. Trval na schůzce osobní z důvodu přehlcení online komunikace ze školy.</i>
Krista	<i>43 minut</i>	<i>Při rozhovoru byla respondentka sdílná, během rozhovoru se zamýšlela nad tématy a odpovídala obsáhle a uvolněně.</i>
Roman	<i>43 minut</i>	<i>Při rozhovoru odpovídal velmi obsáhle a snažil se najít cestu jak vysvětlit a popsat okolnosti, čímž utíkal kontextem mimo téma.</i>

Monča	<i>23 minut</i>	<i>V průběhu rozhovoru byla respondentka u sebe doma. Prosba o souhlas s nahráváním způsobila, že respondentka odpovídala velmi kontrolovaně a skromně.</i>
Lili	<i>37 minut</i>	<i>Při rozhovoru byla hodně zamyšlená. Zdá se, že přemýšlela nad tím, jestli odpovídá správně. Byla sevřená, bylo třeba s tímto zjištěním pracovat a respondentku ujišťovat, že je vše v pořádku.</i>
Filip	<i>30 minut</i>	<i>Respondent v rámci rozhovoru odpovídal velmi komplexně a chápal otázky, spolupracoval. A upřímně se zamýšlel nad smyslem.</i>
Katka	<i>42 minut</i>	<i>V rámci rozhovoru to vypadalo, jako by měla víc aktivit na práci, stříhala si nehty, balila si cigarety. Snaha spolupracovat byla zřejmá, avšak respondentka se snadno rozptýlila podněty kolem sebe</i>
Petřa	<i>41 minut</i>	<i>Respondentka spolupracovala a odpovídala na otázky, zamýšlela se nad tématy.</i>

Pozorování, tabulka 2

5 INTERPRETACE DAT

V této kapitole je cílem interpretace výsledků výzkumu a to po náležité redukci a organizaci informací, které jsme získali sesbíráním dat, prostřednictvím provedení rozhovorů s respondenty. Již v rámci prepisu vyvstávali z textu témata, ze kterých jsme vytvořili kategorie. Jejich interpretaci a náhledu do velmi propojené a komplexní problematiky osobních hodnot dotazovaných se v této kapitole budeme věnovat.

5.1 Kategorie

Hodnotové orientace

Kategorie, pomocí nichž jsme si mohli všimnout, jak respondenti vnímají a chápou hodnoty. Mohli jsme vysledovat poměrně rovnoměrné rozdělení hodnotových orientací, které ve své knize *Hodnotové orientace současné mládeže* popsal Sak (2000). A tak jsme se tímto rozdělením inspirovali a shrnuli dělení do tabulky. Mezi tyto patří **orientace globální**, ty vyjadřují zájmy lidského rodu o zdraví, mír a životní prostředí. Pak jsou to hodnotové **orientace reprodukční** tedy orientace na rodinu a děti. Dále pak **hédonistické hodnotové orientace**, ty se zaměřují na zájmy záliby a přátelství. Zahrnuje zde také **hodnotovou orientaci profesní a rozvojovou**. **Liberální orientace** ta si cení především svobody a demokracie. **Materiálně egoistická** je o moci penězích a postavení ve společnosti a **sociálně hodnotová orientace** znamená být užitečný a nápomocný druhým ve společnosti.

Hodnoty, které ze slov respondentů v průběhu hovoru zazněly v kontextu, kdy bylo zřejmé, že se jednalo o hodnotu, se kterou je spojený nějaký prožitek jsme znázornili pro přehlednost do tabulky dle dělení na hodnotové orientace.

<i>Hodnotová orientace</i>	<i>Uvedené příklady „“</i>	<i>typy</i>
<i>Globální</i>	Mír, životní prostředí <i>„No podle mě i třeba to čisté prostředí kolem sebe je velmi důležité. My jsme tady měli v určité části života taky krásné prostředí“ (Lili)</i>	Životní prostředí
<i>Reprodukční</i>	<i>„...taťka se o nás staral úplně vždycky už od malička, takže je to taková hodnota, kterou</i>	

	<p><i>jakože já jsem chtěla, aby se i můj přítel o nás taky staral a hlavně o dceru úplně od malička to je moje hodnota “ (Monča)</i></p> <p><i>„...rodina to je hodnota, kterou...ted’ kdybych jako měl, tak bych ji chránil....snažil bych se jí si uchránit a udržet nějaký finanční to - ji zabezpečit. Aby tato hodnota pro mě důležitá, prostě přežila“(Roman)</i></p>	Rodina
Hédonistické	<p>Přátelé, láska</p> <p><i>„...co je to přátelství ...vím, co to obnáší, že jsem tady třeba ráda pro druhé, když potřebuji pomoct“ (Lili)</i></p>	Přátelé
Profesní a rozvojová	<p><i>„Tak škola ...je tam sranda, získáváš nové informace, vzděláváš se a i s těma učitelama se dá zasmát a je tam hlavně ten sociální kontakt “ (Peťa)</i></p>	Škola, práce
Liberální	<p><i>„...hlavně svoboda, tak ta je pro mě nejdůležitější“ (Filip)</i></p>	Svoboda
Materiálně egoistická	<p><i>„Peníze...bez nich se žije hodně těžce, já to vidím u ostatních a jako když ke mně přijde někdo a řekne, že nemá peníze na jídlo, tak mi to přijde, jakože hrozně blbé.“ (Krista)</i></p> <p><i>„Ti lidi co mě znají tak ví, že rád chodím v kožené bundě... když jsem se jeho směrem podíval tak ustoupil... ten kluk se prostě vyděsil“ (Šimon)</i></p>	Peníze Moc
Sociálně hodnotová	<p><i>„Pomáhat kdekomu, kdo napsal tak jsem se mu snažila nějak pomoct. “ (Kačka)</i></p>	Pomoc druhým

Hodnoty

I přes výčet a nabídku hodnot, kterou jsme při první fázi v *úvodním slově* našich rozhovorů u všech respondentů provedli, a to i přes prvotní obavy, že bude rozhovor poté ovlivněn právě nabídkou, která zazní, se respondenti vyjadřovali převážně k hodnotám, které je osobně oslovili. To prokázali tím, že se k nim vyjadřovali popsanou zkušeností.

Mezi ty hodnoty, ke kterým se respondenti přiklonili v jejich výčtu, byli v souvislosti s četností především rodina, láska, přátelství a vzdělání. Také peníze a potřeba pomáhat, se vyskytli vícekrát. Hodnoty, které od respondentů v rámci rozhovorů zazněly jako důležité, jsme pro přehlednost znázornili do tabulky.

Hodnoty, které od respondentů v rámci rozhovoru zazněly jako důležité	
Šimon	Pomoc druhým, uspokojení, dobré výsledky (známky), láska, přátelství, důvěra, zábava
Krista	Společnost, peníze, kamarádi, rodina, vzdělání, láska, sebehodnota
Roman	Rodina, majetek, vzdělání, finanční zabezpečení, přítelkyně, volný čas – PC hry
Monča	Dcera, rodina, škola, láska, partnerství, stát si za svým,
Lili	Kamarádství, láska, rodina, čisté životní prostředí, pomáhat druhým, pravdivost
Filip	Svoboda, zdravý rozum, být dobrý člověk, myslet sám za sebe, zodpovědnost, náboženství, závislosti
Kačka	Uspokojení, závislosti, přátelé, vztahy, škola, práce, rodina
Peťa	Peníze, zdraví, rodina, kamarádi, o někoho pečovat

Hodnoty respondentů, tabulka 4

Hodnoty jsou tématem natolik osobním, aby směřovaly pozornost k respondentům a jejich chápání světa. Je to projev zájmu o ně samotné. Zároveň nelze odpovědět špatně, či správně. To jak jedinec přistupuje k preferencím, které dává svému okolí, věcem, aktivitám, či jiným jevům, má základ ve vlastních prožitcích a zkušenostech.

Doptáváním se na tuto oblast jsme otevírali témata, která měla možnost se dál rozvíjet a gradovat. Právě osobní přístup respondentů k hodnotám jsme pak mohli pomocí otázek dál sledovat a stopovat vlivy jejich tvoření a následné projekce do jednání a komunikace.

Ztotožnění se s pojmem hodnoty

Pojem hodnoty bylo třeba uvést ukotvit a ze začátku rozhovoru nasměrovat, tak abychom se dostali k informacím, které potřebujeme. Mnohdy nestačilo úvodní slovo s nabídkou příkladů. K tomu, abychom respondenty nasměrovali, nám sloužily stimulační otázky ohledně vlivů, které mohli respondenta k přejímání hodnot vézt. S tím souviseli otázky na přejímání vlivů hodnot ze strany rodičů, blízkého okolí dotazujících, jako jsou kamarádi, či škola. U některých došlo k pochopení, o co jde, velmi rychle a rozhovor měl opravdu hloubkovou podobu. Jindy však bylo zřejmé, že „kloužeme po povrchu“. V této kategorii jsme pracovali s pochopením, ale také nepochopením vlivu hodnot, na které respondenti byli dotazováni. V jednom případě jsme se v první fázi rozhovoru setkali s tím, že nad pojmem hodnoty přemýšlí dotazovaný poprvé. I tak se jednalo o rozhovor, který přinesl důležité náhledy na tuto problematiku hodnot.

„Vzhledem k tomu, že jsem pojem hodnoty slyšel teď poprvé v životě a jako pravý význam... Já skoro teprve chápu, co to slovo znamená.“ (Šimon)

Každý z respondentů k disciplíně hovoru o hodnotách a jejich vlivech, přistoupil dle svého způsobu. Vše bylo správně. Neboť pro nás je každá informace klíčovým vodítkem pro pochopení jak to respondent má. Šimon, viz příklad výše na plno přiznal, že to slovo slyší poprvé. Což tak nějak odpovídá i jeho komunikačnímu způsobu, který na sebe prozradil.

„Proč obcházet...nebo chodit kolem horké kaše ... Hotovo. Řeknu, odejdu“ (Šimon)

Respondent Roman se vyjádřil v souvislosti hodnoty vzdělání a vlivu rodičů jako o přímočaré okolnosti.

„No a mamka mi tenkrát řekla, že nemám dávat ani odvolání, protože jsem se dostal tam, kde jsem chtěl ... Tak prostě tam byl taky ten vliv těch rodičů.“ (Roman)

Zde bylo třeba zkoumat spíše co je za sdělením. Jaká hodnota, je pro respondenta důležitá, bylo zřejmé spíše z kontextu jeho odpovědí.

Respondentka Monča v uchopení hodnot ve smyslu, který nás zajímal, se projevila v otázkách ohledně školy, u které se rozpovídala. Je z vyprávění zřejmé, že s tímto prostorem měla vryto víc momentů, dokonce by se dalo říct o určité sebejistotě a sytily ji prožitky.

„Tak to určitě změnilo nějak hodnoty, najdeš tam přátelství a máš tam aj lidi, kteří tě nemají rádi, takže ti to taky promění ty hodnoty, že ti někdy začne na tom studiu víc záležet.“ (Monča)

V souvislosti se školou oslovila hodnotu sebe sama, kdy hovořila o tom, že i přes to, že tím byla výstřední, nešla s davem. Prostor školy ji umožňoval se vymezit.

„Tak když sem se třeba bavila s lidma, co šli ven kouřit, tak sem jako jediná nekouřila....

Nebo, když si všichni dali barvu do vlasů, na základce a přešli na emo styl, tak já ne.“

(Monča)

V průběhu rozhovoru jsme měli možnost vidět to, jak respondenti hodnoty chápou, či rozkrýt, které hodnoty jsou pro ně nějakým způsobem typické a dále tyto jevy sledovat.

V další ukázce chápání hodnot byla možnost, kdy respondentka nevnímala danou hodnotu jako důležitou.

„...hodnoty třeba těch peněz, to mi nepřijde, tak důležité.... Člověk by měl mít vždycky na prvním místě rodinu a přátelství a pak až ten zbytek.“ (Lili)

Respondentka však dokázala vysvětlit vztah hodnot a aplikovat jejich význam v příkladu ve vztahu k okolnostem, které vnímá. Bylo pro nás důležité sdělení, že rozumí návaznosti - mám nějaký popud pramenící v nastavených hodnotách, a na základě toho se odvíjí mé jednání.

„...když má člověk třeba nejpřednější hodnotu ty peníze tak, ... tak si myslím, že by se nezajímal třeba o ty lidi, ale řešil by jinak ty věci, jak člověk který jde zatím, aby lidem opravdu pomohl a aby ten člověk nebyl nešťastný a řekla bych, že člověk, který má hodnotu ty peníze, tak by to řešil prostě úplně jinak.“ (Lili)

Ztotožnění se s pojmem hodnoty jsme zaznamenali v rozhovoru, když jsme hovořili s Filipem. To jsme poznali podle příkladu, kdy hodnotu a její vysvětlení následovalo popsáním zkušenosti potvrzující sdělení. U respondenta Filipa to bylo o uvědomění si zodpovědnosti souvisící se svobodou.

„...čím víc má člověk svobodu, tím víc musí mít takovou podvědomou zodpovědnost za to, co dělá“ (Filip)

Vlivy na chápání a tvorbu osobních hodnot

V této kategorii, jsme se zaměřovali na vlivy hodnot. Otázky měly mapující tendenci, měli nás navést do nitra respondenta a pomoci uvidět jak se nám daří hodnoty uchopit. Logicky jsme vycházeli z toho, že nás vnější vlivy ovlivňují v přijímání a chápání hodnot. To pak prochází nějakým prožíváním a získáváním zkušeností v rámci konfrontace s vnějším světem a dále to uvnitř člověka pracuje, proměňuje se a kotví. První aktivní složkou, která zamíchá s přijímáním hodnot je **rodina**.

*„Tak samozřejmě všechno nás ovlivňuje. Všechno co se nám stalo nějakým způsobem...
Třeba si to nemusíš ani všimnout, ale ovlivní tě to“ (Kačka)*

Tento predikt ve své výpovědi potvrdili i další respondenti i ve vztahu k časovosti a s uvědoměním, že se jedná o stále probíhající proces.

„Ovlivňují mě pořád. V minulosti, budoucnosti i nyní. A pořád mě budou ovlivňovat, ale asi nejvíc v tom vzdělání. V tom v čem bych chtěl být, mě dost ovlivnili“ (Roman)

V této fázi jsme mohli sledovat do jaké míry a jaká je škála chápání tohoto pojmu i hloubka a schopnost uvést vliv na utváření osobních hodnot na příkladech.

„Jo to co dělá on (táta) rád, tak to už mi ukázal a začalo mě to bavit“ (Šimon)

Mohli jsme již uvidět, odkud se bere osobní nastavení hodnot. U Filipa, který jako první hodnotu uvedl svobodu, vede evidentně k příkladu v jeho matce.

*„(Rodina) jsou to lidi, které vidíš prvních pár let, jsou to vlastně lidé, u kterých bydlíš
...mamka byla právě hodně ta svobodomyšlná, tatka říkal to samé, ale necítil jsem to z něho úplně stejně.“ (Filip)*

Mohli jsme uvidět v širším pojetí hodnoty a návazné aspekty, které s hodnotou rodiny souvisí jako například podpora a respekt.

„Děti si vlastně obyčejně přebírají názory (rodičů)...rodina by měla člověka podporovat v tom, co dělá a když tu věc třeba teda udělá jejich dítě, a když oni nemají rádi tu věc ...například, když je třeba dítě homosexuál, tak třeba, tak by ho měli jako rodiče podpořit.“ (Lili)

Dalším zásadním vlivem, který se podepisuje na vnímání světa a hodnot v něm, jsou **přátelé**. Tato skupina, se v rámci dotazování respondentů propojovala, se skupinou **vrstevníci**. Zde jsme vysledovali funkci sdílení. S přáteli mohou být mladí lidé, tím kým se cítí být doopravdy bez omezování, protože z pravidla prožívají podobné věci a jsou jim tím nejbližší.

„Kamarádi pro mě jsou tak jak kdyby v uvozovkách má druhá rodina, prostě je to v tom smyslu, že když mě něco trápí, nebo tak, tak zajdu prostě za nějakou kamarádkou, kamarádem přijdu a řeknu to.“ (Peťa)

„Tak kdybych neměla kamarády, tak prostě nemůžu říct nikomu co se mi prostě děje. Kdybych prostě nechodila za těma lidma, tak se tady užírám ve všem prostě.“ (Krista)

Důvodem proč spolu mladí lidé tráví čas, jsou právě hodnoty a podobné názory, které je spojují a mohou uspokojovat potřebu někam patřit.

„(společné hodnoty)...asi, že jsme měli podobné názory a v tomto jsme se shodovali, ty společné zájmy“ (Monča)

Skupinu vrstevníků však nelze paušalizovat. Nejenom kladné reakce zažívá mládež v rámci vrstevnické skupiny a přátel. Díky těmto aspektům, které je dostávají do nepohody, dochází k vlivu na osobnost a na to, co je pro člověka důležité v závislosti vlivu na hodnoty.

„Řekla bych, že ano. Přátelé by asi měli sdílet svoje myšlenky a měli by se podělit o své názory. ...I když to třeba je protikladné oproti těm jiným. Tak by to nemělo být jako překážka.“ (Lili)

Podrobněji se vyjádřil k vlivu vrstevníků na utváření hodnot Filip a možná svým náhledem popsal problematiku náročnosti obstát na poli kontaktu mezi vrstevníky.

„Já jsem si nikdy moc nerozuměl s mojí věkovkou. Takže mám i teď tendence se bavit se staršími. Čtvrtáci. S těmi si teď rozumím asi nejvíc. Zamýšlím se, jestli mě nějak ovlivnili. Předali nějaké hodnoty. Jo, určitě mi dali náměty na přemýšlení... když jsem měl nějakou radikální myšlenku, která mě právě přelétla přes nos, tak mě lidi pomohli, dali jiný náhled. V tom věku mých vrstevníků je to tak, že ti lidi spolu absolutně souhlasí., anebo se nenávidí a to i když říkají to stejné.“ (Filip)

Dále podotkl další vlivy, které se do komunikace v úzké souvislosti s hodnotami pojí.

„Tak na ty změny má vliv věk, že jo, ten se mění pořád... určitě skupina, ve které vyrůstáme. A pak skupina, do které chceme jít. Anebo na kterou chceme nějak udělat dobrý dojem.“ (Filip)

Hodnotu mění ztráta

Jak je patrné z názvu této kategorie, v rozhovorech jsme mohli vysledovat významnou rovinu pochopení hodnoty v případech, kdy respondenti měli osobní zkušenost s nedostatkem, či se ztrátou související s danou hodnotou.

„...tady u nás se vždycky řešili peníze... a vždycky se to řešilo a byli hádky kolem toho, a tak já si myslím, že peníze jsem si určitě posunula výš... kdyby se u nás v rodině peníze neřešily, tak zase asi nevnímám tu hodnotu těch peněz tak moc.“ (Krista)

Respondentka tuto rovinu ztráty v rámci rozhovoru posunula dál v tom, že přemýšlela nad dalšími hodnotami podobně...

„...kdybych tu rodinu neměla, tak si zase myslím, že by se mi ta hodnota rodiny zdůraznila ještě víc, protože to bych věděla, že mi jako nějaká ta rodina jako chybí, takže by se to

posunovalo ještě víc. Ale pravda je, že teď rodinu mám tak nevím, jak by to úplně vypadalo, kdybych ji neměla....“ (Krista)

Respondentka Peťa v tom má ohledně této okolnosti, bohužel skrze ztrátu mámy jasno.

„Když si tak vzpomenu na to, jak jako jo s mamkou jsme se nasmály, blbosti jsme dělaly a tohle mi chybí prostě... Podle mě je pro holku nejdůležitější člen matka. Nevím, jak to mají ostatní ale pro mě je to mamka.“ (Peťa)

Nemusí se nutně jednat o ztrátu konkrétní věci, či osoby. Uvědomění si situace, kdy ztrácíme třeba svobodu v chování pod vlivem situace v blízkosti některých lidí, může zvýraznit důležitost této hodnoty.

„...tak mnohdy, když jsem ve skupince lidí, kterou nemám rád řekněme, že mi to nějak sváže vidění, nebo jak bych to řekl a i nejjednodušeji nebo nejsrozumitelněji, ale cítím se hrozně špatně, jako bych nic nemohl a často mi to ubírá ten pocit svobody...“ (Filip)

Uvědomění si ztráty a vyrovnání se s ní, probíhá u každého člověka jinak. Šimon prožil zradu v lásce, která prožívání vztahu s ženami významně ovlivnila.

... já jsem byl zaslepený láskou, a ona se pak na mě vykašlala, tak takhle bych to řekl... Dala přednost jinému... ona se ke mně otočila zády“ (Šimon)

Podobnou zkušenost jako Šimon v souvislosti se vztahy, naopak ale s muži jsme mohli zaznamenat u Kačky. Ta se kvůli zradám v partnerství od vztahů na nějakou dobu oprostila. Její komentář ke vztahům.

„Člověk sčítá, odčítá, snaží se to dát nějak dohromady ...Násobí, dělí to různými členy. Najednou zjistí, že jsi udělal někde chybu. A je to v...“ (Kačka)

Opakem ztráty je naopak přírůstek v rodině, který byť sebou nesl mnoho změn a možná i ztrát, vedl k uvidění hodnoty rodiny.

„Tak teďka je to asi moje dítě... Tak to se asi úplně celé změnilo, já sem se kvůli tomu přestěhovala, začala žít úplně jinde ... v rodině teď máme jiné vztahy...“ (Monča)

Komunikační modifikace v rámci osobních hodnot respondentů

Hlavní kategorie, ve které můžeme sledovat, jak se proměňuje komunikace podmíněná hodnotami u respondentů v rámci jejich jednotlivých preferencí. Propojovacím aspektem této kategorie jsou právě proměny v komunikaci. U každého z respondentů však můžeme tyto změny pozorovat v různých rovinách, motivované odlišnými důvody za jiných okolností. Zkusíme najít momenty, ve kterých respondenti svým povídáním poodhalují odpovědi na výzkumné otázky a vytáhneme je na světlo v souvislosti s dalšími okolnostmi.

Proměnlivost vystupování zmínila respondentka Lili, která tím cílila na získání **přátelství**, jakožto důležité hodnoty pro její život. (Sociálně hodnotová orientace)

„...já vlastně zkoušela, jak si ty kamarády najít a furt jsem se měnila, abych se jim zalíbila, nebo tak ...“ (Lili)

Můžeme tedy vyčíst z textu, že být přijímán mezi vrstevníky je pro člověka velkou motivací k tomu změnit své chování, a to i do takové míry, že dělám něco, za co se posléze třeba i stydím.

„...dřív jsem jakoby ty svoje názory měnila hodně. Ten názor na tu věc byl třeba úplně jiný...já jsem se zkoušela, jak kdyby přetvařovat právě. Furt jsem se měnila. Prostě jsem na to měla jiný názor, než jsem jako normálně řekla.“ (Lili)

Můžeme se zamyslet nad tím, co k takovému jednání mladého člověka vede. Najít své místo ve skupině a být respektovaný může být motivem. Ve chvíli kdy nefunguje strategie „být svůj“ je změna chování pochopitelným vyústěním jak se minimálně zviditelnit.

„Že jsem na sebe nějakým stylem se snažila upozornit, aby se na mě ten člověk podíval...dělala jsem snad všechno, aby si mě ten člověk všiml...“ (Lili)

O hledání svého místa na světě, ovšem s hluboko vrytou hodnotou **svobody**, ví své respondent Filip, kterému vděčím za otevřenost ve výzkumu a možnost prozkoumání těchto myšlenkových pochodů o hodnotách.

„Já jak jsem vzpomínal jednu z důležitých hodnot je pro mě právě ta svoboda...Snažil jsem se nějak, jak to říct, obzvlášť na základce a v prostředí té školy měnil jsem to, jak jsem se choval, abych buď se lépe začlenil do nějaké skupiny, a nebo, abych právě ...abych dal najevo třeba, že jsem, že sem jako lepší, takže mě to ovlivnilo celý projev skladbu slov.“ (Filip)

Někdy není problémem, že je mladý člověk nedostatečně vidět, ale naopak má obrovský potenciál energicky řešit vniklé situace. Jak se říká, všeho moc škodí a právě naučit se regulovat svůj projev je jedna z důležitých disciplín dospívání.

„...třeba i ve škole, mnohdy jsem chtěl být nějakým způsobem kreativní, že jo myslet sám za sebe a mnohdy to bylo potlačováno, a ne úplně oceňováno a bylo mi naznačováno, že je lepší, jak to říct se držet zpátky... tam kam mám být. Neříkám, že není dobré to znát, to proboha ne. Mnohdy mi to ale dělalo problém, ta svobodomyšlnost, protože jsem šel do jiných úrovní. Jasně, já jsem šel taky do extrému, ale mnohdy ta svoboda mi byla... hlavně

z mého pohledu byla upírána a já jsem takový hodně tvrdohlavý a volnomyšlenkář. Mnohdy se má definice co je svoboda, neshodovala s tím, co si představovali ostatní.“ (Filip)

Samozřejmě zapomenout na jednu z nejvíc nosnou hybatelkou změn chování – **lásku**, by byla chyba. V době dospívání se láska stává důvodem proč vůbec existovat.

„... když jsme zamilovaní, tak děláme věci jinak. Že třeba, že se začneme jinak oblékat, abychom se zalíbili a tak, a přitom to není důležité.“ (Lili)

Láska má i podpůrné funkce s pozitivním vlivem na chování a jistě i na komunikaci.

„Ona (přítelkyně) je pro mě vlastně teď úplně nejdůležitější. A věřím, že i dlouho bude...Ted' minulý rok jsem úplně upadl do depresí, že vůbec nic nestíhám. A jen díky mojí přítelkyni jsem vlastně získal úplně jiný náhled na věc, že díky ní nějak nebrečím někde v koutu v depresi“ (Roman)

V procesu projevu máme i alternativy, kdy máme obrovskou **potřebu** se **vyjádřit**, co potřebujeme, avšak po předchozích negativních zkušenostech konfrontace sebe sama s vnějším okolím se radši stáhneme.

„...já se snažím neukazovat, že třeba když jsme se dívali s kámošema přes discord na anime. Tak u toho bylo dobré i nějak jako diskutovat, že tam jsem třeba měl zájem o to něco říct. Chtěl jsem, aby bylo vidět, že o tom vím no, ale i tam jsem měl taky problém, se nějak jako ukazovat“ (Roman)

Ke změnám komunikace a celkově k postoji vůči okolí vedou různé podmínky. Z povahy souvislostí v případě, který uvádíme jako příklad. Dále, může být důvodem stanovisko vypadat tvrdě. Nastavení masky na počátku komunikace může být výhodná strategie k zachování a udržení **bezpečného prostoru**, což může být podvědomá hodnota respondenta.

„...takhle u holek, které mě znají tak ví, že já se jenom tak nechovám. Ale ostatní, kteří mě ještě neznají, tak si to můžou vysvětlit jinak... Nejdřív jsem tvrdý, pak poznám toho člověka a je to v poho...““ (Šimon)

Udržení si bezpečného prostoru je více důležité v přítomnosti neznámého. Intuitivní nepřístupnost můžeme vnímat jako přirozené vyústění chování s cizími lidmi.

„...u těch svých, můžu být víc než obvykle, až jako já poznám, že je v pohodě tak se uvolním a začnu se s nimi normálně bavit.“ (Šimon)

Obecně ostrá komunikace je často podmíněná potřebou zajištění si bezpečného prostoru kolem sebe. A to nemusí být jen v bezprostředním nebezpečí, ale i v době kdy se jedinec cítí ohrožen, znejistěn.

„Já sem strašně drzý člověk ... Tam jde o to, že já s každým mluvím jinak... v šesté třídě mě chtěli učitelé zabít. Po tom co jsem šla v osmé třídě do domku, tak vlastně učitelé začali říkat, že sem víc v pohodě, že se líp soustředím, nevykřikuju a tak.“ (Krista)

Mladý člověk je v době dospívání často komentován a konfrontován se svým chováním, což má samozřejmě vliv na jeho **sebehodnotu**. Dlouhodobá nejistota se může odrazit v chování.

„... já jsem měla v té šesté třídě strašně malé sebevědomí... mám pocit, že jsem si to snažila právě ukazovat opakem v těch hodinách a tak...“ (Krista)

Právě zvýšení a uvědomění si vlastní sebehodnoty má základní vliv na změnu chování. To můžeme vnímat jako klíčový moment, nejen v pochopení sebe sama u respondentky a podpořit jí ve skvělé sebereflexi, ale také jako významný údaj pro náš výzkum.

„V domku se mi změnil pohled na hodně věcí... tam se asi nejvíc změnilo nějaké moje vnitřní já ...“ (Krista)

Změnu v komunikaci, kterou podmiňuje nastavení hodnot, můžeme sledovat podle **preferencí**, které dáváme věcem, činnostem, lidem ale také **názorům**.

„... teďka je to takové, že jsem poznala, na kom mi jako tak záleží... Víš, když se narodila dcera tak byli lidi, u kterých mě názor jejich zajímal, a byli lidi, u kterých mě názor nezajímal... víš, tím zjistíš na kom ti tak záleží... když tě zajímá jeho názor.“ (Monča)

Pozoruhodným bodem je situace, kdy okolnosti, které hodnotíme jako žádoucí u druhých osob, potřebujeme samy dělat, abychom byli kladně hodnoceni okolím.

„Spíš jako... no s tím chováním, nebo ani ne to, ale jak vidí moje rozhodnutí, jakože na jakou školu sem šla, s kým žiju a takhle.“ (Monča)

V touze po kladném hodnocení je v opačném případě možné uchýlovat se tzv. k milosrdným lžím. Možná proto, že víme jak bolestná kritika je, anebo možná víme jak to dopadá, když je ve věci **pravdivost**.

„Hele ta je taky důležitá (pravdivost). Mám někdy i taky takové tendence říkat takové ty věci, takové ty milosrdné lži. Víím, že dřív jsem lhala poměrně často. Ale teď už říkám víc pravdu.“ (Lili)

Proměnlivost jednání a komunikace ovlivněná hodnotovým nastavením se pojí se **sebehodnotou** a **bezpečím**. V dalším příkladu je demonstrována pozicí: „Jak ty ke mně, tak já k tobě“.

„...takže já se prostě k tomu člověkovu chovám tak, jako on ke mně. Prostě já se mu snažím věřit říkám si prostě, i když ho prostě neznám, tak prostě Ok... jakmile mě ten člověk zradí, ten postoj k němu se okamžitě mění.“ (Kačka)

Hodnoty a vzhled

Komunikace se odráží nejen v projevu ve formě slov a gest. Mezi signály, které spadají do komunikace a pro mládež jsou typickým odrazem: „Tím kým jsem“, je samozřejmě vzhled a oblékání. To jak se oblékáme, má vliv na to, jak jsme ve společnosti přijímáni.

„Jestli se chci s lidmi bavit, protože vzhled je taková ta první vstupenka, jestli mě budou poslouchat nebo ne. Tak se musím obléknout buď stejně, aby mě zařadili jako, že abych mohl být ve stejné skupině... Nebo taky jinak, ale je to risk ...“ (Filip)

Ohledně oblékání a toho jak kdo vypadá, se pojí kouzelný výrok: *nezajímá mě, jak kdo vypadá ale...*

„...kdybych viděla někoho v drahém oblečení a tak, tak si myslím, že je ten člověk namyšlený a zase, když vypadá tak jak prostě chce, tak jak se mu to líbí, tak já si myslím, že ten člověk není namyšlený, že ho jakoby nezajímá ten názor druhých. Že nepotřebuje vypadat, jak ho ostatní chtějí vidět“ (Krista)

Otázka problematiky vzhledu se lépe aplikuje v příkladu na druhé. Zároveň je trendem nebýt tím, kdo si něco špatného myslí. Přirozeně si však každý něco myslí.

„Většina lidí se nedívá prostě, třeba si nedělá obrázek na to, jaký ten člověk je, ale vlastně pravda, že ...že když se na toho člověka podívám tak stejně si o něm udělám obrázek podle toho, jak ten člověk vypadá.“ (Lili)

To jak se otáčí hodnotící pohled okolí na nás samotné je opět otázka vlastního nastavení a sebehodnoty. Záleží tedy i na aktuálním rozpoložení a na dalších okolnostech, jak situaci kdy je mladý jedinec, aktuálně středem hodnocení skrze vzhled, zvládne.

„Lidi si o mně myslí svoje, ale neříkají mi to. Akorát si ze mě dělají srandu. A tak já jsem ráda. Já jsem ráda, že si ze mě dělají srandu, protože kdyby si ze mě srandu neudělaly, tak mě nemají rádi. Když si ze mě dělají srandu, tak to je známka, že mě mají rádi.“ (Kačka)

Pomoc druhým

V této kategorii, která vyvstala z kontextu, oslovovali respondenti situaci, jak se staví k pomoci druhým

„... (kamarádi) když potřebujou pomoci, pomůžu jim. Když se něco děje, tak jsem s nima, aby věděli, že mají někoho, na koho se můžou obrátit. A tak si myslím, že když budu potřebovat pomoc já, tak mi taky pomůžou...“ (Krista)

Do problematiky se vkrádala sociálně hodnotová orientace být nápomocný, neodmítnout osobu v nouzi a to i ve chvíli, kdy je to osoba neznámá...

„Když stojím na zastávce a někdo (cizí) by ke mně přišel třeba a řekl, že potřebuje s něčím pomoci, tak ráda pomůžu“ (Lili)

Nebo osoba toho času nevídaná...

„(brácha) Záleží na tom, s čím chce pomoci, protože já vím, že on obvykle přichází jenom s tím, že potřebuje pomoci. Tak já už jenom převracím oči a jako ptám se co, co potřebuje, ale většinou to je nějaká blbost...“ (Lili)

V případě, že s něčím dotyčný potřebuje pomoci a jedná o spíše nevídaný akt, je ve vztahu k hodnotám ve hře sebehodnota.

„Taky jsou tam lidé, kteří za mnou jdou, jen když něco potřebujou, což je taková pŕlka, ale ta zbylá pŕlka, s tou se normálně bavíme...“ (Šimon)

Zaznamenali jsme i situaci v extrémním případě, kdy již nejde jen o pomoc v nouzi, ale otevřený postoj ke sdílení a pomoc přeroste v normu, kterou ostatní zneužívají, a je těžké zpětně nastavit hranice.

„...čím víc dáváš, tím víc berou ...Začali toho využívat ...Ne všichni, ale většina. Tak jsem se prostě uzavřela do té do té své ulity. A dneska prostě mám všechno totálně na háku...“ (Kačka)

Komunikace v aktuálně probíhajících sporech

V této kategorii jsme se zaměřili na aktuální jevy ve výpovědích respondentů vztahujících se k hodnotám. Sledovali jsme jak se situace aktuálně prožívají u respondentů, promítala do odpovědí. Tuto kategorii sem vkládáme k demonstrování náhledu, kdy hodnoty, které mají nějakou trvalou povahu, mohou být ovlivněny prožívanou skutečností a do komunikace se odrážejí.

Na otázku v souvislosti s hodnotami, jak je ovlivňována komunikace s lidmi, jsme se v jednom z rozhovorů dozvěděli o významném vlivu člena rodiny, který zasahuje do prostoru respondenta, do jeho výchovy i volného času. Napadá tím jeho sebehodnotu, kterou on neúspěšně komunikuje.

„S dědou komunikuji tak, že se snažím být co nejdál od něho a být neovlivňován, protože děda je takový přísný...on je prostě takový, hodně konzervativní v nějakých věcech říká třeba, ať si ostříhám vlasy“ (Roman)

Zaměřili jsme se na prozkoumání tohoto vztahu, kdy obhájení si svého prostoru je nutné nějak dát najevo a komunikovat.

„No tady jde o to, že já mu prostě řeknu třeba, že se mi třeba nelíbí, nebo nezajímá, nebo tak. Ovšem děda je takový svérázný v tomto. Prostě pokud se něco líbí mu, tak se to musí líbit i ostatním, i když třeba nelíbí, ale nezajímá ho to.“ (Roman)

Popis problematické situace pokračoval, bylo zřejmé, že toto téma prosazení sebe samého je pro respondenta pochopitelně důležité. Ve chvíli, kdy dochází k takové situaci, jde o ohrožení některých z hodnot důležitých pro člověka. Obhajoba svých stanovisek je ale často v rámci rodinných příslušníků citlivá.

„S dědou nejde vůbec diskutovat. Třeba o věcech ani tak jako vlastně nijak...Ono je to dané nějakými zkušenostmi. I když jsem mu několikrát snažil říct, že se mi to nelíbí, tak mě prostě odbyl, že prostě třeba ta aktivita, nebo ten sport je důležitý pro život a tak...A už se potom naštvál“ (Roman)

Vytvořený konflikt, který je z jedné ze stran vnímán intenzivněji, na druhé nemusí být vůbec zaznamenán.

„No já si myslím, že on to ani jako nikdy nepoznal, že on prostě řekl - musíš, jdeš tam a hotovo. ... S mým dědou prostě nejde diskutovat vůbec v ničem. On není člověk, který by si dokázal vzít něco z té debaty.“ (Roman)

U respondenta, který je nevyslyšen ve svých potřebách a je mu diktováno co, a jak má dělat, můžeme uvidět i ve vztahu s jinými osobami, ke kterým se v rámci rozhovoru vyjádřil.

„No a mamka mi tenkrát řekla, že nemám dávat ani odvolání, protože jsem se dostal tam...“ (Roman)

„Přítelkyně ale, že na vysokou jít nemůžu, protože už vidí, jak bych tam úplně kolaboval, že bych to nedával a tak.“ (Roman)

To jak máme nastavené hodnoty, se promítá do komunikace různými způsoby, často jsou stanoviska maskována a překrývána mnoha dalšími faktory.

V rámci rozhovoru jsme u jedné z respondentek také zaznamenali inklinaci k opakování tématu, které pro ni bylo aktuálně významné. Tato souvislost se týkala zrady v rovině přátelství, možná i nepřiznaného milostného vztahu.

„...třeba můj kamarád... mě zradil i člověk, o kterém jsi myslela, že jako i když vím, že lidi jsou prostě zlí... jsou, jací jsou, že dokážou různé věci. U něj jsem si byla stoprocentně jistá, že on takový není, že on je prostě hodný kluk.“ (Kačka)

Respondentka popisovala vztah, ve kterém mapovala minulost a vztahovala ji k přítomnosti, která ji vedla k nějakému přesvědčení o jejich přátelství a umocňovala akt zrady, který z kontextu vyprávění ze strany toho kluka vycházel.

„...najednou z toho kluka... se kterým máme za sebou tuny zážitků, na které se prostě nezapomíná. Tak doted' by mě ani ve snu nenapadlo, že by mě ten člověk, mohl takhle podrazit.“ (Kačka)

Citlivost tématu byla v rámci rozhovoru znát, respondentce bylo nabídnuto přerušení nahrávání rozhovoru vyslechnutí, podpora a pomoc mimo záznam. Respondentka si přála pokračovat v rozhovoru a toto téma uzavřít, po několika větách jsme se opět ke zradě a citlivému tématu vrátili.

„Přesně tohle udělal ten kamarád. Já jsem mu několikrát napsala, že ho potřebuji, že bych potřebovala jeho podporu a takové ...Se na mě vykašlal.“ (Kačka)

Rámci zkoumání rozhovoru, jsme mohli zaregistrovat, že se jedná o pro respondentku známý prožitek samoty, se kterou se potýká.

„...musíš se z toho dostat sama, protože ti nikdo nepomůže to je teprve rána, na kterou třeba já jsem si už zvykla. Protože to se mi stalo tolikrát, že by to ani nespočítám.“ (Kačka)

V tomto modelu situace můžeme spatřovat důležitost pro respondentku v rovině sociálně hodnotové orientace. Samota odráží nedostatečnou sebehodnotu a vyvýšené přátelství, demonstrováné dělat vše pro druhé, což respondentku dovedlo ke zklamání a změně postoje a naladění ve kterém jsme ji zastihli.

„(dřív dělala vše) abych každému pomohla. Aby to moje rozhodnutí bylo adekvátně podpůrné pro všechny. Vždycky se najde někdo, kdo s tím rozhodnutím nebude souhlasit.“ (Kačka)

Komunikace v online prostoru ve vztahu k hodnotám

Komunikační proces u mládeže probíhá z velké části prostřednictvím multimédií, jako jsou chytré telefony a počítače. Pandemická situace zapříčinila i modifikaci výuky a způsobila změny nejen ve vzdělávání. Tím posunula způsob komunikace mládeže v online prostoru ještě dál. Obecně vžitá představa o škodlivosti trávení času u PC tak šla stranou a chtě nechtě se čas takto trávený prodloužil i o dobu výuky, neboť právě distanční výukou se

vyřešilo vzdělávání dětí a mládeže v době nouzového stavu. Postoj ke komunikaci online, která byla vnímána, jako radostná kratochvíle začíná mít opačný efekt.

„... jsem rád, že ten rozhovor proběhl takto osobně a není online, protože mám online a distanční výuky plné zuby...“ (Šimon)

Paradoxně většina dotazovaných respondentů vnímá větší zaujetí a potřebu věnovat svůj čas, nikoliv přes multimédia, nýbrž se propojovat a setkávat v reálném světě.

„Tam já moc nechodím...mě zajímá víc reálný svět. I na Fb se snažím být ve skrytém režimu... Jakože mám tam nastavené soukromí a mám to jako domluvu s kámošema.“ (Kristy)

Obecný pohled na komunikaci online je ve spatřování výhod, které tyto prostředky přinášejí.

„Hm, je tam rozhodně rozdíl jako hlavně ten, že při komunikaci online, když nejsou zapnuté kamery, že ani nemůžeme vidět třeba, co ten člověk dělá, jestli třeba se nedívá na televizi nebo třeba nevaří... získávám informace o všem velmi rychle a snadno ...je to něco, co já ve svém životě využívám už od základky“ (Roman)

Z povahy přístupu funkcí a způsobu jakým komunikujeme, může být dorozumívání přes média výhodná pro jedince, kteří chtějí skrývat emoce, což jde skrze konverzaci a chat lépe než při osobním setkání.

„...když nebudu chtít, aby věděl, co se mi děje, tak o ten člověk přes internet vědět nebude.“ (Kačka)

Paradox komunikace přes média a sociální sítě, který způsobil přiblížení vzdálenosti a zároveň vzdálil ty, co sdílí společný prostor je aktuální a všudypřítomný.

„Na jednu stranu...sociální sítě sblížili lidi, co se týče délkově, že. Já si můžu povídat ze svého pokoje s člověkem, který bydlí třeba v Singapuru, ale jde o to, že my jsme už zapomněli, jak se komunikuje, tím pádem, je to nejvíc vidět ve vztahu. Oni si lidi ve vztahu napíšíou takhle dlouhé slohovky /ukazuje oběma rukama/ ale venku čumí do telefonu. Venku prostě sedí... sedí a čumí do toho.“ (Kačka)

5.2 Výstup z výzkumu

Ve výzkumné části práce bylo cílem směřovat k nalezení odpovědí na předem stanovené výzkumné otázky. V této kapitole se pokusíme o shrnutí informací, které jsme pomocí výzkumu získali a na výzkumné otázky: „*Jaké hodnoty ovlivňují komunikaci mládeže?*“ a „*Jaké jsou vlivy osobních hodnot na komunikaci?*“ odpovědět.

První část práce nám díky studiu literatury na téma hodnoty u mládeže, dala základ pro zmapování situace v této problematice. Informace zjištěné ze studovaných publikací byly s tím, co jsme zjistily v našem výzkumu ve shodě. Mezi hodnoty které se objevovaly u mládeže, patřily z hlediska četnosti a dalo by se říci i určité samozřejmosti - rodina, přátelé, láska a vzdělání. Respondenty oslovovaly v různém kontextu hodnoty bezpečí, moci, peněz ale také svobody a zdravého životního prostředí.

V první fázi výzkumu jsme se nechali inspirovat popsány hodnotovými orientacemi a podle tohoto rozdělení přiřadit hodnoty, které respondenti zmínili. V rámci našeho rozhovoru respondenti oslovili všechny typy hodnotových orientací. Ve výzkumu se objevovali rozmanité odpovědi a přístupy k chápání hodnot.

V zastoupení hodnot jsme zjistili, že se respondenti zajímají jak o životní prostředí, tak o svobodu. Nejčetnějšími a také nejdůležitějšími hodnotami pro respondenty, se kterými jsme prováděli kvalitativní výzkum, byli hodnoty rodiny a přátelství, také hodnota lásky a vzdělání. Respondenti se však vyjadřovali také k hodnotě peněz a moci, svobodě a pomoci druhým lidem.

První z kategorií, které jsme se věnovali v rámci výzkumu, bylo jakési uvedení do základní myšlenky a **ztotožnění se s pojmem hodnoty**. V této části jsme mapovali situaci, jak respondenti chápou a jak rozumí otázkám, na které jsme se tázali. Validitu informací které jsme získali, jsme ověřovali namísto prosbou o příklad, či popsání osobní zkušenosti. Každý z respondentů se k tomuto tématu postavil tak, jak mu to bylo vlastní. To mělo za výsledek širokou škálu a pestrost přístupů, které jsou pro tuto tematiku typické.

Další částí a kategorií vytvořené dle kódování rozhovoru byla kategorie: **Vlivy na chápání a tvorbu osobních hodnot**. Zde vznikla skupina vlivů, které se na tvorbu hodnot podepisují. Mezi ně patřila v hojné míře zmiňovaná **rodina** jako jedna z hlavních aktivních složek, která právě přijímání a tvorbu hodnot ovlivňuje. V souvislosti s hodnotou rodiny jsme mohli vysledovat určitou stálost, kterou vnímali respondenti v kontextu časovosti. Dokonce s předpokladem, že bude i nadále nějakým způsobem probíhat vliv rodiny na

tvorbu hodnot i v budoucnu. V rámci hodnoty rodiny se pojila *podpora* a *respekt*, a také *svoboda*.

Do této kategorie také spadali *přátelé* a *vrstevníci*. Ti plnili funkci sdílení. Tato skupina je také velmi důležitá pro tvorbu hodnot. Především propojením skrze věk, názory, prožívání stejných věcí a vzájemnou blízkost. Proto zde bylo očekávání nějakého pochopení. Ne však vždy je vrstevnická skupina přijímajícím prostorem. Může být také prostorem, kde dochází ke konfrontaci toho, kým jsme. Tato okolnost však podněcuje formování osobnosti, kdy se jedinec snaží dostat do prostoru, kde bude respektován, pochopen a přijat. V rámci skupin, které mají nějakou vnitřní strukturu, mohou vznikat vnitřní pravidla, hodnoty a nastavení. Tuto tematiku jsme v rámci výzkumu také oslovili především proto, že je zde přímá návaznost na vlivy na komunikaci.

Významnou kategorií, která se objevila ve výzkumu, byla kategorie s názvem: **Hodnotu mění ztráta**. Tato kategorie byla specifická sledováním jevu, kdy pochopení a zvýšení hodnoty způsobila situace, kdy došlo k osobní zkušenosti s nedostatkem, či se ztrátou, související s danou hodnotou. Respondenti oslovovali téma materiálního úbytku, v souvislosti s nedostatkem finančních prostředků v rodině. Dále citlivě vnímali ztráty přátelských kontaktů a vztahů, ale také zkušenost se smrtí a ztrátou milující osoby. Téma ztráty pojmenovali i v rovině zrady, ohrožení svobody v chování, či v jednání pod vlivem situace, nebo v blízkosti některých lidí, což také zdůraznilo důležitost této hodnoty.

V hlavní kategorii výzkumu **Komunikační modifikace v rámci osobních hodnot respondentů**, jsme mohli spatřovat vlivy na komunikaci. V této kategorii jsme sledovali, jak se komunikace proměňuje pod vlivem hodnot respondentů v rámci jejich jednotlivých preferencí. Specifikum této kategorie vyvstalo z výsledování, že tyto změny jsou zaznamenány v různých rovinách, motivované odlišnými důvody a za jiných okolností. Důležitým aspektem je jedinečnost, se kterou každý respondent přistupuje k hodnotám, ke kterým dle vlastní potřeby inklinuje. Mohli jsme sledovat, jak se proměňuje komunikace za cílem získání přátelství, snaha o udržení vlastní svobody. Postřehli jsme popis změn komunikace a chování v konfrontaci, či potřeby se vyjádřit, obhájit bezpečný prostor anebo prosadit vlastní sebehodnotu. Do komunikace se promítá i láska, či dokonce zamilovanost, preference názorů, které potřebujeme v rámci komunikace s druhými lidmi obhájit. Do komunikace se promítá i hodnota pravdivosti.

Další z kategorií, které jsme popsali ve výzkumné části, nesla nadpis - **Hodnoty a vzhled**. Vycházeli jsme z předpokladu, že komunikace se odráží nejen v projevu ve formě slov a gest, ale také v rovině typického pro mládež, tedy v rovině vzhledu potažmo oblékání.

Také jednání a chování s tím spojené patří do této kategorie. Tedy to, jak nás naše okolí může vnímat.

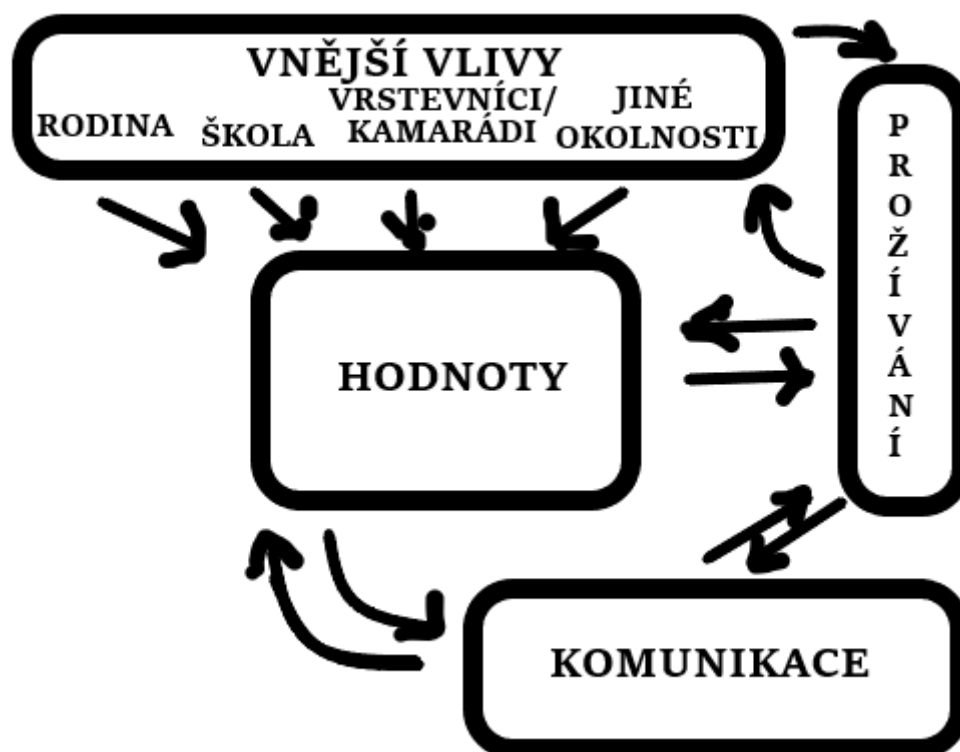
Hodnota **pomoci druhým** se promítla také významně do odpovědí respondentů a vznikla tak další kategorie. My jsme mohli sledovat, jak je důležité být potřebný pro své okolí. Od přirozenosti pomoci když mohu, přes situace kdy se jedná o nevíтанý akt a je ohrožena sebehodnota, až po situaci ve které pomoc přerostla do extrému a okolí této možnosti zneužívá.

Poměrně významnou kategorií, která cílila na rozbor je: **Komunikace v aktuálně probíhajících sporech**. Tuto kategorii jsme zde vkládali jako demonstraci náhledu na problematiku hodnot, které měly nějakou trvajícím povahu a byly ovlivňovány aktuální prožívanou skutečností respondentů a do komunikace se intenzivně odrážely právě ve chvíli konání rozhovoru.

Poslední kategorii, kterou jsme sledovali, byla **Komunikace v online** prostoru, která je logicky hodnotami také ovlivněna, protože se stala běžnou součástí životů mládeže.

Ve vnímání osobních hodnot můžeme spatřovat jistá specifika, dokonce na základě jejich zkoumání můžeme předpokládat, jak to asi má druhá osoba. Náповědou nám již nyní mohou být jisté rysy, jako je kultura, ve které se daný člověk narodil a nachází, kde vyrůstal, dokonce nám může napovědět jeho chování, či způsob oblékání. Ovšem pro chápání hodnot je stejně jako s charakterem člověka spjatá jedinečnost každé osobnosti. Velmi důležité je naslouchání v přítomném okamžiku, kdy s danou osobou sdílíme prostor, čas a informace.

5.3 Paradigmatický model výzkumu

Paradigmatický pohled Obrázek 1

ZÁVĚR

Práce si dala za cíl rozkrýt vnímání osobních hodnot mládeže a jejich vlivy na komunikaci. V teoretické části jsme aspirovali na popsání možných vlivů, které na mládež působí a jak je ovlivňují v tvorbě hodnot a hodnotových orientací. Zabývali jsme se možnostmi, které formují osobnost mladého člověka v dnešním světě. Co všechno se do utváření hodnot promítá.

Věnovali jsme se tématu a čerpali z literatury, kde jsme získali potřebné návody jak problematiku hodnot uvidět a jak téma zpracovávat. Práce byla také zaměřená na komunikaci.

Přijímání a vysílání informací je totiž neuvědomělý proces, který nelze zastavit a vykonáváme ho neustále. Podobně hodnoty jsou ovlivňovány a přijímány jak vědomě tak nevědomě. Proces komunikace a přijímání hodnot jsou přímo a vzájemně propojeny. Což je příhodné téma na diskuzi v době ataku mediálních masáží a konfrontace s ohrožením života vystupující na světlo v současné situaci.

Po prozkoumání okolností, které komplexněji ovlivňují osobnost mladého člověka, jsme v praktické části, pomocí kvalitativního výzkumu zkoumali, jak mladí lidé hodnoty chápou a promítají do svého života.

Osobní hodnoty jsou individuální záležitostí každého jedince, i když můžeme předpokládat a vnímat v rámci kultury, společnosti, věku, či nějakých podobností s lidmi, se kterými se jedinec stýká, jaké asi jsou jeho hodnoty, zásadním vlivem je vlastní prožívání a zkušenost. Do interpretace hodnot prostřednictvím komunikace se promítá množství faktorů. Práce si dávala za cíl poukázat na tyto aspekty, které ovlivňují komunikaci mladých lidí, neboť je důležité uvědomovat si návaznost na prožívání jejich nastavení a komunikaci ve chvíli, kdy s nimi chceme nějakým způsobem spolupracovat.

Tato práce může najít své čtenáře mezi sociálními pracovníky, pedagogy volného času, či jinými odborníky, kteří s mládeží pracují. Práce by mohla být užitečná i pro studenty.

Samotný výkon této diplomové práce a provádění výzkumu na téma hodnot byl pro nás přínosem. Díky zaměření na tuto problematiku jsme si rozšířili povědomí a získali jsme vhodný prostředek pro práci s klienty. Hodnoty jsou totiž univerzálním podnětem pro konverzaci, který neinvazivně otevírá cesty k chápání druhé osoby. Jelikož nejde odpovědět dobře ani špatně jedná se o téma založené na osobní zkušenosti, tím otevírá možnosti k diskuzi. Práce i přes její zaměření na hodnoty je postavená na nehodnotícím přístupu vůči druhým lidem.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BAKEŠOVÁ, Alena. *Filosofický slovník*. Praha: Knížní klub, 360 s. 2009. ISBN 978-8024-225-82-1.
2. BEDNÁŘ, Vojtěch. *Krizová komunikace s médii*. Grada Publishing as, 2012. ISBN 978-80-247-3780-5.
3. BEDNAŘÍK, Petr; JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Grada Publishing as, 2011. ISBN 978-80-247-3028-8.
4. BĚLOHLÁVEK, František. *20 typů lidí – jak s nimi jednat, jak je vést a motivovat*. Grada Publishing as, 2012. ISBN 978-80-247-4323-3.
5. DEUZE, Mark. *Media life: Život v médiích*. Charles University in Prague, Karolinum Press, 2016. ISBN 978-80-246-2868-4.
6. ELIAS, M.J., KRANZLER, A., PARKER, S.J., KASH, V.M. and WEISSBERG, R.P.. *The complementary perspectives of social and emotional learning, moral education, and character education. Handbook of Moral and Character Education*. 2014. pp. 272-289.
7. HÁJEK, Karel. *Práce s emocemi pro pomáhající profese: tělesně zakotvené prožívání*. Portál, 2006. ISBN 978-80-7367-346-8.
8. HARTL, Pavel. *Stručný psychologický slovník*. Portál, 2004. ISBN 80-7178-803-1.
9. HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
10. JANOUŠKOVÁ, Klára; NEDĚLNÍKOVÁ, Dana. *Profesní dovednosti terénních pracovníků: Sborník studijních textů*. 1. vydání. 402 s. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. 2008. ISBN 978-80-7368-504-1.
11. KOLÁŘ, Zdeněk; et al. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Grada Publishing as, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.
12. KRAUS, Blahoslav. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. Paido, 2006. ISBN 80-7315-125-1.
13. LYUBTSOVA, A.V. *Value orientations of today's youth in the context of prosocial behavior*. Russian Psychological Journal, 2020 17(4), pp. 65-79.
14. MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 152 s. Pedagogika. 2009. ISBN 978-80-247-2310-5.

15. MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
16. NAVRÁTIL, Stanislav; MATTIOLI, Jan. *Problémové chování dětí a mládeže: jak mu předcházet, jak ho eliminovat*. Praha: Grada, 120 s. Pedagogika, 2011. ISBN 978-80-247-3672-3.
17. MALÁ, Petra. *Generace Z a jak na ni zapůsobit*. 2020 © Copyright Aira Group. Online Dostupné na <<https://blog.aira.cz/generace-z-jaka-je-jak-na-ni-zapusobit>>
18. MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČR, *Aktuálně o koronaviru*. 2021 © Copyright Ministerstvo zdravotnictví ČR. Online Dostupné na <<https://koronavirus.mzcr.cz/>>
19. NEDĚLNÍKOVÁ, Dana; HERZOG, Aleš. *Metodická příručka pro výkon terénní sociální práce*. Ostravská univerzita v Ostravě, 2007.
20. NOVÁK, Tomáš; CAPPONI, Věra. *Asertivně do života*. Grada Publishing as, 2004. ISBN 80-247-0989-9.
21. NÖLLKE, Matthias. *Trénink slovní sebeobrany: Jak pohotově najít správná slova v každé situaci*. Grada Publishing as, 2011. ISBN 978-80-247-3517-7.
22. PÁVKOVÁ, Jiřina, et al. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002, 231 s. ISBN 80-7178-711-6.
23. PETŘÍKOVÁ, Jana; SVOBODA, Mojmír. *Agrese a masmediální komunikace*. 1998. ISBN 80-210-2020-2.
24. PEŠOVÁ, Ilona; ŠAMALÍK, Miroslav. *Poradenská psychologie pro děti a mládež*. Praha: Grada, 150 s. Psyché. 2006. ISBN 80-247-121-64.
25. PISHCHIK, Vlada; SPIVACHUK, Zoya. The uniqueness of values and personal traits of Generation Z students in the innovative educational space of the southern region of Russia, *E3S Web of Conferences* 2020.
26. PLAŇAVA, Ivo. *Průvodce mezilidskou komunikací: přístupy, dovednosti, poruchy*. Praha: Grada, 146 s. Psyché. 2005. ISBN 80-2470-858-2.
27. PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 203 s. Pedagogika. 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.
28. SAK, Petr. *Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. Petrklíč, 2000. ISBN 978-80-7229-266-0.

29. SLAMĚNÍK, Ivan. *Emoce a interpersonální vztahy*. Grada Publishing a.s., 2011, 208s. ISBN 978-80-247-3311-1.
30. SOUKUP, Václav. *Antropologie-Teorie člověka a kultury*. PORTÁL s.r.o., 2011. ISBN 978-80-7367-432-8.
31. ŠVAŘÍČEK, Roman; ŠEĐOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
32. WARD, Pete; ADAMS, Sam; LEVERMORE, Jude. *Jak se připravovat na práci s mládeží*. Portál, 1997. ISBN 80-7178-044-8.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Atp.: a tak podobně

Tj.: to jsou

Tzv.: takzvaně

Např.: například

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Paradigmatický pohled

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Charakteristika respondentů

Tabulka 2: Pozorování

Tabulka 3: Hodnoty respondentů

Tabulka 4: Hodnotová orientace

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Rozhovory

PŘÍLOHA P I: ROZHOVORY

Šimon/15 let /délka rozhovoru 32 minut

(úvodní slovo)

děkuji Ti za souhlas s nahráváním

Cajk

A tak bych se Tě chtěla zeptat, co pro Tebe konkrétně znamená pojem hodnoty?

No, já ani nevím, já jsem nad tím takhle nikdy nepřemýšlel.

Mhm

... Vůbec.

Napadne Tě něco, co by sis pod tím mohl představit?

Maximálně to, dělat to kvůli někomu, ale jinak asi ne. Možná ještě kvůli sobě, ale jako...ne...myslím, že tak moc ne...

Jo...no...tak když děláme věci kvůli někomu, tak tam je třeba nějaký motiv a to může být třeba láska, nebo empatie, pomáhat druhým, to může být taky hodnota. Nebo vzdělání může být hodnota, taky peníze, zdraví... Nebo třeba snaha o čisté zdravé prostředí kolem sebe. Těch možností - hodnot je velká spousta...Myslíš, že když jsem ted' vyjmenovala nějaké, že sis třeba na něco vzpomněl. Nebo některé z těch, které jsem říkala, tě nějak oslovily?

Ne-e

Nějak svoje hodnoty neřešíš, dobře.....ehm....Když se tě zeptám jaké hodnoty znáš?

Tak jak už jsem řekl, prostě když to jako dělám pro někoho...

A to je co za hodnotu?

To je...jako umět pomoci?

Mhm

Nebo něco, že se chci uspokojit.

Mhm... Jak třeba uspokojit?

Záleží na tom, co děláš prostě, abys to mohla zhodnotit například

Mhm a můžeš mi říct nějaký příklad tady tohoto?

Já nevím jako, jak bych to ... třeba dostat dobrou známku ... mám pak větší volnost třeba.

Super...mhm...

Tak... tak bych to řekl

Jo pecka ...no, a když si ted' vyjmenoval ty hodnoty, jakože třeba v souvislosti s tím, že se snažíš mít dobré známky. Když mluvíme o tom, abys měl nějaké výhody...Dokážeš si představit, že se ty hodnoty měnily v průběhu tvého života?

Možná jo, možná jo, ale určitě sem si toho nevšiml...

No jasně, ono to jde vidět spíš z pohledu až zpětně, to člověk nedělá asi úplně vědomě běžně...

Dobře... Napadají tě nějaké společné hodnoty s lidmi, se kterými se setkáváš, třeba v klubu?

No tak maximálně máme společné, že nemáme co dělat...tam se zabavíme.

Jo, takže nějaká společná snaha zábavy?

Jo

Může být pro tebe důležitá hodnota přátelství?

Záleží u jakých lidí.

Mhm...Máš nějakého kámoše, se kterým by se dalo mluvit o tom, že je to pro tebe důležité?

S jedním no...to už by nás musela napadnout poslední věc, o které mluvit, což je toto...ale jo mám...

Víš, že mluvíš o tom, že jak s kterými lidmi, je to věc kterou jsi musel asi nějak vysledovat, že se proměnila, že jsi třeba byl kamarádský a potom došlo k nějaké ztrátě důvěry, nebo tak?

Jo.

Můžeš mi o tom říct něco víc?

No byla v tom holka, já jsem byl zaslepený láskou, a ona se pak na mě vykašlala, tak takhle bych to řekl.

Jo... A...

Dala přednost jinému...

Jo.

Nechápu, jakože jak se to ...ona se ke mně otočila zády, takovým způsobem já jsem myslel, že kvůli...

Mhm. To je těžká zkouška tady to... mhm... Mě zajímá, abych rozuměla tomu, jak teď popisuješ ty hodnoty. Pro tebe přestala být důležitá ta hodnota přátelství nějak?

Ono se to časem spravilo...

No a ten postoj k tomu, mohl bys to zkusit popsat, co se tam stalo?

Nevím...

Okej... Děkuju...no...další otázka, která se týká těch hodnot, když o nich mluvíme, jestli by ses mohl zamyslet a říct mi jaký pro tebe mají hodnoty význam?

Vzhledem k tomu, že sem pojem hodnoty slyšel teď poprvé v životě a jako pravý význam... Já skoro teprve chápu, co to slovo znamená ... Význam...záleží i jaká je to hodnota, aby to mělo ten správný význam ...třeba přátelství ... nechci být v životě sám...láska...jestli jsem to správně pochopil...

Skvěle...mají pro tebe hodnoty význam?

Jo

Děkuju...když se zaměřím na konkrétní hodnoty...třeba láska...má pro tebe láska význam?

Jo...ta ano

Je to třeba něco co nějak ovlivňuje tvůj život?

Ovlivňuje můj život? Láska?

Jakože nad tím třeba přemýšlíš, že tomu uzpůsobuješ svůj volný čas, jestli se třeba rozhoduješ podle toho, jestli tam kde bude ta osoba do které si zamilovaný... Jestli tomu přizpůsobuješ nějak svůj volný čas?

Volný čas ano, jak kdy volný čas ...přemýšlím, že ze 75 procent celého dne, což je za mě hodně ... A to je asi všechno...

Takže odpověď zní, že ovlivňuje...je to pro tebe důležité...když si vezmeme to přátelství, že je to něco, co ti ovlivňuje tvůj volný čas?

Jasně...jasné

V čem je to jasné, abych tomu rozuměla správně?

To je úplně jasné, každý někoho potřebuje...ale...Každý někoho potřebuje, i když je sám, tak nemůžeš říct, že nechceš nikoho za kámoše...Je to tak. Je to prostě, že je to jasné. Je to jasné a tak to je, každý někoho potřebuje.

To je teď tvá stanovená pravda aktuální, že každý někoho potřebuje, takže je jasné, že je pro tebe důležité přátelství (?)

/kývnutí/

Okej Děkuju...Jak jsem mluvila o tom, jak se hodnoty mění a jak nás ovlivňují lidé, se kterými se setkáváme...Třeba jak jsi vzpomínal na tu zkušenost té zrady ... tak nejvíc silnějšími vlivy to jak chápeme hodnoty, jsou rodiče. Myslíš si, že tě nějak ovlivnili v přijímání hodnot?

Nevím

Nevadí, já tě zkusím seznámit s tím jak to myslím...Dělá třeba tvá mamka nějakou aktivitu často a ráda?

No

Myslíš, že by tě tím mohla motivovat, abys to taky dělal?

Ne

/smích/ dobře ... Je něco co dělá tvůj táta?

Jo to co dělá on rád, tak to už mi ukázal a začalo mě to bavit, ale pak už za ten čas to dělám, jenom když se mi chce.

Ano, takže nějakým způsobem od jednoho z rodičů tam vnímáš ten vliv toho, jak nakládat s volným časem třeba? Víš jak, pro mě je to takové abstraktní, protože nevím, o co se jedná...

Jo...z poloviny

Super...a co škola? A utváření hodnot? Myslíš, že tě nějak ovlivnila? ...Třeba lidmi, se kterými se tam setkáváš?

Samý dementi...který mi nedají ani na chvilku pokoj...takže jo asi jo prostě...furt se tam dějí věci, takže jo...

Můžeš mi třeba popsat jak se to děje, jak ty hodnoty vidíš, že jsou důležité díky škole a lidem v ní? ...Mhm... Nevím jak to popsat... Nevím prostě...

To je úplně v pořádku. Každopádně mě vedeš svými odpověďmi k tomu, pochopit jak to máš a to je pro mě cenné. Tím že říkáš, že ve škole jsou samý dementi, tak to pravděpodobně není úplně příjemné prostředí a zřejmě máš náhled na to, jak bys chtěl, aby ten čas tam probíhal... Tak se tě zeptám, jak by to mělo vypadat ve škole?

Jako z mého úhlu pohledu?

Ano, zajímá mě tvůj úhel pohledu...

Jako... nemuseli by se tam každý den hádat ... My jsme hrozně hádavá třída a prostě všechno, že s něčím nesouhlasí holky, tak kluci zas naopak, že jakési nesmysli, tak aby se to furt nedělo tohle to. Ne že by mě to otravovalo, ale už mě to unavuje. Tak to... to bych chtěl, aby se změnilo, takže možná to ...ale každý je svůj no...Každý se chová podle sebe...

To je zajímavé, možná je pro tebe důležitá hodnota nějakého klidného prostředí kolem sebe...

No...kdyby to mělo být prostředí jako tam, kde si zajdu někdy, tak mě nevadí hlučno, ale když tam chodím každý den, tak mě ten hluk unavuje...

A ti spolužáci s tebou nějak komunikují?

Ano ... jo...ale taky ... Taky jsou tam lidé, kteří za mnou jdou, jen když něco potřebujou, což je taková půlka, ale ta zbylá půlka, s tou se normálně bavíme...

Jo...dobře ... Co vrstevníci a přijímání hodnot? Třeba nějaká parta lidí?

Vzhledem k tomu, že já se obklopuju vždycky davem holek, takže jsem spíš s holkama než s klukama...Sem tam s klukama ...

V čem je to jiné?

S klukama jsem si nikdy moc nerozuměl. S holkama je to takové lepší...S klukama jsem si užil dost, když to tak řeknu...Já když jsem byl menší, tak jsme byli pořád spolu, jedna a ta samá parta. Tak mě to teď nějak nechytlo s klukama ...Takže teď chodím jen s holkama ven a vzhledem k tomu, že já jsem v té partě jediný kluk, a sice jsem tam nejmladší, ale zato nejslušnější ...

Mhm

Zní to blbě, ale jako je to tak. V partě s holkama. Je tam důvod to opačné pohlaví.

Mhm... můžeš ještě zkusit říct, v čem bylo dřív dobré kamarádit s klukama?

Tak to bylo takové normální...jen jsem se pak potkal s jednou holkou a přes tu se dostal do party s jejíma kámoškama a takhle vznikla parta.

Jo.

Takže tak, bych to shrnul přesně.

Máš pocit, že vidíš co je třeba pro holky důležité, nějaké hodnoty a co ti třeba můžou předat?

Svěřování například?

Ano, může být...

Tak důvěra...

Co tam je ještě dál?

Takové základní, zábava, důvěra a ještě jedna věc, ale to nevím ... jakože se tam jediný kluk...tak je to takové divné a často se o tom bavíme.

Aha....mhm...to může být náročné být ve skupině holek jediný kluk?

Ani ne.

Třeba v souvislosti s tím, že se traduje, že není možné přátelství mezi mužem a ženou.

Může.

A ten jeden není zamilovaný...

Čistí kámoši? No tak jsou tu vlastně tři způsoby jak navázat s holkou kontakt. A to klasické přátelství a nic víc. Pak jsou tu kámoši s výhodama a pak je tu vztah.

Mhm

Ale jinak asi jako... nevím prostě.... Přijde mi to v pohodě být kámoš s holkama.

Je to v pohodě...jsem ráda, že to vnímáš v pohodě a že tím třeba nějak netrpíš...Okej.

Dostali jsme se ke shrnutí hodnot, když tedy vyjmenuji ty, co jsme tu prostřednictvím rozhovoru oslovily, máme tu přátelství, důvěra, snaha pomáhat, láska...říkám to správně? Souhlasíš?

No...ještě pomoc někdy, ale jen v rámci jako přítel.

Dokážeš si představit, jak se ty vyjmenované hodnoty promítají do tvého života?

To je těžká otázka...Teď si mě dostala...mhm...nevím...

Nevadí, každopádně děkuji. Možná se k tomu ještě dostaneme...teď bych se tě chtěla zeptat na komunikaci. Já sem tě chtěla malinko navězt tou otázkou, že když víme, jak nás ovlivňují

hodnoty v životě obecně, že pak snáze budeme mluvit o tom, jak tě to ovlivňuje v komunikaci jako takové. Ona totiž ta komunikace není jenom o tom, že spolu mluvíme, ale spadá do ní spousta dalších věcí...takzvaná neverbální komunikace...víš co to je?

Joo...

Symboly... gesta mimika ale třeba i způsob oblékání... a tak mě napadlo, jestli víš jak tě ovlivňují ty hodnoty, nebo to, že máš nějaké zájmy v tom, jak komunikuješ?

Ještě jednou?

Promiň, to jsem se ptala zamotaně...zkusím to zjednodušit...představ si, že chceš něco sdělit a mluvíš k holce, do které jsi zamilovaný a pak je tu někdo, koho třeba ani neznáš...bude tam nějaký rozdíl v tom sdělení?

No vlastně u mě je to, jakože v tom není žádný rozdíl. Možná tak na jednu výjimku ale jako, to je jako jasné, že kdyby to bylo tak při první příležitosti - ji políbit. Ale evidentně v komunikaci ne, to je stejné.

Dobře...když je pro tebe něco důležité, jsi schopný to dát nějak najevo?

To bys poznala hned.

Výborně, jak bych to poznala?

Že si půjdu tvrdě za svým.

Jsi ranář?

Mhm

A je to na tobě poznat?

Hodně.

Jak si myslíš, že to poznají ostatní lidé?

No, tak třeba když je daný plán a ostatní ho obcházejí, jsou opatrní a tak, tak já bych šel přímo.

Mhm

Proč obcházet...nebo chodit kolem horké kaše...když to chceš...já jdu napřímo prostě... Hotovo. Řeknu, odejdu.

Mhm a to může být třeba i nějaká důležitá hodnota pro tebe...Být jasný/stručný?

Jasný to jo ale nerad jsem třeba středem pozornosti...rázný...

Aha...je někdo koho ti tento přístup připomíná? Kdo ti byl v tomto vzorem?

Ne, já jsem takový jediný i z rodiny kdo je takový.

Nebo máš pocit, že třeba v tvém okolí je to něco co znáš, že lidi chodí kolem horké kaše?

Hodně lidí to je.

Jo a to je něco, co se ti asi nelíbí?

To ne, že se mi to nelíbí, ale je to zdržování.

Je možné, že to byl motiv proč to nedělat, když si to viděl?

Hodně.

Aha...kdybys s něčím co shrnuju a opakuju, tvoje slova třeba jinak nesouhlasil, tak mě oprav ... mě to moc pomůže...

Jojo...

Co si myslíš, že o tobě vypovídá ta komunikace s druhými lidmi?

Jak u kterých...některý řekne během té komunikace, že: „To je debil a vůbec ho sem nevod.“ a nebo : „jé to byl fajn týpek, rád ho zase uvidím.“

Tak to je taková rovina těch odsudků. Takové to jo nebo ne, zajímá mě rovina image...jestli vnímáš, že i v rovině toho jak vypadáš, i třeba tvůj postoj může něco o tobě říkat?

No, já jsem vždycky měl takovýto postoj, jakože ruky zkřížené na prsa...

A co to vypovídá?

No já nevím, je mi takhle dobře.

Mhm ...A máš nějaký styl oblékání, který třeba něco sděluje pro tebe specifický?

Nosím rád koženou bundu. Ti lidi co mě znají tak ví, že rád chodím v kožené bundě, ale hodně krát se mi stalo, že když jsem ji měl na sobě, tak nějaký kluk na holky v té partě a tak, že je otravoval a když jsem se jeho směrem podíval tak ustoupil. Myslím, že je to tím, že tu bundu nosím.

Jakože vypadáš drsněji?

To vzniklo úplně omylem, ten kluk se prostě vyděsil. Ale stalo se mi to víckrát v té kožené bundě.

Takže si takový ochranář holek.

Dalo by se říct, že jo...

Myslíš, že se to nějak proměnilo v rámci času?

Ne

Že jsi byl vždycky takový?

Jo

Od mala byls takový rázný?

Od mala sem šel vždy do všeho po hlavě. Nejdřív jsem činil, a pak přemýšlel... Vždycky sem byl takový.

Jsou někdy situace, kdy takový nejsi? Třeba když je přítomný někdo, před kým nechceš být drsný?

No tak... takhle u holek, které mě znají tak ví, že já se jenom tak nechovám. Ale ostatní, kteří mě ještě neznají, tak si to můžou vysvětlit jinak.

Co na to má vliv?

Přesně na co?

To jak to je?

Lidi, kteří mě poznají tak to pochopí.

Nedáš mi zkratku, abych tomu mohla lépe porozumět?

Dejme tomu, že já poznám u člověka, který by mohl být normálně v klidu, mohl by být kámoš. Žádná arogance, nebo něco takového, tak já už se zmírním... Nedělám takového toho velkého drsnáka.

Mhm

Ale furt tam jsem, protože to jsem já... ale u těch svých, můžu být víc než obvykle, až jako já poznám, že je v pohodě tak se uvolním a začnu se s nimi normálně bavit.

Mhm... děkuju... To zní logicky... Je pro tebe důležité, jak vypadáš? Co o tobě poví ta image?

Ne-e vůbec. To prostě, jen ti blízcí a ostatní si o tom můžou myslet... já druhé neodsuzuju, jak vypadají, nebo co nosí.... Je to jejich styl. Každý má svůj jazyk.

Mhm... Co znamená, že každý má svůj jazyk?

Každý se chová tak jak chce, každý poslouchá to, co chce...

Mhm... Dobře... ty kamarádky v partě, jak tě vnímají v souvislosti s tím?

Dá se říct, že si zvykli...

Na co si zvykli?

Na ten můj způsob... Nejdřív jsem tvrdý, pak poznám toho člověka a je to v poho a myslím, že jim to vyhovuje...

Takže si takový ostražitý?

Mhm

Chci se tě zeptat, jestli tě napadá něco, co bys ještě chtěl říct, co tě napadá s těma hodnotami, ale já se na to nezeptala?

Nic mě nenapadá. Jen jsem rád, že ten rozhovor proběhl takto osobně a není online, protože mám online a distanční výuky plné zuby...

Jinak nic...

Tak já ti moc děkuju za rozhovor

Rádo se stalo

Krista/ 15let/ délka rozhovoru 43 minut

/úvodní slovo/

Co si představíš pod pojmem hodnoty?

Tak co je pro člověka nejdůležitější, a naopak co není důležité ...a taky to pro co žijeme a tak...

Mhm. Takže ty, by si definovala hodnoty jako něco, co je pro tebe důležité nebo naopak důležité není. Jak si to myslela?

Já nevím jako co je pro mě důležité ... Být mezi lidmi, protože kdybych byla furt doma, tak se asi zblázním, A právě nejmíň důležité pro mě teď je třeba zdraví... To teď mi přijde kolem mě, že to lidi zajímá moc a vím, že pro lidi to je důležité, ale pro mě ne... Jakože vidím, že ty hodnoty jsou pro každého úplně jiné.... Obecně prostě se to ani nedá říct přesně... Každý je úplně jiný a každý to vnímá úplně jinak...

Děkuju...to jsi úplně pěkně shrnula...ta definice hodnot je docela složitá, nejde to shrnout do jednoho balíčku...Když se zaměřím na tebe, tak jaké hodnoty znáš a přijímáš za své?

Peníze...

Mhm

To je důležité... Kamarádi, to je důležité. Potom rodina, taky důležité...

A toto jsou hodnoty, která přijímáš za své? Je možné, že bych i to i na tobě poznala, že je to pro tebe důležité?

No...

Má to pro tebe nějaký význam?

Co přesně?

Když se třeba zaměříme na ty peníze, které jsi uvedla, tak jaký pro tebe mají význam?

Nooo, tak je to ...Bez nich se žije hodně těžce, já to vidím u ostatních a jako když ke mně přijde někdo a řekne, že nemá peníze na jídlo, tak mi to přijde, jakože hrozně blbě. Tak bez peněz nemůžeš ani žít. Peníze jsou podle mě hodně důležitý v hodně ohledech.

Další z hodnot, kterou si vzpomněla, byli právě kamarádi.

Mhm

Ti mají pro tebe jaký význam?

Tak kdybych neměla kamarády, tak prostě nemůžu říct nikomu co se mi prostě děje. Kdybych prostě nechodila za těma lidma, tak se tady užírá ve všem prostě... Jsou s nima dobré zážitky...

Já jsem velmi komunikativní člověk, takže nekomunikovat mi přijde strašně špatně

V souvislosti s tím, že máme teď ty opatření tak myslíš, že se toto nějak proměnilo? Myslíš, že ty aktuální opatření mají vliv na to?

Mají...ale, ale jde o to, jestli se ty opatření dodržují, nebo nedodržují.

Mhm

Je to... Nevím, kdybych je dodržovala tak bych si s tebou nevolala, protože tady prostě chcípám někde ...Fakt, bych to nedala nevidět se s kámošema.

Můžeme se ještě pobavit o dodržování těch opatření. Myslím, že to také souvisí s hodnotami. Ty jsi vzpomenula zdraví, na začátku. Myslíš, že si to teď jakoby více uvědomujeme tu důležitost?

Jakože jo...protože třeba v té první vlně to jsem fakt ven jakože nechodila, a když jo, tak fakt jenom s jedním člověkem, protože bylo dovolené chodit jen po dvou. Tak sem to dodržovala, abych někoho nenakazila, třeba v rodině, nebo tak. Ale teď právě, tím jak žijeme v těch opatřeních dlouho, tak jsem na to začala celkem kašlat, protože stejně nic se nemění. Furt se to prostě zpřísňuje, uvolňuje, zpřísňuje, uvolňuje a jako samozřejmě lidi se můžou nakazit pořád, ale mě to přijde takové, že i kdybych se nakazila tak budu 2 týdny doma a pak pohoda jako. Samozřejmě má se to dodržovat. Je to kvůli zdraví. Jde tu teď ale i o psychické zdraví nebo o duševní zdraví, kdy já bych pak zdravá nebyla, že jo.

Mhm...když jsem se tě ptala ohledně té aktuální situace a taky ohledně hodnoty zdraví, tak nyní je ta komodita zdraví taková ohrožená tou aktuální situací. Děkuji za tvůj náhled

Mhm

Ty jsi vzpomněla, že je pro Tebe důležitá i hodnota rodiny a chtěla jsem se tě zeptat, jaký má pro tebe tato hodnota význam. Jestli bys mi k tomu mohla říct pár slov...

Tak jelikož mi není osmnáct, tak prostě musím někde bydlet. Kdybych neměla rodinu, tak nemám zázemí. Kdybych neměla mamku, tak nemám ty peníze, které jsou důležité, které ona mi prostě dává a ... Prostě, ten bratr, to je hrozně asi, jak to zní, ale kdyby tady nebyl, tak je tady doma strašná nuda. Takže rodina je pro mě důležitá.

Děkuju, to je fajn si to tak uvědomit. Napadne tě, jakou ti potřebu uspokojuje rodina?

Mhm...

V souvislosti s tím zázemím, bydlením, penězi...

...nevím?

Nevadí...další okruh mých otázek se týká stále hodnot, které jsi vyjmenovala - rodina, kamarádi a tak. Zajímá mě, jestli tě napadá, jak tyto skupiny ovlivňují tvůj život?

Tak jakože určitě ti lidi mě ovlivňují, jakože i mě samotnou, protože vlastně žiju mezi nima, takže pochytím jejich názory, jejich chování a tak. A no, když si to ale vezmu, tak se úplně mění ty hodnoty. Jakože jo...kdybych nebyla mezi tou skupinou těch lidí, kam já chodím, tak jako asi nemám kamarády, jakože mezi těmi ostatními hodnotami. Ale...no jakože kdybych nechodila mezi

ty lidi, tak asi nemám mezi hlavními hodnotami ty kamarády... a zase že jo ...kdybych tu rodinu neměla, tak si zase myslím, že by se mi ta hodnota rodiny zdůraznila ještě víc, protože to bych věděla, že mi jako nějaká ta rodina jako chybí, takže by se to posunovalo ještě víc. Ale pravda je, že teď rodinu mám tak nevím, jak by to úplně vypadalo, kdybych ji neměla...

Libí se mi tvá úvaha nad hodnotami, a tak ta jedinečnost jak si každý pod pojmem hodnoty představí něco jiného, i to uvědomění si ceny rodiny, které by nejvíc přišlo s tím, že bys rodinu neměla. To je o nějakém tvém uvědomění, což je důležité i pro život a já ti děkuju. Ještě by mě v souvislosti s tím zajímalo, jak si myslíš, že třeba rodiče, kteří mají nějaké hodnoty, jestli ti je třeba nějak svým chováním předali?

Asi ne...ale pak může to být asi ohledně té hodnoty peněz, protože tady u nás se vždycky řešili peníze. U nás doma a vždycky se to řešilo a byli hádky kolem toho a tak a tak já si myslím, že peníze jsem si určitě posunula výš, jak kdyby, kvůli těm názorům rodičů. Nevím jak to popsat. ...Prostě kdyby se u nás v rodině peníze neřešily, tak zase asi nevnímám tu hodnotu těch peněz tak moc. Chápeš mě?

Asi ano...chápu to jako formu předání, kdy je důležité pro přežití a možnost fungovat mít peníze a to se přirozeně promítlo. Navíc když jich bylo třeba málo. A je pochopitelné, že i ty to vidíš jako důležité.

Ano přesně tak

Když si představíš nějakou tvou kamarádku nebo kamaráda, a ti mají nějaké hodnoty, nějaké, které jsou pro ně důležité. Mohou tím pro tebe třeba být inspirací, nebo ovlivňuje tě to nějak?
Mám kamaráda, který se kvůli rodině dostal do pastáku, ale u něho jde teď strašně vidět, že ta hodnota rodiny se mu posunula strašně vysoko. Myslím, že je to pro to, že mu ta rodina v tom pastáku chybí, takže když jsem s ním mluvila, tak hlavně díky němu a jeho povídání se mi ta hodnota rodiny zvýšila, protože on jak čelil nějakým problémům v rodině, tak se dostal tam, kam se dostal. Teď toho vlastně lituje a ví, že to nebyla úplně jeho chyba, ale nesvádí to na mamku, protože ví, že ona s tím nemohla nic dělat, a teď je to lepší mnohem, ten vztah jejich. Takže díky tomu klukovi se mi posunulo vnímání vlastní rodiny a ta hodnota výš, než předtím jsem to měla...

A on ti to nějak popisoval tu svou situaci

On mi to popisoval tak, že oni jakože bydleli v nějakém baráku a baba ze sociálky jim řekla prostě, že buď se musí přestěhovat, že to není místo vhodné k výchově dětí. Takže oni se museli přestěhovat. No, a jelikož jejich mamka to nebyla schopná zařídit, neměla dostatek peněz na to, aby se přestěhovali na nějaké lepší místo, tak jí je ty děti pak odvezli. A i na té jeho mamce bylo vidět, jak jí je to hrozně líto a i mu je to hrozně líto a na tom povídání bylo úplně vidět, jak se mají rádi, ale nemají prostředky na to, aby se vrátili zpátky. Tak jak to bylo dřív.

mhm ... Vnímám z tebe nějaký souznící prožitek s tím kamarádem. Je empatie hodnota, která tě nějak definuje?

Mhm...nevím jistě?

No jakože ten soucit s tím jak ten kamarád mluvil o své situaci tak mi připadalo, že jsi to s ním nějak prožila...

Mhm...no...

Co taková láska?

Láska, co to je? (smích)

Mhm, dobrá...Je něco co z těch hodnot co jsi přijala díky škole?

No...To si nejsem úplně jistá teda...Tak ...mhm...nevím...tož...jediné co jsem tak jako zjistila, že se potřebujeme učit, abychom se někam dostaly.

To je skvělé zjištění...

Nevím, jak by se taková hodnota nazvala...

Co třeba hodnota vzdělání?

No dobře tak vzdělání...Takže jo, to je pro mě důležité, kdybychom se neučili, tak nefunguje nic. Nefungují obchody, nefunguje prostě nic v životě...

Mhm

Nebo jako asi by to fungovalo nějak, ale asi na bodu mrazu, nebo jako někde v minulosti, kdy neuměli číst a neuměli psát Teďka populace to má jinak, je to prostě lepší no a kdybychom se neučili, tak dopadneme špatně...

Je tato hodnota něco co měnilo svou povahu? Jakože zjistila postupem času, že to máš ve vztahu ke vzdělání jinak?

Jo jo jo ... A ...nevím ...Jakoby takové ty... no... jak to říct? No, prostě dřív mi to bylo jedno...Dřív mi bylo jedno, jestli se budu učit, nebo nebudu. Že prostě fakt mi to bylo jedno. A postupem času jsem zjistila, že je to důležité. V nějaké sedmé, či osmé třídě, jo...Sice trochu pozdě, ale přece jenom jsem si to uvědomila...

Taky dobré uvědomění. Lepší později, než nikdy. Tak si to můžeme zrekapitulovat? Máme tu hodnotu peněz, pro lepší zařízení prostředí kolem sebe, jestli to říkám správně?

Mhm

Pak tam byla láska?

Ano, ta je důležitá.

Vzdělání

Mhm

Je tam...pomůžeš mi?

Kamarádi a rodina...

Výborně a tady tyto hodnoty jak jsme je vyjmenovali, tak jak se promítají do tvého života?

Mhm...to je těžká otázka...

Můžeme to zkusit, jak kdyby představit si, že kdybychom vygumovaly ty hodnoty ze tvého života, tak jestli by to ovlivnilo to, jaká jsi a jak se chováš?

To určitě no...

Zkusíš popsat, co by se změnilo?

No tak kdybych neměla peníze, tak bych neměla žádné oblečení...

Já do toho zkusím vstoupit...kdyby si neměla peníze, ale nebylo by to pro tebe důležité...protože hodnota peněz by tam pro tebe neměla váhu...

Já jsem si uvědomila hodnotu peněz, až když jsme nemohli. Fakt. Prostě bylo na konci měsíce ještě, bylo před výplatou, my jsme už neměli z čeho koupit jídlo.

Mhm

A mamka si prostě musela půjčit od dědy, půjčit si od babičky, a v tu chvíli jsem si začala uvědomovat, že hodnota peněz je velmi vysoká, že prostě ty peníze potřebujeme k životu. A teď to vidím i u ostatních a tak. A pak se ještě hodnota peněz zvýšila, když jsem začala kvůli tomu chodit na brigády. Když jsem si vydělala. Něco jsem si koupila a pak jsem zjistila, že ty peníze někam prostě zmizely. Takže nyní, když si chci něco koupit, tak nejdřív přemýšlím, jestli to potřebuju. Jestli je to důležité. Jestli si to můžu dovolit teď, nebo ještě počkám a tak.

Je ta hodnota peněz i motiv pro to abys šla na brigádu?

No ano protože mamka neměla moc peněz, aby mi mohla dávat na to, co bych si chtěla koupit já. Takže ano začala jsem kvůli tomu chodit na brigádu. Abych si mohla kupovat to, co chci...

Co hodnota kamarádství jak se promítá do tvého života?

Hm...Když jsem měla pouze jenom jednu nejlepší kamarádku, tak to bylo fajn, ale hodnotu kamarádství jsem si uvědomila, až jsme se přestali bavit a já jsem našla úplně novou skupinu lidí a uvědomila jsem si, že je to prostě fakt důležité. Protože bez těch kamarádů nevím, co bych dělala...byl by to nudný život. Kdyby kamarádi nebyli, tak bych seděla doma a čuměla bych do počítače a do telefonu a to taky není úplně dobré...

A co pro to abys ty kamarády měla, děláš?

Mhm... Tož... Nevím, když potřebujou pomoc, pomůžu jim. Když se něco děje, tak jsem s nima, aby věděli, že mají někoho, na koho se můžou obrátit. A tak si myslím, že když budu potřebovat pomoc já, tak mi taky pomůžou. A nevím, co se dá dělat dál, tak chodit za něma, že jo...kdybych za nima nechodila, tak žádné kamarády nemám...

A jak se promítla nebo ovlivnila ta hodnota rodiny do tvého života?

Já sem ...třeba mamce nikdy nic moc neříkala...když sem došla domů, tak ona se zeptala, jak bylo a jako fajn a to bylo všechno. Ale postupem času, sem si začala uvědomovat, že komunikace v rodině je důležitá a teď říkám mamce skoro o všem co se děje. Samozřejmě takové ty věci, které nechci říkat úplně tak jí neříkám, ale mluvíme spolu poslední dobou mnohem víc. A je to určitě lepší v tom, že fungujeme víc jako rodina. Že o mně teď ví víc věcí. S kým se bavím a tak a to je to fajn.

Já jsem teď měla pocit, že to je o nějaké změně, která se stala poměrně nedávno?

No...jako proběhla no. Ne úplně veliká, my se jako dál hádáme a dál jako všechno, ale když jí chci něco říct, tak je tam změna, že jí to řeknu a ne jak dřív, kdy jsem k ní neměla důvěru...tak teď jí říkám víc věcí.

My jsme se tímto dotkli další věci, která mě zajímá a to jak ty hodnoty ovlivňují tu komunikaci. Tys mi tím trochu pomohla. Hodnota rodiny a její uvědomění si jí, ti přivedla změnu v komunikaci a ty víc mluvíš s mamkou?

Mhm. no jako fakt. Ano

V souvislosti s hodnotou kamarádství tam je nějaká proměnlivost, kdy to má vliv na komunikaci?

Je určitě...Ale jako... Tam je to takové... To je jedno. Kamarád by měl pochopit lépe všechno, co říkám. Takové jako že chápe prostě.

Okej ... Když třeba mluvíš s někým, na kom ti úplně třeba nezáleží, je zřejmé vidět rozdíl?

Jasně to jo...když mluvím s někým, kdo je můj kamarád a mluvím s ním každý den, tak mluvíme úplně o všem. Rozumíme si, víme, co jsme si říkali minulý týden. A víme a máme přehled ohledně úplně všeho. A tak když mluvím s někým, kdo mi je nepříjemný, nebo tak, tak je ta komunikace krátká...Nejsem někdo, kdo by chtěl být na lidi nepříjemný, nebo je nějak urážet, nebo co. I když se mi to občas nedaří, takže tak. Ale nevím, když prostě se s tím člověkem nechci bavit, tak to podle mě pozná.

Pozná to...

Ale nikdy to neříkám hnusně, že bych se toho člověka dotkla nebo tak.

Mhm ... takže dáváš nějakým způsobem najevo, co se ti líbí nebo co se ti nelíbí

Většinou jo...většinou ale, když třeba jde o něco, do čeho mi nic není, tak jako neříkám svoje názory...nepřijde mi to důležité říkat názory jen tak.

Kdyby lidi hned znali tvůj názor, tak co by se dělo?

Mhm...kdybych řekla nějaký svůj názor třeba člověkově, který mě nezná, tak by si o mě mohl udělat nějaký špatný názor. Pokud by to nebyl názor, se kterým souhlasí. A určitě si myslím, že je lepší člověka nejdřív poznat, než si ho hned někam zaškatulkovat.

Myslíš, že bys byla zranitelná, kdyby si říkala hned názory, které si myslíš?

Jo určitě jo...

Přemýšlím nad tím, jestli je možné, že když se člověk na tebe podívá na to, jak vypadáš, jak mluvíš, oblečení a tak, jestli je zřejmé že, si kamarádská třeba?

Mhm

Myslíš, že třeba z tvého chování je poznat, že je pro tebe důležitá ta hodnota peněz?

Mhm...to si úplně nemyslím, jako dá se to poznat, ale ono nejde úplně o to jakože, kdo jak má jako... Kolik má peněz tam je to celkem jedno. Třeba ale lidi, kteří mají peněz dost, chodí v pěkném oblečení, ale pak jsou třeba lidi, kteří taky mají dost peněz a v pěkném oblečení nechodí. Nebo se jim dokonce nelíbí, protože mají jiný styl a ono se to asi jako dá na člověku poznat, jestli...Jestli je šetrivý, nebo ne. Ale to je tak strašně osobní, že já jako nemyslím, že lidi chodí a říkají, dneska jsem si koupil tohle a tohle...Nevím prostě asi jako, to jde na člověkově poznat...

Jakým způsobem dáváš najevo co je pro tebe důležité?

Já většinou nedávám nic najevo...ale jakoby dávám...Třeba u těch kamarádu, nebo tak, oni o mě ví, že pomůžu, když můžu ...a lidi ví, že jsem divný a střelený člověk ale jako já si myslím, co mě trochu znají tak ví, že jsem kamarádský člověk a dokážu se bavit s každým...

Co si myslíš, že o tobě vypovídá tvá komunikace s ostatními?

Poslední dobou, se bavím jen s pár lidma, je to hodně kvůli koruně, ale mě se teď změnila ta hodnota toho kamarádství tím, že nejsem úplně, nemám potřebu se bavit s každým, ale nevadí mi ti lidi. Kdybys mě teď viděla tak nevím.

A když vezmu v potaz tvou image, ta o tobě co poví?

Já se oblékám do toho, v čem je mi příjemně, mě nezajímá, jak v tom vypadám.

A myslíš, že to o tobě něco vypovídá?

To je složité.

Mě to zajímá...

Mhm...že jako asi jo...Já si myslím, že tím jak se oblékám tak je zřejmé, že nejsem namyšlená...že jsem nevím...Když vidím lidi s drahým oblečením, tak mám tendence si myslet, že jsou namyšlení...ale posuzuju to, až se s tím člověkem poznám...no kdybych viděla někoho v drahém oblečení a tak, tak si myslím, že je ten člověk namyšlený a zase, když vypadá tak jak prostě chce,

tak jak se mu to líbí, tak já si myslím, že ten člověk není namyšlený, že ho jakoby nezajímá ten názor druhých. Že nepotřebuje vypadat, jak ho ostatní chtějí vidět.

No, a když bych se dívala na to, jak jednáš s lidmi?

Tak bys mě zabila...

Tak co myslíš, že to o tobě vypovídá?

Já sem strašně drzý člověk ...jo... Néé já nevím...Tam jde o to, že já s každým mluvím jinak...ať jdu kamkoliv...když mluvím s mamkou, s tebou, s kámošema, nebo s učitelkou ve škole, tak mluvím pokaždé jinak...

Co myslíš, že to ovlivňuje?

Mhm...tam jde o to, že těm kamarádům si můžu dovolit úplně něco jiného, než k učitelovi. Takže je to důležité, tak když půjdu za kámošema, tak můžu říct – čau, tohle, tamto, tohle a když půjdu za učitelem tak budu jakože: „Dobrý den“ a budu se snažit chovat normálně a ne tak střeleně jako s kamarádama...

Mhm a proměnilo se to nějak v čase?

Jo v šesté třídě mě chtěli učitelé zabít. Po tom co jsem šla v osmé třídě do domku, tak vlastně učitelé začali říkat, že sem víc v pohodě, že se líp soustředím, nevykřikuju a tak. Mhm...No a jo, já sem se po pobytu 3 měsíce v domku hodně změnila. V domku se mi změnil pohled na hodně věcí...tam se asi nejvíc změnilo nějaké moje vnitřní já ...

Sebehodnocení?

I když jako...no nevím, já jsem měla v té šesté třídě strašně malé sebevědomí. A já mám pocit, že jsem si to snažila právě ukazovat opakem v těch hodinách a tak ...Teď prostě se moje sebevědomí zvýšilo...Jako ne, že by se mi zvýšilo ego ale prostě, že ...nevím.

Jsi si sama sebou více jistá?

Ano, ano přesně tak...

Okej...možná trochu podobná navazující otázka...je pro tebe důležité co o tobě poví tvá image?

Mhm... No u mě to není důležité...já prostě...no mě je to úplně jedno...Mě je asi i jedno co si o mě myslí lidi, které neznám. Pro mě je důležité, co si o mě myslí lidi, se kterými se bavím, mám je ráda a trávím s nimi svůj čas.

Mhm... Jsou pro tebe důležitější lidi, se kterými máš navázaný nějaký kontakt, a můžou tě nějak ovlivňovat.

Mhm jo...nevím pro mě jsou ti důležití, kdyby se někomu z nich něco stalo, tak by mě to mrzelo a celkově jsou pro mě i jejich pocity důležité. Nevím a lidi co mě neznají a mají potřebu mě hodnotit dle oblečení, tak to je mě celkem jedno.

Co si myslí učitelé?

Tak těm je to úplně jedno.

A co rodiče?

Těm je to asi taky jedno.

Co prezentace v online světě?

Tam já moc nechodím...mě zajímá víc reálný svět.I na Fb se snažím být ve skrytém režimu. Mamka tam má sdílené nějaké moje fotky, což mi docela vadí, ale já se tomu úspěšně vyhýbám. Jakože mám tam nastavené soukromí a mám to jako domluvu s kámošema...

Je ještě něco co tady v souvislosti s hodnotami nezaznělo a chtěla bys to doříct?

Asi ani ne...

Tak já ti moc děkuju za rozhovor...

Monča/18let/délka rozhovoru 23 minut

/Úvodní slovo/

Vzpomeň si na nějaké další hodnoty, které by mezi tím výčtem mohli být?

Jako moje?

Mhm

Teďka nebo dřív?

Můžeme se zaměřit na teď.

Tak teďka je to asi moje dítě, dřív to byla spíš škola,

Takže už teď vnímáš, jak se tvoje hodnoty změnili v rámci času a co tomu teda předcházelo? Co bylo tou změnou hlavní?

Sme se sekli trochu.

Nevadí, zkusím se zeptat od začátku. Co pro tebe ten pojem hodnoty znamená?

Tak teďka je to asi takové to, co je pro mě nejdůležitější.

Mhm a z výčtu těch hodnot udělám ti náповědu třeba - zdraví, vzdělání, peníze, moc, může tam být i láska, přátelství, partnerský vztah, může tam být potřeba chodit do přírody. Co pro tebe ten pojem hodnoty znamená?

Tak teď je pro mě asi důležitá ta láska a partnerský vztah...aj ta škola, aj to přátelství

Vzpomeneš si ještě na nějaké další hodnoty, které znáš? Které mohou třeba i nějakí jiní lidé přijímat zasvě?

Tak někteří mají třeba sport, teďka se všichni rozhodli cvičit.

Mhm...ano to asi nějak s tou aktuální situací vede k práci na sobě, nebo co si o tom myslíš?

Nevím.

Napadnou tě nějaké další hodnoty, které jsou nějak důležité?

Pro některé je to i vaření nebo tak.

Mhm jak se to projevuje?

Hm, tak třeba můj tatka hrozně rád vaří, že pro něho je to důležité...on to má rád...a aj přítele mama ráda peče

...aha to je zajímavý postřeh, že rodiče rádi vaří. Co pro tebe ty hodnoty které máš ty a nějakým způsobem jsi je uvedla, tvé dítě a škola, jsou pro tebe významné?

Mhm

Dokážeš si představit, jak to třeba ovlivňuje tvůj život?

Tak dcera asi víc jak škola.

Můžeš mi zkusit říct, jak to asi ovlivňuje tvůj život, jak se to třeba změnilo ...Kdybys mi to popsala, moc mi to pomůže.

Tak to se asi úplně celé změnilo, já sem se kvůli tomu přestěhovala, začala žít úplně jinde.

Sekli sme se ...

Zkusím zrekapitulovat, co jsi říkala, že se ti obrátil život naruby, začala jsi úplně někde jinde žít, změnili se přátelské vazby, co tam ještě bylo?

V rodině teď máme jiné vztahy a aj školu mi to změnilo, že jsem vlastně na individuálním studiu.

Když jsme u těch rodičů, ovlivnili tě rodiče nějak v tom jak si přijímala hodnoty v průběhu života?

Určitě...Asi tatka to ovlivňoval víc, když jsem u něj žila.

Je nějaká hodnota, kterou ti konkrétně tatka předal? Kterou si myslíš, že si sebou neseš?

Asi tu rodinu...že vlastně tatka se o nás staral úplně vždycky už od malička, takže je to taková hodnota, kterou jakože já jsem chtěla, aby se i můj přítel o nás taky staral a hlavně o dceru úplně od malička to je moje hodnota hodně.

Jo, takže tatka je pro tebe důležitý vzor v tom, jak teď funguje tvá domácnost

Hm...

Myslíš si, že nějak ovlivnila přijímání hodnot třeba škola a jestli jo, mohla bys mi říct jak?

Škola asi tak, že tam potkáš různé lidi, že tam máš hodně vlivů, co na tebe působí.

Mhm

Tak to určitě změnilo nějak hodnoty, najdeš tam přátelství a máš tam aj lidi, kteří tě nemají rádi, takže ti to taky promění ty hodnoty, že ti někdy začne na tom studiu víc záležet.

Mhm a ovlivnilo to nějak komunikaci... jakože když jsi byla v přítomnosti těch lidí, tak třeba, že si se nějak změnila, ať už to bylo třeba slovně, nebo že by ti lidi moli poznat, že bys jim třeba dávala najevo, že s nimi nejsi ráda?

Ve třídě asi ne. My máme ve třídě spíš takové skupinky, takže tam se člověk baví jen se svojí skupinkou a do těch dalších už tak nejde takže, tak.

Mhm. Děkuju. Ano a mimo školu mělas nějaké kámoše, vrstevníky se kterými ses potkávala?

Mhm

A ti nějak ovlivnili přijímání hodnot ve tvém životě?

Noooo určitě...

Mhm. Je nějaká hodnota, která na poli vztahů s vrstevníky byla určující?

Tak určitě hodnota přátelství.

Mhm a co vás motivovalo spolu být?

Asi společné zájmy, společné ty hodnoty a tak.

A co bylo třeba společnými hodnotami mimo přátelství?

Tak...jo... asi, že jsme měli podobné názory a v tomto jsme se shodovali, ty společné zájmy.

Super. To je moc fajn potvrzuješ, že to nějak ovlivňuje a zajímalo by mě, jestli jsou tam nějaké věci, které tě v souvislosti s vrstevníky ovlivnili, to jak jsi vypadala třeba?

To asi ne.

Super díky.

Já jsem byla vždycky takový nýmand v těch partičkách.

Výborně – nýmand mohla bys mi to pospat – co to znamená?

Tak když sem se třeba bavila s lidma, co šli ven kouřit, tak sem jako jediná nekouřila.... nebo když si všichni dali barvu do vlasů, na základce a přešli na emo styl tak já ne.

Jo takže sis nějak chránila to svoje a nenechala se strhnout davem, který určoval – to je dost dobré

Když jsem mluvila o komunikaci, tak do toho jsou zapojené i neverbální prvky, nebo to jak vypadáme, jak se oblékáme.... Do komunikace dokonce patří i mimika i to jak se s druhými lidmi cítíme a to jaké dáváme signály – to může být neuvědomělé nebo uvědomělé.

Mhm

Myslíš, že to nějak ovlivňovalo komunikaci, třeba ta hodnota rodiny- ty jsi říkala, že je pro tebe důležitá-myslíš si, že sis do života přitáhla takového člověka tím jaks to dávala najevo?

Mhmm

A vzpomeneš si nějaké příklady

Tak on celkově je přítel povahově podobný hodně mému tatškovi, takže asi jak si rozumím s tatškou, tak si rozumím i s přítelem.

A můžeš mi říct, co znamená, že si rozumíte? Nějaké konkrétní věci?

Máme společné zájmy, děláme společné aktivity a máme podobné názory

Napadá mě, že tam může být třeba společná dynamika té komunikace – podobné vtípky – že máte mezi sebou takové to svoje – je to něco co tě oslovuje?

Jo.

Děkuji, v části mého rozhovoru v souvislosti s komunikací, bych se tě ráda zeptala.: Jak dáváš najevo, když je pro tebe něco důležité?

Asi, že si za tím stojím.

Jak to vypadá...příklad, kdybys se mnou nesouhlasila třeba – jak by to vypadalo?

Já často hážu argumenty.../smích/

Výborně takže jsi schopná si to vyargumentovat.

Mhm

Je ještě něco dalšího co bys mohla říct, že to ovlivňuje tvou komunikaci, tím, že je to pro tebe důležité...?

Né, my si to vždycky s tím člověkem vyargumentuje, nemám třeba tendence se nějak hádat, nebo tak....

Mhm ... dobře...myslíš si, že tady tyto věci, protože se bavíme o tom, jak to máš teď, myslíš si, že se to nějak proměňovalo, že sis za svými potřebami stála víc, nebo míň nebo že to bylo jiné nějak?

Ne-e... možná teď si stojím víc za tou rodinou, no akorát.

A jak to vypadá, že si stojíš za rodinou?

Asi mi záleží, víš jako, co si lidi o nás myslí, že jo a tak...

A v čem se to projevuje?

Že se jako snažím s lidmi vycházet a dávat i ten dobrý příklad víš.

To je skvělé...to děkuju...a máš pocit, žeš to předtím nedělala?

Jo dělala, ale teďka je to takové, že jsem poznala, na kom mi jako tak záleží... Víš, když se narodila dcera tak byli lidi, u kterých mě názor jejich zajímal, a byli lidi, u kterých mě názor nezajímal...víš tím zjistíš na kom ti tak záleží...když tě zajímá jeho názor.

Super děkuju...takže chceš říct, jestli to můžu shrnout tak záleží, jestli s někým budeš mluvit a zajímat se o jeho názor, má na to vliv to jestli ti na něm záleží nebo ne.

Mhm

A mohla bys mě ještě říct, co je pro tebe důležité u toho člověka ty rysy – jak se dostanu do „topky“ mezi lidi na kterých ti záleží?

Tak asi jak se ke mně ten člověk chová, hodně záleží No většinou má ten člověk i podobné zájmy a když se na toho člověka obrátím, tak mi pomůže a já pomůžu jemu, víš, že se na mě nevykašle a tak

Mhm dobře...tys tam ještě říkala jednu věc a to, že je pro tebe důležité co si řeknou druzí ...souvisí to třeba i s tím jak vypadáš?

Ne-e

A s tím jak vystupuješ?

Spíš jako... no s tím chováním, nebo ani ne to, ale jak vidí moje rozhodnutí, jakože na jakou školu sem šla, s kým žiju a takhle.

Takže ti záleží na nějakém obecném mínění, že tvůj život se ubírá správnou cestou?

Mhmm

Dá se to tak říct? Kdybych říkala něco špatně ve shrnutí, tak se mě neboj opravit.

Mhmm

A jak si myslíš, že tě teda ti lidi vnímají?

Tak asi ti, u kterých mi na tom záleží tak asi dobře.

Mhm a je tam třeba i nějaká snaha to ovlivňovat? Jakože před těmi lidmi, na kterých ti záleží, to nějak vysvětlovat, obhájit proč jdeš touto cestou?

Mhm ... teď je to spjaté s tou mojí rodinou, my jsme se dotedka moc nebavili a co se narodila dcera tak chtějí posílat fotky a mají zájem, abychom tam třeba jezdili, tak v tomto se to jako teď hodně změnilo...a nebyla v tom nějaká extra snaha, ale jsem za to ráda.

Tak to ráda slyším...A co se týče těch kamarádkých vztahů, cos říkala, že se teď proměnily, v souvislosti s tím, že přišli jiné povinnosti, tak jak se vyvíjí teď ty kamarádké vztahy?

Tak jsme v kontaktu pořád, i když spolu nejsme osobně, ale přes videohovory, nebo přes konverzace si pořád píšu se všema.

Zajímá mě, co si myslíš o technologiích, jestli usnadňují cestu ke kamarádům?

Jo

Zdá se ti, že jsou teď třeba kontakty nebo lidi, se kterými se teď potkáváš častěji díky spojení přes internet?

Mhmm – jo.... Tak když je každý jinde, tak bych toho člověka nemohla vidět, když bych technologie neměla, než když už tuto možnost máme.

Super je něco, co bys v souvislosti vlivu hodnot chtěla ještě říct a je důležité?

Asi ně...

Tak děkuju, to je vše

Filip /19 let/ délka rozhovoru 30 minut

Děkuju moc...ten rozhovor se bude týkat osobních hodnot...úvodní slovo

.... Je to fakt individuální. Tak bych se tě chtěla zeptat, co pro tebe konkrétně znamená pojem hodnoty?

Ach, och

No, je to nějaká relevance, kterou dávám libovolným tématům třeba věcem, lidem.

Ano skvělé. Jsou nějaké hodnoty, které by si mohl vyjmenovat konkrétně ...

Určitě, hlavně svoboda, tak ta je pro mě nejdůležitější. A hnedka vedle toho je asi nějaký zdravý rozum. To je pro mě taky důležité.

Mhm...skvěle

Toto jsou hodnoty, se kterými se ty nějak ztotožňuješ?

Určitě ano ...

Znáš ještě nějaké hodnoty, které třeba lidé mohou vyznávat.... Nemusí to být věci, které by byly v souladu úplně s tebou, ale je to něco co znáš.

...hm...Určitě náboženství pro je pro velkou spoustu lidí jsou to řekněme i nějaké závislosti, které si sice člověk nemůže vybírat, ale je to pro něj něco, co má velkou hodnotu.

Ano to určitě oslavuješ téma, které je velice pro spoustu lidí důležité. ...dobře...myslíš si, že ty hodnoty, které si přijal za své, když si mluvil o svobodě a lidech a zdravém rozumu, to se nějak proměňovalo v rámci tvého života?

určitě ...Dokonce si myslím, že jsou to do jisté míry věci, kterým jsem hrozně moc chtěl věřit na druhou stranu, jsem měl podněty k tomu, se jich vzdát ale chtěl jsem to takhle, no...

A co to znamená, že ses jich musel vzdát?

Třeba i ve škole, mnohdy jsem chtěl být nějakým způsobem kreativní, že jo myslet sám za sebe a mnohdy to bylo potlačováno, a ne úplně oceňováno a bylo mi naznačováno, že je lepší, jak to říct se držet zpátky. Tam kam mám být. Neříkám, že není dobré to znát, to proboha ne. Mnohdy mi to ale dělalo problém, ta svobodomyšlnost, protože jsem šel do jiných úrovní. Jasně, já jsem šel taky do extrému, ale mnohdy ta svoboda mi byla... hlavně z mého pohledu byla upírána a já jsem takový hodně tvrdohlavý a volnomyšlenkář Mnohdy se má definice co je svoboda, neshodovala s tím, co si představovali ostatní. ...

To je zajímavé, mohl bys mi říct nějaký konkrétní příklad kde je demonstrováno, jak ti byla upírána svoboda, abych věděla co si pod tím představít?

Hehe...tak teď už sice vím, že to nebude jen mezi námi...

Aha, nechci tě do ničeho nutit...

...když jsem byl malý, tak jsem nechtěl hrozně moc jít do školky, protože moje sestra měla velikonoční prázdniny a já jsem si řekl, že chci jít prostě domů, ale už sem byl v té školce, tak jsem nějak se zamyslel a prostě jsem řekl, že odejdu... což pro všechny ostatní byla nepředstavitelná myšlenka a nechtěli mě nechat jít... No já jsem prostě z té školky svým způsobem a sofistikovanou s metodou prostě odešel.

smích

A šel jsem domů, což bylo v té době jako brutální náznak ignorace všech ostatních a tím to vlastně dávám najevo, že dělám to, co mě napadne jasně s jakýmsi ohledem na ostatní.

Tak to jsi mě teď pobavil, si to představuju ...kolik ti mohlo být? Čtyři, pět let – předškolák, si prostě řekl, že jde domů, zhodnotil své síly a prostě nebude tam, kde se mu nelíbí. ...dobrá... díky...

Ty hodnoty většina má tebe nějaký vliv, jak si vlastně i teď popsal tím příkladem, napadne tě ještě nějaký další význam, nebo něco v čem jsou pro tebe hodnoty důležité?

Mhmm... Teď nevím, jestli odpovím přímo na otázku, ale jak už jsem zmiňoval ty lidi, jednalo se o dobré lidi... tak mnohdy, když jsem ve skupince lidí, kterou nemám rád, tak já jsem velmi sociální a bavím se s nimi i tak, ale řekněme, že mi to nějak sváže vidění, nebo jak bych to řekl a i nejjednodušeji nebo nejsrozumitelněji, ale cítím se hrozně špatně, jako bych nic nemohl a často mi to ubírá ten pocit svobody, ale s dobrýma lidma mi to naopak dává pocit, jako že bych mohl zvládnout víc.

No to se dotýkáme vlastně toho co mně jde...Máš pocit, že ty vnitřní procesy mají vliv na tvé chování?

Vliv na chování určitě... No to určitě jo.

A myslíš si, že to naráží na hodnoty těch jiných lidí, se kterými si v kontaktu?

To samozřejmě záleží na tom, s jakou skupinkou se bavím. Ale já jsem takový extrém ve všem, takže obecně ano, moje hodnoty se kříží s ostatními.

Je to ale... je podvědomé do jisté míry, i že jo. Pak ještě záleží do jaké míry.

mhm

Záleží mě na té skupině, se kterou jsem, jestli to je třeba o tom, že se s nimi teď chci chvíli bavit, tak se nebojím projevit svůj názor a je mi to jedno, ale kdyby to měla být skupina, na které mi nějak záleží - třída nebo je tam někdo na koho chci třeba zapůsobit, tak to se určitě podvědomě snažím naladit na stejnou vlnu a klidně i skrýt svoje hodnoty, no.

Děkuji za upřímnou otevřenou odpověď. ... je myslím super, že si ten vnitřní proces uvědomuješ....

Ty hodnoty se nějakým způsobem vytvářejí, zajímá mě, jestli jsou rodiče tím, kdo ovlivnil, jaké ty hodnoty teď máš.

Teď ses mi trošku sekla. Můžeš to zopakovat?

Jak tě ovlivnili rodiče v přijímání hodnot?

Oj ...Moc. .. že jo jsou to lidi které vidíš prvních pár let..jsou to vlastně lidé, u kterých bydlíš ...mamka byla právě hodně ta svobodomyšlná Taťka říkal. To samé, ale necítil jsem to z něho úplně to stejné.

Mhm (zamyšlení)

Mamka mě obecně tlačila do toho, abych byl jako dobrý člověk. Samozřejmě chtěla i vzdělání a tak, ale tohle bylo první. Jako že ten základ. Taťka, přijde mi, že říká to stejné, ale přijde mi, že chtěl hlavně to vzdělání, než abych byl nějaký dobrý člověk... Možná... můžu se mýlit, že jo je to jenom moje domněnka. Takže taťka obecně mě spíš v přijímání názoru vedl k zaměření na tu vzdělanost, na nějakou uvědomělost... řekněme...no a mamka mě zas hodně tlačila hodně z té strany té svobody. To že si můžu do jisté míry, tak abych neohrozil ostatní, dělat co chci.

mhm

Takže oba dva mě ovlivnili trošku v něčem jiném ...

Takže, když to shrneme, tak taťka je ten, kdo vnímá hodnotu vzdělání jako důležitou?

Já bych to řekl... No, jo určitě ale spíš - taťka rozum, mamka cit

Mhm ...pěkně shrnutí. Co škola? A vliv na tvoje hodnoty

Škola byla taková vtípná v tom, že jo, tam to bylo hodně podvědomé, aniž bych si to uvědomoval, i když jsem se na to asi i snažil zaměřit.

Och...(zamyšlení)

Mhm (povzbudivě)

Prvních pár let... První stupeň byl hodně takový jako, že jsme se všichni tak jako, tak nějak poznávali. Ty svoje názory a míchalo se to mezi sebou. Druhý stupeň byl, už takový, že se do utváření těch hodnot o hodně jsme se zažrali a abychom měli nějaký, vlastní názor či postoj k věci, nějaký názor nebo nějakou hodnotu, tak jsme si na nich stáli, tak nějak paličatě. I když tam byli lidé, kteří nám mohli pomoci si vybrat to, řekněme co je nejvýhodnější pro nás.... Ale my, jsme si prostě vybrali a řekli to svoje. Tak teďka jít na střední, kde jsem byl všehovšudy dva měsíce, čistého času, že jo, ale byl jsem tam.

Tam jo...(zamyšlení)

Takhle ...V tom prvním ročníku jsem hodně chtěl, držel se toho postupu ze základky, že jsou tam hodnoty a navzdory z okolí a ten zbytek, už byl takový hodně vyklidněný v naší škole.

Ty názory se zklidnily, už nejsou tak vyhrocené, ale každý má svůj.

názory hodnoty, můžeme tomu říkat asi nějak podobně?

Jo určitě ty názory dost souvisí s tím, jaké máme hodnoty a jak je dáváme najevo a když je to v synchronicitě, tak je to dobré. Tys popsal nějaký vývoj v té škole... je ještě nějaká další skupina třeba vrstevníci, kteří na tebe měli vliv?

Vrstevníci?mhm ...Já jsem si nikdy moc nerozuměl s mojí věkovkou. Já jsem byl vždycky vlastně v rodině nejmladší, takže ... Takže jsem se prostě od osmi let bavil se staršími. Takže mám i teď tendence se bavit se staršími ...čtvrtí. S těmi si teď rozumím asi nejvíc. ... Zamýšlím se, jestli mě nějak ovlivnili ...předali nějaké hodnoty. Jo, určitě mi dali náměty na přemýšlení, i ty jsi mi dala několik námětů na přemýšlení, když jsem měl nějakou radikální myšlenku, která mě právě přelétla přes nos, tak mě lidi pomohli...dali jiný náhled... v tom věku mých vrstevníků, je to tak, že ti lidi spolu absolutně souhlasí, anebo se nenávidí a to i když říkají to stejné.

Mhm

Tam je to takové hodně, nevím na čem založené, ale prostě to tak je. No ale ti starší mají

(zamyšlení) prostě pochopení, nebo aspoň se snaží ty myšlenky rozvést, což mi hrozně pomohlo a to, že jsem se bavil se staršími... Ne, že by mě spravilo, protože tady není, že něco je špatné, nebo dobré jako hodnota, ale potřeboval jsem zklidnit a i ty hodnoty...prostě aby to nebylo tak vyhrocené ...

Mám z toho pocít, že ses potýkal s kritikou?

Určitě ...no...několikrát... Mám kolem sebe mnoho lidí, kteří jsou ...no radikální takzvaně na obě strany. Myslím hodně tu politickou stranu, ale obecně mám prostě ve svém okolí lidi zleva, zprava i z radikálního středu, a to jsem doteď nevěděl, že existuje ...(smích)... já si vždycky snažím vzít všechny názory.... A udělat si z toho nějakou hodnotu, která má nějakou váhu. Že tam jako nepletu ty blbosti z těch ostatních věcí ... a samozřejmě každý se učí, že jo. Takže, takže i z tohohle výcucu, jsem mnohdy udělal jednu velikou pitomost.

mhm

Jsem rád za ostatní, kteří mi mnohdy pomohli.

To je úžasná sebereflexe. Musím říct, že se mi líbí, že jsi nějak schopný s tím pracovat...Děkuji. Už to tady asi i zaznělo, ale nepoložila jsem tu otázku přímo, tak se tě chci zeptat: Jak se promítají ty hodnoty do tvého života? Ten zdravý rozum, svobodomyšlnost, mít kolem sebe lidi, které mám rád. ...

Prosím, zkus malinko ještě rozvést otázku. Já nevím, jak na ní mám odpovědět.

Jo...Jak se hodnoty které jsi uvedl, které jsou pro tebe nějak důležité jakožto ta svobodomyšlnost... To mít kolem sebe dobré lidi a zdravý rozum, promítají do tvého života?

Konkrétně do mého, že jo.

Mhm

Tak určitě se rozhádám s několika lidmi, než to zjistím. Vyhledávám pak jiné lidi, jiné skupiny, jiné zájmy a ty jo. Obecně to je takový... jak to říct, docela i boj někdy, protože to nebude asi můj názor, že jo, ale čím víc má člověk svobodu, tím víc musí mít takovou podvědomou zodpovědnost za to, co dělá, takže i když jsem já, pádil v té školce, tak jsem nějak musel brát na vědomí, jestli to je správné nebo ne. Když už je člověk starší, tak už je to dobré.

Zodpovědnost je asi taky nějakým způsobem hodnota, o kterou se opírá hodně o tvoje jednání?

Ano... určitě

...vždycky když jsi mluvil o svobodě, tak jsi vzpomněl - nesmím tím ubližovat někomu druhému.

To je taky jako princip, kterého jsem si u tebe všimla, jak se hodnoty, které jsme si vyjmenovali, projevují do tvé komunikace?

Tak když je člověk schopný se kvůli názorům rozhádat. Tak je tam i to, že se dokáže spojit s některými ... Záleží na lidech, s některými si rozumíme natolik právě, kvůli těm hodnotám, že jsme spolu a jsme z toho nadšení. Mhm mhm...Já jak jsem vzpomínal jednu z důležitých hodnot je pro mě právě ta svoboda...aaa...Snažil jsem se nějak, jak to říct...obzvlášť na základce a v prostředí té školy měnil jsem to, jak jsem se choval, abych buď se lépe začlenil do nějaké skupiny, anebo abych právě ...abych dal najevo třeba, že jsem, že sem jako lepší, takže mě to ovlivnilo celý projev, skladbu slov, jak teď asi beru moc analyticky, tak mi když tak nasměruj. **Mluvíš úplně skvěle.**

Děkuji. To je právě ona komunikace... je to něco čím dáváme najevo, kým jsme a není to jenom v poloze toho, že spolu jako mluvíme, ale je to i v poloze v místnosti. Vyzařuješ něco?

Něco dáváš najevo, nějaké signály jako viš co, když to je taky nějaká komunikace. Může to být i něco, jak dáš najevo, že prostě je pro tebe něco. Důležité tím jak vypadáš?

Jasně, mhm. Tak pokud to mám brát čistě ze své strany, Bude mi na tom více záležet a vyhodil jsem kvůli tomu víc ve stresu, že jo.

Mhm

Protože se může cokoli pokazit to, že uvnitř, z mého pohledu jsem ve stresu, protože tomu něčemu dávám větší hodnotu.

mhm

Jak to můžou pozorovat ostatní? Do jisté míry změna chování, ...

mhm

Což je těžké když mě lidi neznají, ale já když se teď na to snažím jako zaměnit říct, že když mě na něčem hodně záleželo, tak jsem, tak jsem prostě změnil malinko chování, což nemám rozhodnuté, jestli je dobře nebo špatně, ale prostě se to děje ...takže tohle může být jeden z prvků a jak jsem říkal, když mi na někom záleží, jsem víc ve stresu, takže určitě třes... nervózní pohled.

Mhm děkuji. Co si myslíš, že o tobě vypovídá ta tvá komunikace?

Mhm ...Já se na hrozně moc místech vyjadřuji jinak. A řekl bych, že u rodičů jsem logicky takový ten nejupřímnější. Jakože se vyjadřuji tak jak jsem, že to jsou pro mě... vztah nejdůvěrnější, mám to takhle ještě s dvěma dalšími kamarády.

mhm

Ale ve škole jsem hodně... snažím se, když jsem třeba unavený, neupozorňovat na sebe... nebo když například, když se dobře vyspím, tak se snažím tou náladu třeba pomáhat ostatním jakoby... na všechny strany se usmívat, podporovat chválit a... jooo, takže specifický příklad svého života je asi nějak takovýhle projev.

Z toho mi vychází, že jsi takový podporující. Podpora druhých lidí... dalo by se říct, že tvou důležitou hodnotou je podpora druhých lidí, či pomoc?

Snažím se o to...

Co se týče oblékání třeba... myslíš, že je na tobě možné jako nějak poznat jaké jsou tvoje důležité hodnoty?

Ehm...No jasně, já mnohdy nosím to, co se mi nelíbí s tím, protože mi ostatní řeknou, že je to fajn... Já mám totiž strašný vkus na oblékání ...já mám to co se mi líbí jasně...a do jisté míry je to taková jak to říct a ono to bude znít šíleněji, protože já jsem... nevím, jak to popsat, jakoby si vzít vojenskou uniformu protáhnout jim záda, venku v předu to rozvolnit, proto aby to nebylo tak sešněrované. A to je taková moje ideální představovat, co bych chtěl nosit.

Nevím čím to je, ale já jsem si něco takového představila ... Věděla jsem, že to bude mít plášť (smích)

Jo jo jo jo...jako nevím, moc se mi nelíbí úplně, co se teď nosí, ale nosím to protože, protože vím, že se chci s lidma nějak bavit. ...

Aha..

Vyjádřím v rychlosti složitější myšlenku. Jestli se chci s lidmi bavit... protože vzhled je taková ta první a vstupenka, jestli mě budou poslouchat nebo ne. Tak se musím obléknout buď stejně, aby mě zařadili jako, že abych mohl být ve stejné skupině... Nebo taky jinak, ale je to risk... mohl bych vypadat zajímavě a mohli by se mnou bavit právě proto...Ale... nebo budu vypadat divně a oni mě nepustí k sobě, že ačkoliv se mi ta aktuální móda nelíbí já chápu, že někomu to neberu to, jak se kdo oblékátak to taky nosím. Ačkoliv se mi nelíbí. Takže asi tak...

Takže ty jsi mi vlastně odpověděl teď na otázky, které s tím trochu souvisely a to jestli se to nějak mění to, jako jak vypadáš a co na to má vliv?

Tak na ty změny má vliv věk, že jo, ten se mění pořád... určitě skupina, ve které vyrůstáme. A pak skupina, do které chceme jít. Anebo na kterou chceme nějak udělat dobrý dojem. Já třeba vyrůstám v takové jakoby společnosti, kde je oblečení to poslední co jako řešíme. Moc se tím nezabýváme. Moje je třída, tam přijdete no a prostě nevím, jak to říct, jo teda někdo to prostě řeší, ale znám i skupinu lidí, teď jsem domlouval nějaký školní ples. Tak tam byla skupina lidí a ti si na tom doslova ujížděli, je to jako velká škála zpravidla tím do jaké skupiny se dostaneme. Snad jsem na to dobře jako odpověděl?

Úplně skvěle a já z toho dokonce vnímám nějaký respekt k tomu, jak to mají ostatní...

... neřeší nějak jako to jak vypadají, nějakou image, dejme tomu a pak je tady prostě pochopení k tomu, že to tak prostě je ...

Já jsem s tím strašně dlouho bojoval. Z pohledu, že jsem nechápal, když nosím něco, co se mi líbí, že se to druhým nelíbí, ale jak to říct. Snažím se teď, ten pud sebezáchovy je silný a utíkám, odkud se jen dá. Snažil jsem se teď najít to, co jsem a co můžu změnit. Teď bych prostě mohl říct nějaký bizarní příklad z filmu. Třeba to, že jakože někdy z rána vyjde slunce a to se prostě třeba nezmění. Ale to jak mě budou lidi vnímat, změnit můžu, ale nemění se nikdy to, co si člověk obléká podobně nebo stejně prostě, že mě budou lidi brát jako nikoho stejného součástí toho druhu, jako kámoše tak ...

Mhm

že kdybych tam naběhnul ve své oblíbené vojenské bluze a tak.... Tak já prostě budu já, ale druhé to může vyvézt z míry.

Napadlo mě, jestli třeba tady tu svobodu, kterou vlastně požaduješ tím, že respektuješ jak to mého druhí lidé, že vlastně dáváš to, co by sám potřeboval od okolního světa.

Do jisté míry nechtěně, ale určitě ano, i když to nejdůležitější pro mě je, aby si člověk uvědomil své možnosti.

Já jsem si totiž dlouho neuvědomoval, když jsem chodil do školy. Co můžu, podvědomě jsem převzal nějaká pravidla, od naší třídy. Jako že to se nedělá a třeba jako, že i tady nějaká pěkná holka, tak ta patří prostě spolužákovi... To si tam snad ani nedávej do těch papírů...(smích) Jak to, že taková ta strašně bizarní pravidla, která když řekneš nahlas to zní prostě debilně, ale v rámci té skupiny prostě to jen chce si pravidla fungují a to je pro mě asi hodně důležité a hodně mě pomohlo si uvědomit, že všichni máme stejné možnosti, které můžou být minimálně za skládány. Tím v tom čem žijeme jasně.

To je dost zajímavý náhled a je dost dobré zjištění, že máme všichni stejné možnosti. Taky oceňuji ten popis vnitřních pravidel v rámci skupiny ...Blížíme se ke konci rozhovoru...ještě se tě chci zeptat, jestli je něco v souvislosti s hodnotami, na co jsem se nezeptala. A co si myslíš, že by v kontextu toho mělo zaznít...

...zamyšlení ...Je to hrozně dlouho od narození, pár let, jsou naše hodnoty tvořené prostředím. Samozřejmě maminka, tatínek jsou nejdůležitějšími nejlepšími tvory na světě, ale v nějakých velmi špatných scénářích, můžou být špatný vzorem ...i pro mě lidé, kteří byli blízcí mi dávali i špatné vzory... na konci mi byli vzory, čím nechci být...což je taky důležité... abych to nekomplikoval tak přijde mi důležité, aby se člověk zamýšlel nad tím, co jeho hodnoty jsou. A neříkám, že se to nebojím měnit, protože to taky může způsobit škodu, ale vyloženě, ať se člověk nebojí přemýšlet i mimo ta pravidla nějak otevřeně a bez hranic.

Děkuji ...moc za hloubku a otevřenost ...děkuji za rozhovor

Kačka/17let/ délka rozhovoru 42 minut

/úvodní slovo/

Hodnoty jsou velmi individuální věc, co si pod tím pojmem představíš právě ty?

Nejde o představu, otázka je jestli to dokážu nějakým způsobem vysvětlit ...

definice hodnoty poměrně široká ale já nechci po tobě nějaké definování. Zajímá mě tvůj pohled na to.

Tak je to úplně široký pojem a je to dost individuální, protože každý má ty hodnoty jinak nastavené, že jo.

Ano vím, že je možné to chápat různě. Klidně spust' já tě budu vést případně, kdybychom se vzdalovali. Klidně můžeš rozjíždět tvou představu o hodnotách člověka.

No...někdo má prostě na první, prostě se vožeru, vyřádím se...To se ale taky hodně mění s věkem, že jo, dejme tomu, že malé děcka nemají ty hodnoty takové... jako třeba někdo dospělý, dospělý člověk. Malé děcko, prostě si zajde na hřiště a pro dospělého člověka je priorita, podle toho co je co je pro něho přednější... znám, že to mají někteří první alkohol potom rodina, někdo hulení ... (ironický smích)

Mohou to být i nějaké ideály v průběhu života. Napadnou tě nějaké, kvůli kterým ty ráno vstáváš?

Wait the minute (odskočila si)

Já nevím, proč ráno vstávám z postele. Mě spíš z té postele někdo tahá. Ne, dělám si srandu.

...Já vstávám z postele většinou proto, že mám nějaký sraz, takže kvůli těm lidem. Takže ti kteří mě podrží.

Čím jsou pro tebe důležité lidé kolem tebe?

Hele ... radši přátelství jako láska.

To je téma, které je nějak aktuální teď?

Hej, akorát jsem se vrátila do starých kolejí. /začala si balit cigarety/

Co to znamená?

Prostě jsem se totálně vykašlala na vztahy. Dopadlo to, jak to dopadlo a teď jsem tu. Prostě si užívám a nikdo mi neříká, ať jsem, kde jsem. Co mám, nebo nemám dělat...

Je pro tebe asi důležitá svoboda?

...jako celkem dost.

A jak jsi nato přišla?

Jako na co přesně myslíš, že jsem přišla.

...že ta svoboda je pro tebe důležitá ...

To už vím dávno...To už vím dávno, že já potřebuji svobodu, jenomže já...Já to mám spíš z hlediska toho, že teď ten vztah prostě nechci. Potřebuji si od něj chvíli odpočinout.

Od nich?

Od těch vztahů no, jako takových.

Vztahy jako takové mluvíš o vztazích partnerských?

Jo, protože ono je to celý jako hodina matiky. Člověk sčítá, odčítá, snaží se to dát nějak dohromady ...Násobí, dělí to různými členy. Najednou zjistí, že jsi udělal někde chybu.

A je to v...

Ovlivňuje to nějak tvoje chování?

Hej ... Ne No.... Samozřejmě, že to nějak ovlivnilo. Protože to, co se mi stalo, ze mě udělalo takového člověka, jaký jsem dneska. Já to vím o sobě, že jsem se strašně změnila.

Už nejsem taková ... Pamatuji si sebe jako holku, která seděla u telefonu. Byla zvyklá, i když jenom dvě hodiny spala. Tak byla zvyklá se celý den smát. Pomáhat kdekomu, kdo napsal tak se mu snažila nějak pomoci. Jenomže prostě ne. Potom ...samozřejmě...čím víc dáváš, tím víc berou ...Začali toho využívat ...Ne všichni, ale většina. Tak jsem se prostě uzavřela do té do té své ulity. A dneska prostě mám všechno totálně na háku. Ne, jakože třeba můj kamarád, který je. ...Kterému je jedno, když chodím domů brečet, ale to je jedno. Jde spíš o to, že já už... Prostě ne, jako že bych řešila to, že bych byla s jedním to jsem neřešila nikdy... ale jde spíš o to, že já už ... prostě jelikož mě zradil i člověk, o kterém jsi myslela teďka myslela, že jako i když vím, že lidi jsou prostě zlí... jsou jací jsou, že dokážou různé věci. U něj jsem si byla stoprocentně jistá, že on takový není, že on je prostě hodný kluk

mhm

Vypadá jinak. Chová se jinak.

Jsou tam nějaké změny.

No...najednou z toho kluka, z kterého jsem... se kterým sem před třema rokama hrála fotbal., smály jsme se, máme za sebou tuny zážitků, na které se prostě nezapomíná. TakA do teď by mě ani ve snu nenapadlo, že by mě ten člověk, mohl takhle podrazit, i když mi to prostě něco říkalo vevnitř. Tak prostě on ... on ne. I když mi půl roku v kuse ubližoval. Říkala sem si není to svině. On není takový ...No, dozvěděla jsem se, že to samé co udělal mě, co zkoušel na mě, zkouší teď na kámošku, ale úplně to samé. Piše jí úplně ty samé věci, které psal mně na začátku a pak a pak se na mě vysral.

Vnímám něco jako zradu.

Je to zrada.

Já teď cítím, že je to nějak pro tebe citlivé a chtěla bych ti nabídnout, pokud bys chtěla si popovídat přímo o tom, že bychom ukončili ten rozhovor ...

To je v poho...

Jestli můžeme pokračovat v rozhovoru o těch hodnotách, ono to do toho patří, ale uvědomuji si, že to pro tebe může být nějak citlivé téma.

hej ... mně to nerozbije, teď už ne.

Vidím, že to s tebou něco dělá to téma a jsi smutná posmutnělá, že tam došlo i k nějaké obrovské změně zevnitř.

Neřeším. Ať si ten kluk dělá, co chce...

Vnímám i nějakou změnu, která byla v souvislosti se setkáváním s přáteli. Jak jsi to popsala, že jsi teď taková jako uzavřená. A dřív jsi měla víc těch přátel...

Jenomže to byl tenkrát každý. To byli prostě random lidi.

To co říkáš... souvisí to nějak s tím heslem i v říkala, že čím víc dáváš, tím víc berou?

To je tak vždycky...

Jsou ještě nějaké hodnoty, které znáš a chtěla bys o nich něco říct?

Tak třeba životní hodnoty. Každý má ty životní hodnoty, jinak nastavené. Já třeba to mám tak, že chci dodělat školu potom si najít nějakou práci a odstěhovat se samozřejmě mimo Zlín určitě.

Protože se mi to město prostě nelíbí. Ne, že by...nejde ani tak o to místo, ale o ty lidi tu, to je prostě humus.

mhm

a potom ale až si budu stoprocentně jistá, že se můžu postarat o dítě a vychovat ho hlavně, aby to nedopadlo jako já, tak pak teprve si chci pořídit nějakou rodinu.

Máš asi představu, jak by měla vypadat výchova dítěte?

Já nechci, aby moje dítě zažilo výchovu stylem hodím tě ze stolu, ze schodů, hodím po tobě flašku, zařvu na tebe a tím to hasne.

To je něco, co znáš?

(přikývnutí)...jo

Myslíš, že tě to ovlivnilo?

Tak samozřejmě všechno nás ovlivňuje. Všechno co se nám stalo nějakým způsobem... Třeba si to nemusíš ani všimnout, ale ovlivní tě to.

Je to tak ...

život

Kdybys mohla říct něco o hodnotě rodiny ... co pro tebe znamená?

rodina ...jsou to v podstatě tví první přátelé v životě, měli by být. Domov a rodina je místo, kam se můžeš vrátit a jsou tam lidi, kteří tě mají rádi a postarají se o tebe. Jenomže to už jakoby je takový ...

Myslíš, že bys dokázala ocenit hodnotu rodiny, kdybys neměla takové zážitky, které jsi popsala předtím?

Kdo ví...

Není, tak hrozné se do těch sraček dostat. To ještě tak hrozné není ...můj život... Nejhorší je, když si na to úplně sama.

Samota je teď něco co žiješ?

To jedno, že do těch sraček spadneš, že skončila jsem na práškách jo na psychině a takhle. Ale nic není horšího než, že ve všech těch sračkách jsi úplně sama. Že ti z tama nikdo nepomůže, že v momentě, kdy ty jsi všem pomáhala z největších hoven...A potom si v těch hovnech ty sama a musíš se z toho dostat sama, protože ti nikdo nepomůže to je teprve to je teprve rána....Na kterou třeba já jsem si už zvykla....Protože to se mi stalo tolikrát, že by to ani nespočítám.

Jak ti lidi jak poznají, že ti mají pomoci?

(dlouhé přemýšlení)

Většinou tak, že jim to řeknu.

Takže mluvíme o situaci, kdy ty požádala o pomoc a ten člověk se obrátil zády?

Přesně tohle udělal ten kamarád. Já jsem mu několikrát napsala, že ho potřebuji, že bych potřebovala jeho podporu a takové ...Se na mě vykašlal.

On byl jediný, kdo věděl, že potřebuješ nějak podpořit?

Spousta lidí to vědělo a spousta lidí se mně vysrala. Co nespočítám je to, jak jsem bydlela u matky. To nikomu za zlé nemám, protože to jsem nikomu ani neřikala. Co jsem prožívala.

Až na jediného člověka to nikdo nevěděl, co se tam děje.

Jak si myslíš, že tě ovlivnila samota?

Samota tě vždycky změní. Je to něco jako stín, jednou do něj vlezeš a jestli vylezeš, už nikdy nebudeš taková, jaká jsi byla.

V jakém slova smyslu?

Jak z kterého hlediska je to dobré i špatné.... Protože všechno zlé je pro něco dobré.

... /vstává od stolu/ Já se potřebuji protáhnout....

Samozřejmě to je úplně dobrý nápad, klidně si u toho popojdi a ono je to zdravé, když si člověk protáhne.

...

My jsme si udělali nějaký výčet těch hodnot, které vzpomněla tam bylo vzdělání, rodina, přátelé a taky jsme mluvili o samotě, která by mohla být i protipólem toho, že člověk je potřebuje být přijímány. Pokud bych říkala něco, co s tím nesouhlasíš, tak mi to klidně tak mě oprav, prosím.

Já jsem ti popsala samotu v tom smyslu, že když to prostě potřebuješ tak je blbě být sama, ale někdy je fajn prostě Pročistit si hlavu a zajít si někam sama.

Jak si myslíš, že tě v životě ovlivnil i rodiče přijímání hodnot?

Mě ovlivnilo tolik věcí ...

Je něco, co třeba dělal táta a tobě to teď přijde inspirativní.

Teď nejde o něj, ale o mě, protože on říkal.... No on je prostě na matiku strašně šikovný a já jsem prostě jenom na učňáku...ještě ta matika je u nás na učňáku taková nic moc, aby se neřeklo. To je prostě fakt ... Víš jak, a taťka od toho čekal trochu víc.

Cítím tam nějaké zklamání.

Možná trochu, ale tady nejde o to, co chce on. Já jsem jeho dítě, a ne stroj na plnění snů jeho ...

mhm

My jsme si o tom možná vlastně už povídali. Mohla by si to nějak shrnout v souvislosti s těmi hodnotami. Co lidi z té party vrstevníci, jak tě ovlivnili?

Každý mě naučil něco, i když ten člověk přichází. Přijde nebo odejde, vždycky tam něco zanechá je jedno co, něco tam vždycky je, nikdy neodejdeš s prázdnou.

Škola nějak ovlivnila tvé přijímání hodnot?

Ani ne ...já jsem se spíš hnala vždycky zatím aby ...aby každé moje rozhodnutí bylo správné. Abych se zase nedozvěděla v budoucnosti, že to bylo blbě.

mhm

Ono je to tak, že nikdy se nezavděčíš všem lidem najednou
To je pravda. To už jsem někde slyšela, že není na světě člověk ten, který by se zalíbil lidem všem.
To prostě nejde se zavděčit všem lidem. Myslím si, že by člověk měl dělat všechno pro to, aby byl spokojený on ne ostatní. On ti lidi budou nadávat, budou si tě dobírat, ale já nežiji pro ně.

Ty máš třeba nějakou zkušenost, že ses snažila, aby ses těm lidem líbila?

Ne jako líbila, ale prostě, abych každému pomohla. Aby to moje rozhodnutí bylo adekvátní podpůrné pro všechny. Vždycky se najde někdo, kdo s tím rozhodnutím nebude souhlasit.

A ty bys chtěla, aby s tebou všichni souhlasili?

ted' už ne

to je docela osvobozující zjištění ...na to kdyby přišli někteří lidi, tak by se jim ulevilo.

No....

Zjištění, že je důležité být št'astný sám se sebou je úlevné?

Jakoby jo.

Myslíš, že to, jaké jsou pro tebe důležité aktuální hodnoty, se projevuje do komunikace?

To určitě

Mohla bys mi zkusit říct nějaký příklad?

No jako, že on je to takové neuvědomělé, nebo já to tak aspoň mám, že si to prostě nevšímám. Já si to prostě neuvědomuji, že se něco takového děje

Takže Dokážeš si představit, že tam je nějaký uvědomělý motiv. Který určuje tvoje chování?

Jo. Tak jasné

Mohla by zkusit říct nějaký příklad?

No já teda mám, takže já se prostě k tomu člověkovu chovám tak, jako on ke mně. Prostě já se mu snažím věřit říkám si prostě, i když ho prostě neznám, tak prostě Ok, nemám důvod mu nevěřit.

Jako samozřejmě napadne mě, že tam to je lež, nebo tam to co říkal...ale protože prostě ...nebo prostě, když je to nějaká absurdita, které se věřit nedá. ...

mhm

Dobře, neznám ho. Ale nemám důvod mu ted' nevěřit, ale jakmile mě ten člověk zradí, ten postoj k němu se okamžitě mění. Já se ho třeba i chvíli budu zastávat, ale Jakmile se dozvím pravdu. Což já se vždycky dozvím, i když oklikou, ale dozvím. Nebo dám si jedna a jedna dohromady....Tak moje, jakoby ten člověk a to co máme za sebou. Je jedna věc a ted' jde o to, jak já se k tomu postavím dál. To znamená, že když mě takhle tahal půl roku za nos třeba.

tak ...já mu nebudu psát. Proč to udělal? Já mu nebudu nic nalhávat. Ale jelikož tam nebyl pro mě, když jsem ho potřebovala, tak já prostě se s ním nepotřebuji bavit vůbec. Z pravidla vím, že takový lidé, může trvat klidně i rok, než si to uvědomí, ale on si to třeba uvědomí.

Mohl poznat, jako že se nějak tvůj postoj vůči němu změnil?

Hej ví to od té doby, co jsem ho ...co jsme byli spolu s kámoškou a posílali jsme mu fotku společnou.

aha

Ne prostě, nebo jako že jo ...jo zná už pravdu. Protože já jsem se mu snažila jako se ho zeptat, proč to dělá? A když jsem se dozvěděla pravdu. Ne. Já na něho jako nebudu křičet, já mu nebudu nic vyčítat. Já mu nebudu vypisovat zprávy. Ale až mu jednou dojde, že chce naše přátelství vrátit, tak mu řeknu úplně to stejné, co bývalém. Tehdy jsi tam nebyl, když jsem tě potřebovala. Já už nepotřebuji vůbec, ale jinak dík. O to jde. ...

Když je pro tebe něco důležité. Jsi schopná to dát nějak najevo.

Co jako konkrétně myslíš? Jako když mi něco sere.

No třeba ...

jo ...Když mě něco sere, tak to většinou řeknu... většinou. /ironicky/

Jsou ještě nějaké jiné způsoby, jak by to ten člověk mohl poznat, že tě něco sere ?

Když mají o tebe zájem a tak se tě zeptají, když ti očividně asi něco je ..

mhm

Tak tam patří třeba i gesta. nějaké další neverbální projevy ...postoj těla

No jasně..

...

Možná patří i oblečení myslíš si, že podle toho jak chodíš oblečená, bych mohla poznat, jaké jsou pro tebe důležité hodnoty?

ne

Jak si myslíš, že tě lidi vnímají?

Jak kteří? ...Idioti většinou: „Hej tam jde tlustoprď. ‘‘. Ti ostatní většinou: „Bože, co to tady došlo.

‘‘ Protože moje no....ale moji přátelé si zvykli. Oni jsou zvyklí, že jsem prostě magor.

Lidi si o mě myslí svoje, ale neříkají mi to. Akorát si ze mě dělají srandu. A tak já jsem ráda. Já

jsem ráda, že si ze mě dělají srandu, protože kdyby si ze mě srandu neudělaly, tak mě nemají rádi.

Když si ze mě dělají srandu tak to je známka, že mě mají rádi.

Jo ... to máš dobře postavené. ...Co si myslíš, že o tobě vypovídá, jak s těmi lidmi mluvíš?

dlouhá pomlka

A jo, no... nevím.

Tak jsi svým způsobem element. A když někam přijdeš, tak je to vidět a poznat a slyšet.

smích

Je to něco typického pro tebe?

Hej spíš jde o to, že oni se na mě podívají. A hned mě znají protože... protože mě zaprvé celý park

zná a zadruhé já na sebe upozorňuju... Já si hned i dělám srandu: „tak občanské průkazy,

prosím‘‘...(pobaveně)

Jsi ráda středem pozornosti?

Jak kdy nevyžaduju to, ale jsem od malička takový ten třídní šašek. Víceméně.

Říkáš, jak kdy ono se to nějak mění?

Jak kdy jak v čem, třeba když dělám blbiny ...Tak se snažím jako rozveselit někoho. Samozřejmě, že

chci, aby si toho všimli ostatní, aby se smáli. ...A když se mi chce třeba brečet, nebo když si chci

pobrečet tak jsem radši sama někde bokem, Aby mě nikdo neviděl, většinou brečím doma.

Takže je pro tebe důležité, aby se lidi měli dobře, aby se zasmáli?

no pár ano, někteří ...u některých lidí mi jde, aby se měli dobře.

Ty jsi říkala, že děláš obecně srandu a chceš, aby se lidi smáli, ale když ty jsi smutná, tak se

straníš, nenecháš se rozesmát. ..

...

Ano, ale k tomu mám ale i své důvody. ...Já bych chtěla být tak já teď jsem ta silnější, chápeš.

...Když tě celý život učí být silnější, že prostě musíš zatnout zuby a i když to nehorázně bolí. ...Aby

ses furt prostě smála. Jeden kámoš mi říká: „To je ta malá, co se furt směje‘‘ A proč asi? Ono je

jednodušší se usmát, než lidem vysvětlovat, proč se ti nechce smát. Protože řeknu to rovnou.

Většinou to ty lidi ani nezajímá. Skutečně ne. Pravý kamarád na tobě většinou pozná, když se

chováš jinak, než normálně ...

mhm

Já třeba takového kamaráda, kterému můžu stoprocentně věřit. Jakože když neberu rodinu a takový

ten okruh přátel. Tak mám jenom jediného člověka, kterému stoprocentně věřím...

Každopádně cenné, že to umíš rozeznat.

My jsme spolu strávili hrozně moc času a on se teď ale přestěhoval, ale vždycky když jede sem tak

dává vědět a hned mi píše v daném čase na daném místě. Tak já odepišu. Tak jo

...vstává od stolu

Já si tady ještě potřebuju napustit vodu. Já poslouchám jen se potřebuju napít.

To je úplně dobře, že se držíš při pozornosti a doplňuješ pitný režim ...

Zajímá mě ještě tvůj názor na tu aktuální situaci. Komunikace se hodně posunula do online

prostoru. ...Mě by zajímalo, co si o tom myslíš?

Na jednu stranu...sociální sítě sblížili lidi, co se týče délkově, že? Já si můžu povídat ze svého

pokoje s člověkem, který bydlí třeba v Singapuru, ale jde o to, že my jsme už zapomněli, jak se

komunikuje, tím pádem, je to nejvíc vidět ve vztahu. Oni si lidi ve vztahu napíšu takhle dlouhé

slohovky (ukazuje oběma ukama) ale venku čumí do telefonu. Venku prostě sedí... sedí a čumí do

toho.

To je zajímavý postřeh. Takže vnímáš tu změnu toho, jak jsme se přiblížili a zároveň oddálili...

Ztrácí pozornost

Máš díky internetu teď víc přátel?

no ...víceméně, jo. S jedním člověkem, co jsem potkala před 10 lety, se bavím do teďka.

Co říkáš tomu, tak komunikaci přes internet... Víš jak dát najevo, třeba nějaké emoce přes

Messenger?

Si piš, že to ten člověk pozná.

A co si myslíš o skrývání těchto emocí naopak?

Když ...když nebudu chtít, aby věděl, co se mi děje, tak o ten člověk přes internet vědět nebude. ...O to víc ale, když mu to řeknu, tak to bude stát za to. Záleží na tom co je prostě to za člověka, jestli ho mám ráda. Když to je nějaký prostě člověk, ten co mi na něm nezáleží tak prostě mu řeknu úplně na přímou ať táhne do patřičných míst. Ale když je to kamarád, tak mu řeknu. „Hej kámo...prostě, trošku opatrně“

Kdy jsi naposledy poslala někoho do hájíčka?

Já žiji podle přesvědčení, když se chci smát. Tak s chutí. Když chceš brečet, tak od srdce. A když chceš někoho poslat do hájíčka, tak s chutí.

smích Ted' jsi mě pobavila, tak jo. Já myslím, že se blížíme ke konci. Je něco v souvislosti hodnot, co tady nezaznělo, na co jsem se nezeptala a myslíš si, že bys to měla jako doplnit?

Jako to, že se hodnoty mění furt, to jsme říkali, že jo.

To že to může být pro každého něco jiného. To jsme taky říkali.

To že je to komplikovaná věc někteří ani neví, co to znamená. To jsme taky říkali.

smích

...znám spoustu lidí, kteří se tváří, že o tom něco ví a přitom o tom ví velký kulový.

...

Já si myslím, že už jsem řekla asi všechno.

Tak já ti moc děkuji za příjemný rozhovor.

Peť'a /16 let/ délka rozhovoru 41 minut

Rozhovor se týká hodnot. Téma té práce se jmenuje Vliv aktuálních hodnot osobních na komunikaci mládeže.

Mhm

Takže já se tě ted' budu ptát na nějaké tvoje hodnoty osobní a na to co si o tom myslíš. A když řeknu slovo hodnoty, co si pod tím představíš?

Nějakou věc.

No tak nějakou věc a můžeš třeba popsat jakou věc?

No, že třeba hodnotu můžeš přidat třeba nějakou věcí a je to.

Ještě nějaká další hodnota, co by mohla být hodnota u člověka.

...nevím

Je pravda, že je to hodně obecné to téma a já právě mluvím o těch aktuálních hodnotách, protože ony se jako hodně mění jako v návaznosti na to, co člověk prožije. Třeba v životě pro něj důležité, jakého ho potkají v životě osobnosti, nebo s kým baví. Často se vzpomíná třeba hodnota zdraví.

Důležitá hodnota může být vzdělání, láska. Pro někoho jsou důležité peníze. A to je jako velké množství, ono se to odvíjí i od toho s kým se setkáváme. Když jsem ted' nějaké vyjmenovala. Byly ti některé blízké?

Tak některé z toho asi jo...tak já myslím, že se můžu ztotožnit s něčím z toho. Třeba peníze.

Jsou pro tebe osobně důležité peníze?

Tak důležité tak obecně pro lidi je zdraví. Když zdraví není tak je to blbě tak se tím musí moc zabývat třeba jako můj táta, ten je nemocný. To zdraví je vlastně nejdůležitější. Ale i peníze...

Dokážeš si představit, že ty peníze jsou motivem, proč ráno vstát?

No já osobně když dostanu kapesné, tak si to nechám na horší časy. Třeba, kdyby táta nedostal výplatu prostě pak tak abych mu mohla pomoci, ale taky abych měla i něco pro sebe.

Takže přemýšlíš i nad tím, abys mohla v souvislosti s penězi tátovi pomoci...Mohla by být pro tebe důležitá potřeba/hodnota pomáhat?

No jo, to je

děkuji.

Chtěla bys ještě jakoby vytáhnout nějaké hodnoty, které máš v životě, když se o nich tak jako bavíme a možná se začínají vyloupat další hodnoty, které prostě bys mohla přijít ty, že máš za své.

U mě toho asi moc není.

Jak to?

Nebo jako myslíš, že by tam mohla být rodina nějak? Já právě nevím, jestli to může být jako že hodnota, takže ale jako, že jo, no prostě dejme tomu, že hodnota jako pro mě je rodina. Kamarádi, rodina...

Super to víš, že může.

...A mít třeba nějakého domácího mazlíčka?

A máš?

No mám, králíka mám.

No a ten Domácí mazlíček a slouží jako tvůj společník, že si s ním třeba povídáš?

No to jako přímo ne od a prostě vykládám, ale ještě před tím než jsem si ho od tety pořídila tak sem tu byla celý den doma sama a koukala do telefonu a neměla žádnou jinou práci... a teď když tu mám králíka tak jako ne, že bych hleděla jen na něj, ale starám se o něho a je to úplně jinačí, když nemá to seno, tak mu ho dám a tak... Je to radost mít králíka doma.

Takže je pro tebe i důležité o někoho pečovat a mohla by to být i jedna z tvých hodnot.

Jo

Když jsme teď udělali takový výčet těch hodnot, tak jaký pro tebe mají tyto hodnoty význam?

No... začnu rodinou, jelikož žiju jenom s tátou a bez mámy, bez jedné i bez druhé, tak bych to nikomu nepřála. Já třeba chápu, že to mají těžké i děti, kteří mají oba dva rodiče a jsou rozvedeni a mají střídavou péči. Jako a pro mě jako pro osobu žijící jen s tátou a my spolu vycházíme úplně v pohodě, ale nezávidím prostě lidem, kteří mají oba dva rodiče... stalo se a musím s tím žít, že máma není. Jako mám ještě tetu a strýce, ale to je mimo... no tak tak...

Děkuju, co další hodnoty... třeba zdraví, jaký má pro tebe význam zdraví?

Já nechci pořád mluvit o tátovi, jelikož můj táta je fakt jako nemocný, jelikož má cukrovku a všechno možné. I já jsem málem byla znevýhodněná. Měla jsem tak před pěti lety přijít o nohu a mohla jsem být na vozíku. Kdyby nebylo těch doktorů v nemocnici a nezjistilo by se co mi vlastně je, tak jsem vlastně teď prostě holčička, která je na vozíku. A musela bych s tím žít. Takže mě osobně tak jako zdraví hodně důležité.

mhm

Takže dávám si pozor i na ten koronavirus, protože můj táta je fakt jako nemocný a může lehce onemocnět

Přemýšlím, že skrze ty zkušenosti, které v životě máš, tak si spoustu věcí a i váhu zdraví uvědomuješ?

No, jo

Děkuji ...co kamarádi

kamarádi pro mě jsou tak jak kdyby v uvozovkách má druhá rodina, prostě je to v tom smyslu, že když mě něco trápí, nebo tak, tak zajdu prostě za nějakou kamarádkou, kamarádem přijdu a řeknu to, abys mi nebo mi prostě řekneš, že máme nějaké zážitky prostě spolu a neřešíme nějaké hlouposti

Poznáš, kdo je kamarád a kdo kamarád není z těch lidí, se kterými se setkáváš?

Já upřímně jako jo. Takže když já někomu nějaké tajemství svěřím tak ...v lidech vlastně teď moc důvěru ...v takových kamarádech extra nemám ...ale je pár, ve kterých důvěru mám to zase jo.... už se stalo, že sem si prostě řekla, že tomu danému člověku věřím a vím, že to nikomu neřekne, tak bylo zklamání, když na druhý den sem přišla mezi lidi a věděli to všichni. Dejme tomu, že poučená neříkám nějaká velká tajemství jen tak.

Udržet tajemství je jedna z věcí jak poznáš dobré přátelství...

mhm

My jsme ještě mluvili o tom, že máš doma někoho, o koho pečuješ, jak si myslíš, že je to pro tebe významné?

Tak jak jsem říkala, je pro mě důležité, že tam mám prostě někoho, o koho se starám, tak je to jako moje dítě, dávám mu najíst, čistím mu klec a chodíme se projít a je to jinačí než být sama a přemýšlet nad tím, že jsem sama a je to paráda ...

Dobře děkuji. Ještě se zeptám, jak si myslíš, že tě ovlivnili rodiče v přijímání těch hodnot.

Mhm... Rodiče... To je tak půl na půl. Táta mě hodně ovlivnil ve výběru školy, tam kde jsem teď. A teď vlastně přemýšlím o tom, že tam být prostě nechci... když mamka žila, tak ona mě jako asi nějak moc neovlivňovala, třeba že by mi dávala zaracha nebo tak, byla úplně v pohodě.

Když si vzpomeneš na mamku, tak bylo něco čím tě jako inspirovala, že třeba dělala něco ráda.

Ty teď si uvědomuješ, že je to třeba důležité a ty to teď děláš taky?

*Když si tak vzpomenu na to tak jako jo s mamkou jsme se nasmály, blbosti jsme dělaly a tohle mi chybí prostěNechci říct, že i takové jako zasmějeme se i s tátou a tak, ale není to jako ono. Podle mě je pro holku nejdůležitější člen matka. Nevím, jak to mají ostatní ale pro mě je to mamka. **Takže myslíš, že by tam mohl být humor, jako jedna z důležitých hodnot kterou tě ovlivnila mamka.***

Jo...

Co škola a přijímání hodnot?

Tak škola jako to je úplně to samé jako s těma kamarádka, že taky se ve škole nasmějeme, že je tam sranda, získáváš nové informace, vzděláváš se a i s těma učitelma se dá zasmát a je tam hlavně ten sociální kontakt který mi mega chybí...

Chybí ti škola?

Ani mi nechybí přímo škola, jako mi chybí praxe. Jelikož jsem v prvním ročníku, a co nám říkali učitelé, tak nám to bude vlastně úplně chybět ve druháku a tak, že ...

Mhm... myslíš, si že je ti hodnota vzdělání nějak vštěpována? Jakože je to pro tebe důležité?

Jo určitě jo...

A je nějaký skill nebo dovednost?

Já když jsem byla naposled na praxi, před Vánoci tak jsem tam málem přišla o prst a rozbila jsem asi šest talířku. Takže já si myslím, že jo ...

Takže získáváš zkušenosti, jak si ne useknout prst.

mhm

Co vrstevníci a jejich vliv na tvé přijímání hodnot?

To nevím.

Já si tak nějak představuju tu skupinu lidí, se kterými tam jako nějak jsi, tak co je důležité v rámci té skupiny?

Tož domluvit se mezi sebou.

Co to obnáší domluvu?

Tak ta domluva je důležitá kvůli tomu, aby ten člověk věděl, co má dělat. Když neví tak chodí a ptá se každých 10 minut, co má dělat.

Tak já sem měla na mysli, když se spolu setkáte tak co je důležité?

Důvěra ...no ...důvěra je to sice na zamyšlení ale podle mě je nejdůležitější.

Hele já to zkusím odlehčit prostě, proč se spolu setkáváte, co vás spojuje?

Protože chceme mít nějaké zážitky, nebo jak už jsem říkala tu srandu spolu prostě zažít

Je to někdy mezi vrstevníky nebezpečné pro tebe?

No tak za mě to tak asi není. Nevím jak ostatní. Cítím se prostě s „děčkama,,a taky doma v bezpečí.

Tak nějak vím, že kdyby něco tak mi pomůžou

To ráda slyším a děkuji ti za dosavadní odpovědi a ještě se tě zeptám, jak se ti ty hodnoty

promítají do tvého života? Respektive to o čem jsme si teď povídali jestli dokážeš představit, jak to může ovlivňovat tvůj život.?

Kamarádi ovlivňují můj život tím, že mi říkají různé nové věci a informace.... Podobně rodina ti taky říká nějaké věci, abys třeba nespadla někam, kde spadnout nechceš. To domácí zvíře, ne, to mě nějak neovlivňuje jenom teda tím, že se o něj musím starat. ...Za mě ty peníze ani nejsou důležité, tak mě to nějak neovládá, když nemám prostě peníze, tak si nekupuju blbosti a radši si nepůjčuji, ať nikomu nic nedlužím....

Dokážeš si třeba představit, že někdo má po půjčení peněz problém s tím ty peníze vrátit a pak se třeba bojí v té skupině těch lidí nějak jako chovat.

To úplně jako nevím.

Napadlo tě třeba, že člověk ráno vstává, aby šel do práce, proto by měl peníze?

Já si myslím, že bez peněz by byl život možná i lepší i horší.

Když má někdo moc peněz tak je jenom rozhazuje za věci, které ani moc nepotřebuje a nejsou důležité v životě. ... prostě je nejlepší mít svoji normu, mít oblečení jídlo, mít střechu nad hlavou a tak než rozhazovat za třeba drahé auto a tak ...

Dobře...co myslíš, jak ovlivňují ty hodnoty, které máš, které jsou pro tebe důležité v rámci toho, jak působíš lidí, s kterými trávíš čas?

Mhm, tohle je celkem složité na to odpovědět...ale ...prostě ... jakože ...mluvit s ostatními tak aby mě přijímali...jakože ne sprostě nebo tak... nezakazovat jim aby se s někým bavili... a tak

Jak dáváš najevo, když je pro tebe třeba něco důležité?

Já to jako moc najevo nedávám...já si to spíš nechávám pro sebe a když něco chci tak to řeknu tatkově nebo tetě oni mi to třeba splní, ale asi se s tím nechválím...

A třeba v mezilidských vztazích, víš. Jako když tě třeba, někdo zlobí, řekneš mu to?

Já nemám ...prostě sílu na to říct přímo do očí... nebo takhle, když už jsem jako moc naštvaná tak to řeknu přímo tomu člověku do očí a nekrouším se z toho a ať si to ten člověk přebere, jak chce a odejdu.

To zní, že si přímá...

No ... Ne, já jako zas ne, že bych šla třeba pěstma nebo já nevím já zase nemám ráda konflikty, ...když je to fakt hodně tak prostě to zkusím vyřešit

No a když ti je třeba někdo nesympatický, dáváš mu to nějak najevo? Poznává to?

Ne..nene

Jsi prostě stále milá stejně na všechny. ..

Mhm ...já když poznám nového člověka pozdravím ho, nebo já jsem teda zvyklá na to, že se seznámí se mnou ten člověk první, ale tak to už je jedno...já jsem třeba dvě hodiny venku a já si pak dokážu během těch dvou hodin udělat názor na toho člověka...třeba nějakí lidi, za to nemůžou, ale nedokážou lidi odhadnout tak jako já... a ten názor změní až po dvou třech měsících a pak se chovají k tomu člověku divně. Jakože té osobě dávají najevo, že je úplně tupá a blbá a tak a neřeknou mu to přímo do očí.

Co si o takové komunikaci myslíš? Nebo jak to chápeš, nebo je to něco, co se ti nelíbí?

Jak to myslíš?

No když jsi říkala, že jsou lidi, kteří prostě to třeba chovají nějak, jak si to popisovala.

No... za mě jakože to není úplně hezké no... já se za ten čas naučila jednu věc a to když už se s někým seznamuju, tak ať řekne první své jméno on, já nerada říkám své jméno první, když vím, že mě ten člověk už předtím někdy viděl. Já mu to říkám až na podruhé, až se třeba zeptají...s tím, že mě i řekne, že už jsme se i viděly a tak

Je to pro tebe důležité, aby se ti lidi pamatovali?

No jako jo

Setkala si se s tím, že by Tě někdo jako kdyby zapomněl nebo dělal, že tě nezná?

...právě před dvouma týdny se to stalo. ...Prostě jedna kamarádka má kluka a já jsem se mu úplně jako svěřila ... úplně se vším, jako ne úplně se vším, ale prostě jsem mu řekla nějaké věci, co mě trápí a on mi úplně pomohl ...když to nešlo z očí do očí tak mi úplně pomohl přes internet ...no a ta jeho holka řekla, že se mnou nesmí být v kontaktu, že si nepřeje, aby se se mnou bavil a aby na mě úplně zapomněl....

mhm

A jako přišlo mi to od té holky hnusné, že je jako jeho, že mu někdo zakazuje se s někým bavit.

To jsou bohužel věci, na které si musí ten kluk přijít sám, no... nebo co si o tom myslíš?

...jako já bych někomu nemohla zakázat se bavit, řekla bych mu, ať si udělá obrázek podle sebe...

A já jsem mu nic neudělala, já jsem se mu jenom svěřila a borka mu zakázala se se mnou bavit...a tak mys jsme se ještě spolu bavily a tak, ale tak to už je jedno...a ona hned že jí vadí, že je se mnou v kontaktu a že mu zakazuje se se mnou bavit....

Napadlo tě podívat se na to z jejího pohledu, třeba proč to tak udělala, co jí k tomu vedlo, co se jí jako dělo?

Já si myslím, že je to žárlivost...a že nemá důvěru v tom klukovi jakože, prostě mu nevěří.

Jo...no kdybych si mohla vzít tady tento příklad, tak její komunikaci ovlivnila hodnota důvěry, kterou potřebuje mít a jde si zatím tím, že žárlí ...A já se tě teď zeptám, jestli se ti někdy něco podobného stalo a nemusí to být se žárlivostí, ale třeba, že jsi chtěla s někým kamarádit, nebo s někým udržovat kontakt a třeba jsi změnila svoje chování, aby ses Tomu člověku víc líbila, nebo naopak jsi začala být nepříjemná ...

Nikdy se mi to nestalo fakt...já jakože jelikož jsem neměla dětství, víš co, neprožila jsem ho tak jak jiní tak, si to teď vynahrazuju. No ale lidi mě odsuzují za to, jak se chovám, že se jakože nechovám na svůj věk, ale když jim vysvětlím jak to je, tak oni to pak pochopí a jsou potichu.

A můžeš mi říct, jak to vnímají? Co je na tom tvém chování takové, že to ostatní nějak odsuzují nebo na to upozorňují?

No oni na to neupozorňují. Oni jak poznají jaká jsem, tak mi to napíší třeba anonymně nebo tak. A já si z toho mám vzít jako co? Ať mi to řeknou do očí, ale ne, že mi to napíší anonymně a já si pak domýšlím, kdo to je...

No mě zajímá co je to za vlastnosti, kterou jdou předmětem toho komentování, jak to vypadá?
Tak, já se chovám, tak, že bys pak řekla, že jsem dítě.

Mhm

Takže snažím se prostě mít takovou tu retardaci a rozesmívat lidi, protože já jsem člověk, co nemá rád nudu, co se rád směje a nedávám to prostě nějak najevo, že mám nějaké trable. Ať si na mě dělají lidi názor, jaký chtějí no, já si z toho stejně asi nic...

To je asi dobře...děkuju...

Co oblékání? Já řeším komunikaci a vlastně i to jak nejenom jak se chováme a jak mluvíme, ale taky oblékání je něco, co jako vypovídá o našem stylu. Co si myslíš, že o tobě říká tvoje oblečení nebo to jak vypadáš?

Nic....Já jsem prostě obleču, tak jak se mi to prostě líbí ...já beru oblečení třeba i tátovi a on to ví... vždycky si prostě obleču to co se aktuálně hodí, třeba když jdu do města, tak se obleču slušně nebo třeba my na praxi musíme mít společenské věci, jakože číšnícké jakože abychom měli nějakou tu úctu k lidem

Myslíš si, že je to důležité, že to změní prostě působení na toho člověka?

mhm

Takže ono se asi i mění něco. Příklad: Když chceš třeba působit společensky, nebo naopak tak jakože na ven, tak víš jak to ovlivnit. Co třeba ta skupina těch kamarádů ovlivňuje to nějak jak jak se oblékáš?

Asi ani ne...

A je pro tebe nějak důležité, co o tobě vypovídá image.

To asi taky ani ne.

Jak si myslíš, že tě vnímají ti vrstevníci?

Tak jak mě vnímají...jako tu hodnou - Peťka kterou všichni znají...

Okej...Dobře ... My teď žijeme v takové jako zvláštní době a spoustu věcí se přesunulo si online formy vlastně i tento rozhovor... jak to máš s komunikací přesně jaké technologie?

Tak dejme tomu distanční výuka a jelikož používáme jako Teamsy a takhle a máme třeba dva předměty, které máme mít praktické kde toho učitele uvidíme a teď je to tak, že nám to nemá kdo ukázat...a je to taková nuda...když jsme ve škole tak je to jiné, to jsme s tím učitelem a máme k němu i nějaký respekt a víme, že nám prostě ten učitel pomůže ...no a já jako antitalent na počítači ...jak jsem ti už říkala venku, že sem měla udělat seminárku do středy a na základce jsme to nikdy nepsali...a já nevím...sice nám to pan učitel ukazoval na počítači online na obrazovku a takhle, ale není to úplně ono že...

Mhm ...no dokážu si představit, že je to nevýhodné ta distanční výuka.

No pro mě je to i výhoda na písemky, že mám jako otevřený ten sešit a nikdo to nevidí. Ale zase se toho moc nenaučím no. Nevýhoda je i, že prostě mi celkově škola chybí no...

Ta distanční výuka ti vlastně přijde výhodná i nevýhodná díky té možnosti podvádět?

...Teď sleduju králíka, jak nemůže vůbec ten chleba dostat zpoza těch mříží.(Odvedení pozornosti)

...co komunikace s kamarádama přes Facebook a jiné média...

Tak je to dobré, na domlouvání se navenek, když není kredit...

Myslíš si, že ti to nějak umožnilo komunikovat s lidmi, se kterými se normálně nebavila.

mhm

A máš třeba nějaké kámoše, které si kvůli online komunikaci ztratila, že tam třeba vznikl nějaký komunikační šum.?

Myslím si, že ani ne. Oni ztratili mě...

Máš s tím tedy zkušenost, že tam došlo k nějaké nesrovnalosti skrz komunikaci online?

kvýnutí

Napadlo tě někdy, že třeba věci mohou vyznít jinak když je řekneme různou intonací?

Mhm

Setkala ses s tím?

Já jako vůbec...

Ještě jsem se tě chtěla zeptat, jak si říkáš o té hodnotě o někoho pečovat, že je pro tebe důležité.

Myslíš, že když si s kamarádkama, že to na tebe může být nějak poznat?

Třeba když mám pocit, že druhému člověku něco je a něco ho trápí, nebo tak zajdu a zeptám se ho co ho trápí. Prostě se ho zeptám a snažím se mu pomoci.

Je ještě něco, co by jsi v souvislosti s hodnotami chtěla říct, co tady třeba nezaznělo.

Mhm. Asi ne..

Tak to by asi bylo všechno. Já ti moc děkuji ještě jednou za tvůj čas a za tvoje upřímné odpovědi.

Není zač